

FEKETE JÁNOS

MEDÚZÁK

REGÉNY

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ BUDAPEST, 1977

TARTALOM

ELŐHANG

/EZERKILENC SZÁZHARMINCHÉT/

A TULAJDONKÉPPENI TÖRTÉNET

/EZERKILENC SZÁZÖTVENÖT/

UTÓHANG

/EGY ÉVVEL KÉSŐBB/

ELŐHANG /EZERKILENC SZÁZHARMINCHÉT/

A Józsefváros egyik harmadik emeleti, udvari szobájában, a Heisler nénitől bérelt ágyon betegen hánykolódott Kakuk Vince. Rendesen csak Hórukk bácsinak szólították. Nevét onnan kapta, hogy noha túljárt a negyvenen, semmiféle munkától nem viszolygott. Vagont rakott, szenet hordott, zsákolt, mikor mi került, de mindent arany kedéllyel. - Szegény ember jelszava a hórukk - szokta mondani Csűrös úrnak, akivel az ágyban váltották egymást.

Csűrös úrról viszont senki nem tudta, miből élt. A bejelentőbe azt írta, hogy pincér. Néha a Teleki tér körül látták őgyelegni. A házban azt beszéltek, hogy zsebes, és bigámiáért ült két évet Vácott. Csűrös úr csakugyan kirítt a bérlők közül. Hajnalban jött, délután ment, mindig ugyanabban az időben. Naponta borotválkozott, cipőt glancolt. A ruháján egy porszemet se tűrt meg, akár egy igazi úriember. Csak hát a köszönése... Jobbját a magasba lendítette, fejét felszegette, simára faragott arcára kiült valami érthetetlen, öntelt, fenyegető vigyor: - Kitartás, emberek! Jövünk!

A házinénit ijesztgette fizetség helyett.

Hórukk bácsi egy péknél zsákolt, míg szombaton meg nem emelte magát, s be nem lázasodott. Borostás arcán egyik napról a másikra elvékonyodott a bőr, pofacsontjára ráfeszült, mint a pergamen. Zihálva kapkodott levegő után, máskor oly vidám szeme mintha gödörből pislogott volna kifelé.

- Megszakadt bennem valami - nyögte, és az öregasszony hiába próbált belediktálni egy kis köménymagos levest.

De hát Heisler néni neki ezt is elnézte. Mit Gottes Hilfe - gondolta -, meg fogsz gyógyulni, és akkor minden újra jó lesz.

Heisler néni remekül számolt, ha iskolába soha nem is járt. Tudta, hogy még egy ilyen tisztességes ágybérlőt úgysem talál. Hórukk bácsi - nem furcsa, hogy így hívta ő is? - a szegény, istenben boldogult Ervin gyerekekre emlékeztette. Armes Kind - a fiát magában mindig csak így emlegette -, annak is minek kellett a házasság! Az az idegen asszony! Persze hogy elhagyta. Még csak nem is hibáztatta érte. Mert vérébe ivódott a régi igazság: sohase keveredik igazán a víz és az olaj. Még a Dunában sem, amelyik a szerencsétlent végül is magába fogadta. - Jaj, szegény, özvegy, árva fejemnek - siránkozott motyogva, s még a boltban megszokott mozdulattal törölte barhentkötényébe a kezét.

Bolt? Rozzant piaci bódé. Ahol a libaaprólékot mérték a papával, azokban a régi szép időkben. Mégis, a férfiak mind nála vásároltak, mert - unberufen - szép, kövér fiatalasszony volt. Abból az időből maradt meg a kockás kis füzet is, amibe a kiadásait meg ami pénzt kapott, pünktlich beleírogatta. De hiába számolt újra meg újra, a világ drágult, a lakbért a háziúr ripszropsz fölemelte. Gott im Himmel! Az az ócska rossz szatyor egy fülével is elbírta, amivel a piacról hazacaplatott. Sokszor többet vitt ki, mint amennyit hozott. Párnát a szekrényből, inget a papuskáról.

És nemcsak drágult, mind félelmetesebbé is vált a világ. Á, nem a zsidózások miatt. Zsidóverést látott-hallott a kommün után épp eleget. Egyszer ők is alig hogy megmenekedtek. A papuska rángatta be egy kapu alá a Mátyás téren. Ott reszkettek a rossz szagú szemetesvödrök között, odakint meg a pajeszánál fogva, cibáltak, négykézláb, kutyamód futtattak a darutollasok egy kaftánjában botladozó alter Menschet. A szegény öregnek az erőlködéstől a szája

is habzott, de az Örökkévalót mégse káromolta, pedig már az imaszíja is a nyakára tekeredett - a jó lélek cadikot talán épp a templomból hurcolták el. Mégis, ami most kezdődött, egészen más volt, mint azok a régi heccek. Hitler képében Hámán támadt fel! Babilonban és Asszíriában, szerte Európában reszketett minden kiválasztott. És sehol sem támadt egy újkori Eszter, aki a német Hámánnak fejét vette volna. Mindenki abba kapaszkodott, amibe tudott.

Heisler néninek Hórukk bácsi jutott kapaszkodónak. Csoda-e, hogy összeroppanása megviselte őt is? Bizony, mióta ez a kis ember tett-vett a ház körül, mintha vele a reménység is visszaköltözött volna. Az öregasszony a maga kis egyszerű eszével úgy vélte, hogy amíg egy ágyban megalszik Hórukk bácsi meg Csűrös úr, talán ő is megélhet még csöndben valahogy. Meg aztán mindenhez értett a jóember. Fát aprított, tüzet rakott, a konyhát kimeszelte - kész ezermester! -; amikor csak ráért, tett-vett valamit. Fúrt, faragott, a düledező bútort megnyvezte, úgyhogy még esti imádságába is belefűzte: - Áldja meg az Örökkévaló még a lába nyomát is! Mein Gott - tette hozzá záradékképpen -, was für eine Frau, aki az ilyet elkergeti? Pszt, cserfes öreg csont - korholta magát dünnnyögve azután -, das ka'ma' nicht sagen, mert akkor begubózik, akár egy hernyó, komor lesz, mint egy bika, és szavát sem venni órákon át, akár egy hálnak! Siehst du? Most is hogy hallgat! Vajon miről?...

Hatvan kilométer feszült a bérelt ágy és az otthon között. Mi az a lázas gondolatnak? Semmiség. A Vértes és a Gerecse sötét erdőháta. Csak követni kellett az irtásokat, iszapgödröket, a tornyok közt himbáló huzalokat: a rakottan gördülő szenescsilléket, s már fel is ujjonghatott a jól ismert, komor bányatelepülés láttán. Ez az! Az egyforma, málló házikók a dimbes-dombos, ingatag talajon. A tenyérnyi kertek, amelyekben alighogy megkapaszkodott, kiégett a virág. Egy kevés sóska, zöldség, paprika. Imitt-amott egy deszkaól, egy-egy bolhász-kodó kutya. A sövény alatt kopasz nyakú, girhes tyúkok. Istenem, be szegény és csúnya vidék! De az övé - érzékenyült el Kakuk Vince -, és szívesen körözött volna még, de valami húzta, mint a súly. Mint a madár, amelyet ösztöne űz, fészkére kellett szálljon.

Ki ismeri a telepátia, a lelkek közt feszülő láthatatlan távíró huzalok titkos szövevényét? A lázasan vergődő Hórukk bácsi messzire látott ezen az estén. A láz, a betegség letompította a közvetlen külső ingereket, s megszabadulván tőlük, annál jobban kihegyeződtek a messzi ősvilágból öröklött finomabb érzékei. Tisztán látta, hogy mi történik hatvan kilométerrel odább. Lelki szemeinek a sövénykerítés, a kockákba üvegezett konyhaajtó sem volt akadály, és fölajdult attól, amit látott. A felesége magából kikelve ütötte-verte, pofozta a lányát! Azt a nyolcéves kis verebet!

Ötven fillér eltűnt. Ötven fillér! Nagy pénz! Hová lett? Ellopta! - gondolta Erzsébet asszony, merthogy Kakuk Vince lázálmaiban még a gondolatokban is olvashatott. De ki is mondta az asszony: - Hol a pénz, te szemét? - Érthetetlen gyűlölete szinte sziszegett. - Mire költötted, te, szodé!

Kakuk Vince pontosan tudta, hogy téved, de hiába: a gyerek se tiltakozott, csak összeharapta a száját, s a konyhaköre szegezte dacos tekintetét.

- Micsoda megátalkodott, gonosz teremtés vagy! Pfuj! - prüszkölt az anyja -, akár az apád! - És ez a konok hallgatás bősztette fel csak istenigazában. Belekapaszkodott a kislány kender-szín hajába, varkocsát az ujjára tekerte, úgy cibálta. A gyerek felnyögött. Homloka koppant a konyhaasztalon.

- Hagyd! - ordította Kakuk Vince. Nem hallhatták. Ott is volt, nem is.

Az eszelős asszony végül kifáradt. Elengedte a kislányt. Meg aztán kiabáltak már az udvaron!
- Kakukné! Erzsébet asszony! Pénzes postás!

- Ezer szerencséd - lihegte -, egyszer még kitaposom a beledet, te gyalázatos. - Azzal lesimította és úgy-ahogy rendbeszedte kötényt. Kakuk Vince felsóhajtott. A heti bére, az a keserves kis pénz, csak megérkezett. Áldotta az eszt, hogy szombaton is időben feladta. Mint máskor. Pedig ugyancsak nehezére esett a postára elvándorognia.

Erzsébet asszony kiment. Kulcsra zárta az ajtót maga mögött. A főlegyenesező Magdus - most látszott csak, milyen nagy már, afféle hirtelen nőtt, vérszegény gyerek, Kakuk Vincének a könnye is kicsordult - belebámult a padka fölött lógó elárvult tükörbe.

Persze, Sándor, a veje - gondolta Kakuk Vince - most is csak borbélynál borotválkozik; és fuldokolva köpött egyet, de a melle sehogyan se könnyebbedett.

Kismagdus hátrasimította összekócolt haját. A lavórba vizet lötytyintett. A vödör nehéz volt, kiloccsant. Szétcsiszálta. A fene ott egye meg. Aztán megmosta a szája szélét, ahol véresre harapta, és újra meg újra a szemét. Inkább meghalt volna, minthogy az anyja így, sírva lássa. Ffff! A homloka! Alig ért hozzá, igencsak fájt. Kihúzta az asztalfiókot, s a púpot hideg késlappal nyomta le. Ahogy nagyanyótól tanulta. A jó emberek meghalnak - gondolta -, lám, nagyanyó sohasem verte meg.

A kést egy pillanatig törként markolta. Tekintete elsötétült. Hegyét a tenyerének, majd a ruhán át a bordájának is nekifeszítette.

Ne számárkodj! - ijedt meg Kakuk Vince. Kismagdus szipákolt egyet-kettőt még, de már csöndesebben. Rádöbbsent, hogy nagyon kell pisilnie. Ijedten nézett a zárt ajtóra - anyja még kint trécselt, neki nem volt sürgős -: most hogyan menjen hátra? Rángatni kezdte a kilincset. Mind erősebben. De a zár nem engedett.

Szegény kicsi lányom - gondolta Kakuk Vince. Kismagdus hideg verejtéke az ő homlokát is kiverte, s combját összeszorítva vele szorongott.

A félelem új dühöt táplált. Vadabbat minden korábbinál. Kismagdus két öklével egyszerre csapott a ridegen csillogó kockaüvegbe. Iszonyú csörömpölés. A fájdalomat nem is érezte, csak azt látta, ahogy újra akart ütni, karja csurom vörös lucsok, és csuklójából spriccel a vér.

- Jaj nekem! - hördült fel Kakuk Vince, de a kislány csak csodálkozva forgatta kezét: szinte fürdött a jó meleg sugárban, míg meg nem tántorult.

- Jaj, édes gyermekem! - hörgött Hórukk bácsi, és Heisler néni nem tudta, hogy mitévő legyen. Kihez szaladjon? Kitől kérhetne segítséget? Testvérei már mind elmentek - legyenek boldogok im Himmel, emelte a szürke plafon felé világoskék szemét -, a szomszédok köszönésükre se méltatják, amióta nem elég, hogy kofálkodott, meg hogy zsidó, most ráadásul még ágyrajárókból él. A hitközség? Törődik is az vele. Amióta a papuska meghalt, még nagyünnepen se ment el a templomba, és - Isten bocsássa meg - a múltkor is kidobta a sameszt, amikor a micvéért bezörgetett: „honnan a jóistenből telne még arra is”, meg hogy „még maguk is szipolyozzák a szegény özvegyet”? Mit tehetett mást, összekulcsolta ernyedten lógó két kezét, és imádkozni kezdett.

- Boruch áto Adonáj - fohászkodott, ahogy kislánykorában tanulta, de ezzel véget is ért a héber tudománya. Tudatlanságán a hüppe, a férjhez menés se változtatott. A papuska szerint az imádság a férfiak meg az Örökkévaló magánügye volt. Az asszony? Eh! Miért is halt meg a papuska? Most mindennek tetejébe még ez a Hórukk bácsi is - gondolta a házinéni -, Mein Gott! Édes Istenkém! Add, hogy ez a jó ember meggyógyuljon! Küldj ide őrzőangyalt, hogy árva lelkét megnyugtassa, ne hánykolódjon úgy szegénykém, és hamarosan legyen újra gesund! Nézd, nekem senkim sincs. Ich bin ganz allein. Szegénykém olyan, mintha a fiam

lenne, és őt is elkergették. Ő is nyomorult. Úgy szenved szegénykém, als ein Jud - de ezt már csak csalafintaságból szötte az imába, mert éppen afelől nem volt biztos, hogy egy kereszténynek a zsidó ima hasznára válik-e.

A biztonság okáért valahonnét aszpirint kotort elő, lenyelette a beteggel. Hórukk bácsi csuklóján sűrűn váltogatta az állott vizes, ecetes borogatást. A fejről mindig lecsúszott, a szerencsétlen úgy dobálta magát. Még az ágy is sírt, nyikorgott alatta. Csak le ne szakadjanak azok a jó öreg deszkák - csóválta a fejét Heisler néni. Úgy tűnt neki, mintha Hórukk bácsi láthatatlan rémekkel viaskodott volna. Ott a jó teácska a széken - gondolta -, két kanál cukrot tett a bögréjébe, alles eins, hiába, nem kell neki. Gott im Himmel! Jaj, mit is tegyen?

Sötétedett. Talán már a nyolcat is elütötte. A nyilas jutott Heisler néni eszébe, és az, hogy mi lesz itt a Hórukk bácsi nélkül! Persze, persze, ki kellett volna dobja rég azt a Csűröst. De hát nem meri! Délután is hogy megfenyegette, amikor az ágybért hozta szóba, pedig éppen csak megpendítette.

- Még mit nem! - döfte át azzal a horogkeresztre emlékeztető sörteszemével. - Jó lesz vigyázni, mert ha jön a Szálasi meg a Hitler, az ilyen öregasszonyoknak fuccs! Örülhet, ha megengedem, hogy meghúzza magát a sarokban!

Was ka'ma' wissen, ha tényleg jön az a Szálasi?

- És vegye tudomásul - folytatta -, hogy a Hórukkal nem fekszem össze többet! Álmában nyög, és ölelget. Utálom a szagát. Hát végtére is mi vagyok én?! Vitesse kórházba vagy temetőbe, nekem mindegy. De hajnalra az ágyam tiszta legyen!

Ilyen az élet. Az elesettekkel nem törődik senki. Heisler néni szolongatni próbálta a beteget. - Hórukk bácsi!

Kakuk Vince meg se rebbent. Nem volt eszméletén. A képe ijesztően fehér volt, álla leesett, s hörgöve lélegzett.

Akkor a zsidó asszony remegő újjal keresgélgni kezdett az övére kötött kulcsai között, kinyitotta az alsó sublótfiókot, mélyen benyúlt, és kivett valamit. Az a valami elég súlyos lehetett - vagy csak annak érezte? -, mert két kézre fogta, úgy állította nagy óvatosan a sublót szélére.

Egy lóherét rágcsáló, rózsaszínű cserépmalac nevetett rá.

- Ó, te ostoba! Nem hiába vagy tréfli - dörmögte az öregasszony, és finoman megkocogtatta a hízócaska hasát. Sirkőre gyűjtötte. Temetésre. Nem szerette volna, ha csak úgy elkaparják. Ingyen nem mondanak senkiért kaddist, ősi, szent halotti imát. Anélkül pedig nem nyerhet az árva lélek bebocsáttatást az Örökkévaló fényességes színe elé. Anélkül a sorsa végtelen kárhoz, örökös bolyongás. - Ajvé! - sóhajtott keservesen, és a sublót sarkához verte a malacka gömbölyű farát. Kötényébe hullott a pénzecske meg a cserép.

De Kakuk Vince zakatoló agyában az iménti, otthoni csörömpölés visszhangzott még, mely megreszkettette a szűk bányászlakás minden zugát. Miákolt a macska, mintha a farkára léptek volna, jajongtak a poharak, vacogtak az evőeszközök a színehagyott konyhakredencben, az ingaóra pedig végképp megbolondult: ütött, egyre csak ütött.

- Ó, én szerencsétlen! Meghal a kislányom! - sikongott a felesége, a csupa vér Kismagdust kebléhez szorította, és eszelősen rohángált vele föl s le a ház előtt. - Jézusom, ne büntess! Jaj nekem! Irgalom!

Még elvérzik! - iszonyodott el Kakuk Vince. Szerencsére a szomszédok kiszaladtak a jajveszékelésre, és kiszedték az árvát a megveszekedett Erzsébet asszony keze közül.

A gyereket Baranyásné ölben vitte a szobába, tépést csinált, bekötözte, s lefektette a nagyágyra. Nyugalma erőt sugallt. Kismagdus csak sápadt volt, de már magához tért. Karikás szemével úgy csodálkozott rá a körülötte sürgő világra, mintha álmodna. - Baranyás néni! - suttogta az őt pátyolgató asszony fülébe -, ez Anya meg Erzsikéék helye!

- Csitt, bogaram! Te most beteg vagy - simogatta meg a szomszédasszony. Reszelős, kidolgozott tenyere meleg volt, csak úgy áradt belőle a kapor és a friss zöldség szaga. A kislány s vele Kakuk Vince jólesően elernyedett egy pillanatra. De Erzsébet asszony újra rákezdte:

- Meghal a lelkem! Jaj, bűnös fejemnek! Ó, Jézusom!

Hát mégis szeret? - édesedett el a kislány a gondolaton.

Persze! - bólintott rá Kakuk Vince egész lelkével, és a szíve összefacsarodott.

A konyhából minden behallatszott. Kismagdus erősen figyelt, hogy el ne szalasszon egyetlen szót is. Róla beszéltek, de úgy, mint valami fontos, kimosdatott személyről. És még csak nem is szidták. Istenem - gondolta -, milyen jó betegnek lenni egy kicsit! Aztán az ötlött eszébe, hogy azt szerethetik csak igazán, aki már meghalt! Tüstént gyertyák közt, ravatalon látta magát, ahogy a nagymamát annak idején, de tiszta fehérben. Illatozott a rengeteg szegfű, meg tömjénfűst volt, mint a templomban. Óbégatott is mindenki. Anyja legfőképp. Olyan keservesen trombitált, hogy megsajnálta. Gondolta, rászól. Felült, és a fehér fátayollal letörülte anyja könnyeit. - Látod - mondta feddőleg -, amíg éltem, miért nem szeretted?

- Sebaj, komaasszony - brummogta odakint a bajuszos Baranyás agyondohányozott, bicsaklós, mély hangja, olyan volt, mint a sarki banda nagybögőjéé -, nyugodjék már meg. Seráfitty. Ebsont beforr.

- Azért nem ártana orvost híni - kontrázta meg a felesége -, a mai világba sose lehessen tunni.

Drága Baranyás néni! - sóhajtott Kismagdus egy mélyet, és: - Jó szomszédok - gondolta Kakuk Vince -, az Isten is megáldhatja benneteket. Ha volna rá ideje.

- Majd meglátom - hüppögte Erzsébet asszony nagy bölcsen, mert lassanként megnyugodott, és már csak néha-néha szípozott -, ha rosszabbodik a lelkem, tüstént érte megyek. Hajjaj! - tette hozzá. - Ha tudnátok, milyen nehéz apa nélkül istápolni leánygyereket!

Magdus az utolsó szavakat elengedte a füle mellett.

A fölfordulásban hogy, hogy nem, besurrant Baranyás Feri is. - Hát te? - nézett rá megilletődve, és ügyetlenül megcirógatta a párnára göndörödő haját. - Gyó-gyulj - dadogta -, gyógyulj meg mihamar! -, azzal a markába nyomott egy frissen faragott sípot. - Ha kellek, hát híj vele - nyögte titokzatosan -, rád én mostantól mind a sírig.

Kakuk Vince lelkén mosoly futott át, mert a fiú a nagy szavakba belepirult, és zavarában, ahogy sarkon fordult, még meg is botlott. Ügyefogyottságán Kismagdus nyúzott képe is felderült, és még akkor is mosolygott, amikor álomba ringatta a sok izgalom.

Szegény csuli! Én árva porontyaim! - sóhajtotta Kakuk Vince, és elgondolta, hogy Erzsike, az a gyönyörű virágszál is maholnap szülni fog. - Ugyan mire? - jajdult föl, és beléhasított a felismerés, hogy nyomorúság csak nyomorúságot hozhat a világra. - Én édes lányom, hol lehetsz most? Munkában. Persze. Az utolsó napig. Hol másutt lehetnél, én árvám? Hiszen az anyátok jó asszony, derék asszony - biztatta magát nekikeseredve -, csak kicsit nehezen hajlik. Akaratos szegény. És hát a pénzt, azt igen, azt nagyon szereti. Túlontúl. Bizony. No de - kelt

Erzsébet asszony védelmére nyomban - az vessen rá követ, aki nem magának kapar! Könnyű nagyszívűnek lenni a sokból. A világ rendje: a kevéskét ki-ki becsülje illendőképp. Bizony, derék fehérnép az én Böském, csak egy kis elégedettséget is olthatott volna beléje az Isten. Hát igen. Azt az egyet még megtehetette volna, ha már összegyúrta, s ha már letekinteni is rest abból a magasságos, hétmérföldes égből erre, a saját piszkában vergődő, hétszer nyomorúságos pondró világra! - kerekítette el a miatyánkot is mindjárt, amúgy Hórukk-módra. - Ha egyszer nem futja többre az erőmből! - csattant fel. - Az örök sóvárgással, amivel megverted, azzal is ugyan rád hasonlít, te, vén kaporszakállas. Nem szegényembernek való az ilyen Isten! - de ahogy belenyilallt az oldalába, tüstént hozzátette: - Bocsáss meg, no, nem úgy gondoltam egészen. Csak annyira lenne bűnös mindenki, mint a magamféle. Jó, nem vagyok templomos, de senkit se bántok. Ami tölem telik, így is megteszem. Kevés? Amilyen sudárszép lány volt, amilyen szemrevaló, jobbat, módosabbat érdemelt volna? Tettél volna egy kis csodát velem! A két kezem erejéből ennyire futotta. Lábam így bírta. Ha mindent tudsz, ezt is tudnod kell! Hát akkor ne vétkezzetek az ember ellen! Még örülhet neki, hogy ilyen párja jutott. Úgy ám! Mert igenis, hiányt sohasem szenvedett mellettem. A kevéskét mindig előteremtettem. Nem iszom, nem dohányzom. Nem költök én egyáltalán semmire se. De hát mire is? - csillapult Kakuk Vince istentelen mérge. A tűnődő kérdés úgy hatott, mint valami borogatás. De meg is válaszolta nyomban: - A fenének kellenek ezek a puccos pesti dámák! Tudom, hogy az én Böském kisujja is többet ér mindöknél. No de ő! - berzenkedett az önérzete újra. Ő mivel viszonozza az én nagy hűségemet? Hogy még egy sort se ír soha?! Más asszony? A helyembe jönne, úgy ám. Sokat láttam, sokat hallottam. Más a térdén csúszva könyörögne, hogy jaj, csak jöjjetek már haza. Ő meg? Az istennek se! Nem és nem. Mert hogy nem alázkodik. Hát jó. Megbánod még, Böske. Ha máskor nem, az ítéletnapon, de ha az sincs, az utolsó percedben, amikor már úgyszólván hiába páváskodnál!... Hej, te, Atyaisten, legalább te mondd meg neki az igazat - fogta könyörgésre a dolgot. - Rongyember vagyok én, akit csak úgy félrerúghat? Mert azt tette. Azt tette - motyogta, s a keserűségét a párnájába sírta. Borostás, vén gyerek.

Meg kéne fordulni. Jaj, azt a hétszentségit! Hórukk bácsi egész belsőrésze égett. A pokol hét katlana bugyborékkolt benne. Mintha agyonverték volna, ereje percről percre fogyott.

Hiszen nem volt ő gyáva soha, az erőszaktól mégis mindig undorodott. A veje. Haj, ha csak eszébe jut, a gyomra kavarog.

A veje. Feltolakvó, bajszos, brutális suhancpofáját elhessegette volna, de hiába takarta el a szemét, izzó veres képe, mint a tüzes bélyeg, szemhéjon, tenyéren, mindenén át sütött. - Víz! Jó emberek! Segítség! Víz! A házínéni doktorért ment. Hórukk bácsi nyöszörgését senki se hallhatta meg. A nyomorultat pedig újra kísértette az a szörnyű éjszaka, minden bajok kezdete...

...Halk kerregés, egy ketyyénés, és bongva ütni kezdett az óra. De alig ütötte el a kettőt, sötét, mély csendbe merült a szoba újra. Csak éppen aludni nem tudott tovább. Aki gyerekségétől paraszti munkához szokott, annak pirkadat felé már könnyű az álma, alhat bár ötig. Az ingaóra még az erdészlakból, az anyósától került hozzájuk, éjfél után rendre felverte, mégse haragudott rá, inkább szerette, mint valami éjszakai, halk szavú cimborát, akivel megoszthatja az ember a soha ki nem mondott gondolatait. A bányá, persze, nem jószág, nem kell etetni, itatni, noha bánni azért tudni kell vele. Beleszokott, még meg is szerette a húsz év alatt. Annyi sok év után mégis pirkadatkor ébred, lemoshatatlan fekete bőre mögött, a szíve mélyén, lám, mégiscsak paraszt maradt. Az élet tréfája - gondolta, és elmosolyodott. Apátlan zsellérgyerek-ként úgy nőtt föl, mint a dudva. Egyölnyi földet sem mondhatott a magának soha, mindig a máséban dolgozott. És mégis. Mit tesz a tavasz a városiaknak? Egy kis napsütést. Kivetkőzhetnek a meleg bekecsekből. Már akinek van. Vége a fagyoskodásnak. A magafajta azonban,

akár az állat, megrészeül a hóolvasztó szélről, türelmetlenül toporzékol, hogy mikor köt meg végre a sár csak annyira, hogy kitrappolhasson az éledő határba. A magafajtnak az orrát ilyenkor még a táro savanyú légáramlatában is a sarjadó füvek huncut szaga birizgálja.

Jóízű tűnődését karja bizsergése zavarta meg. Elfeküdte. Egész bal oldala elzsibbadt. Megemelte a dunyhát, és nyögve a másik oldalára fordult, de mindjárt meg is kocogtatta az asszony tomporát, mert a fűtetlen szoba hidege befűjt. Böske katonásan utánafordult. A másik ágyról, mintha macska kuporogna rajta, zölden villogott Erzsike tágra nyitott szeme. Hát ez meg miért nem alszik? - múlt el az iménti jó közérzete, mert tudta az okát mindennek. Persze, megint egyedül - gondolta indulattal, s amennyire sajnálta a lányát, annyira haragudott a vejére. Sűrűsödött a levegő, bár az ágy végében Kismagdus még békésen szuszogott a vackán, s a kiszolgált szörmebekecset a feje búbjáiig húzta, mint mindig. Ha ágyút sütnék el a füle mellett - gondolta a szétfűtt derű utolsó sóhajával, lehet, hogy azt se hallja meg. De a macskaszempár nem sok jót ígért. Az óra is alig-alig ketyent. Egyszeriben megtúrósodott az imént még áttetsző, fekete csend.

Aztán az is szertefoszlott. Közeledő összevissza léptek, csikorgó sóder, pöccenő kavics. A környék kutyái dühödten vonyítani kezdtek. A nótás, boros férfihangok, ahogy a kompánia közeledett, mind kivehetőbbek lettek. Megszemélyesedtek. Erzsiké felült, úgy fülelt.

- Azt húzd, cigány, hogy gombház, se-e-ej, ha leszakad - ez Sándor hangja volt, a mindenségit! A sarki cigány meg cincogva kísérte, mint a parádés lovat -, egy he-lyé-be ezer is akad! Nem igaz, more? Se-e-ej... - kanyarította a veje újra az égig a hangját, de Erzsi kiugrott az ágyból, és kivágta rá az ablakot:

- Micsoda korhely disznó! Nem szégyelli magát?

- Ácsi! Mi-nek a szó-ke én-né-kem, mi-kor a bar-nát sze-re-tem...

- Várandós a felesége? Elmulat mással. Rendben. De hogy utcahosszat nevetségessé teszi magát is, engem is, azt nem tűröm. Húzassa a kurváinak! Érti?!

- Csitt, ga-lam-bom, csitt, csitt, csitt. Sűgok néked va-la-mit...

- Sűg ám annak a ribancos öreganyjának, aki tej helyett pálinkán szoptatta! Csak jöjjon be, de kikaparom a szemét!

Böske a dunyha alól hiába lamentált, hát kapta magát, s úgy, hálóingben huzigálta vissza az ablakból, csitítgatta.

- Maga csak nyughasson! - kapta meg ő is.

- Anyád vagyok! Hogy beszélsz velem?!

- Magának kellett! - kiáltotta Erzsi. - Miért nem bújik bele?

Hijnye, de szemtelen - gondolta. - Hová lesz az apai tekintély, ha az efféle beszéd torlatlan marad? Míg hosszú alsója pertlijét kötözte, mert pucéran mégse mehetett volna oda, elcsattant egy kiadós anyai pofon. Megérdemli. Azazhogy kár - vélte. - Mégiscsak nagylány. Nem fogja túrni. Maga asszonya.

Nem is. Sikongva tépték, cibálták egymást. Ki látott már ilyen cigány tanyát?!

Magdus is ébredezett. A szemét dörgölte.

- Aludj, kislányom. Majd rendet tesz apád.

No még csak ez hiányzott. Sándor az öklét rázva dülöngélt befelé: - Rendre tanítom én az asszonyomat, ha apa elmulasztotta is a magáét!

- Nono, édes fiam - egyenesedett fel az ágyról, de Erzsi visszalökte, és a kályha mellől fölkapta a piszkavasat.

- Ha hozzám nyúl, a fejét szétvágom, bizonyisten!

- Micsoda?! - bődült el Sándor. Egyetlen mozdulattal tépte ki kezéből, gyűrte össze a térdén, s vágta a sarokba a vasat. Erzsi megrettent, megpróbált kiszökni a konyha felé. Sándor a nyakánál kapta el. Fél kézzel tartotta, a másikkal pofozta, hogy a feje odakoccant az ajtófélfához. Erzsi már csak nyüszíteni tudott. Rémült szemei kiguvadtak, hörgött, ahogy a férje, mint egy rongyzsákot, porolta, s vitte kifelé. - Nesze, te nagyszájú! Nesze! Nesze!

- Elég lesz már! - szaladt utánuk, s fogta le Sándor kezét. - Még megöölöd! Teszed le rögtön!

Sándor fújtatott, mint egy böszült bika: - Törődjön a maga dolgával, apa! - emelte újra az öklét. Erzsi a konyha kövén, a lábuknál, ott reszketett.

- Nono! - kattintotta fel erre a villanyt. - Ez az én házam. Itt még én parancsolok - lépett előbbre, s tette a kezét védőn a lánya fejére. Sándor mancsa tétován körözött néhány pillanatig, aztán érezte, hogy taszajtón a mellének ütközik. Falnak tántorult. - Az anyád! - dühödött meg. - De most már elég legyen! A hétszentségit!

Öreg Dávid - ifjú Góliát. A veje vagy húsz évvel és egy jó fejjel fölébe magasodott. Lábát szétvetette. Ugrásra kész vadállat. Zakóját majdhogy szét nem repesztették a feszülő izmok. Szó már mit se használt. Egyet tehetett. Rebbenés nélkül állta égő tekintetét.

Egyszer csak kicsúszott a kő a lába alól. Hiába kalimpált. Két iszonyú kar, mint a pelyhet, kapta magasba. Mint valami labdát.

Közelgő, újra távolodó repedezett plafon. A négykézláb anyjához kúszó Erzsi a szobaajtó poros keretében, a küszöbön. Szemükben rémület, szájukon némaság. Hálóingük megszaggatva. Erzsi kulcsolódó ujjai már csak egyet védenek: domborodó hasát. Sándor óriásira nőtt képén kihívó vigyor. A tűzhely platniján ülve milyen más a világ!

Pertlis nadrágja füstölni kezdett. Hú, de nevetséges lehet! - érezte, mielőtt bármi fájdalmat érzékelt volna. Aztán belemart az esti parázs.

Egy szavával se védte egyikük sem. Lekaszálódott, verve, odafentről. - Hát akkor, úgy látszik, én megyek el - mondta egyikről a másikra nézve.

Senki sem szólt. Senki nem állt mellé.

- Csak még felöltözöm - indult a szobába.

Félrehúzódtak. Hagyták.

Nadrágba bújt. Nem jöttek utána. Csak Magdus nézett rá onnan, alulról, a vackáról, könnyörögve. A lábát is megfogta, úgy kellett lefejtse. - Visszajövök, kislányom, hamarosan, meglásd - súgta a gyerekek visszanyelt könnyek közt, de maga sem hitte...

Fél év telt el azóta - gondolta Kakuk Vince. - Kora tavasz volt akkor, most késő ősze jár. És semmi jele nincs, hogy bármi is változna. Valamiképp visszaváltozna.

Hát bánatosan lehunyta volna a szemét, ha már úgyis csukva nem lett volna. És kiszűrve, kiküszöbölve minden külső zajt, erővel maga elé idézte a kis szobát, ahogyan az imént otthagya.

- Tiktak. Tiktak.

A falióra. Az elárvult cimbora - gondolta.

Késő éjszaka lehetett, noha a konyhában még égett a villany, s a nagyágy jobb szélén Kismagdus egy szem magában aludt. Összegömbölyödve. És a hüvelykujját is szopta, mint picikorában. Ugyanúgy cuppogott. A konyhaajtó üvegablaka fénynyalábot vetett arcára, mely időről időre elhomályosult. Böske járt-kelt odakint, ketrecébe zárva. A fény-árny váltakozás láthatóan idegesítette az alvó gyereket. Meg-megrezzent, míg szabad kezével ernyőt nem borított a szeme fölé. Akkor végre megnyugodott.

Hány óra lehet? - nézett a számlapra Kakuk Vince, de a mutatókat sehogyan sem tudta kivenni. Mi a csuda? Rosszabbul látok? Vagy a képzeletem mondott volna csődöt? - dörögte elégedetlenül, bár a tények mást mondtak. Láta a konyhát, a konyha rabjaként Erzsébet asszonyt és fáradt asszonylányát tányérjára hajolva. Érezte mindkettőjük gondolatait. Baranyásékról tudta, hogy rég hazamentek, bizonyára le is feküdtek. Kismagdus is látta, ahogyan alszik, sőt ha jól odafigyelt, álmát is tudta követni.

Először a legkedvesebbel, Kismagdussal tartott. Furamód a gyerek tudta jól, hogy nem a való világban jár, bár minden hasonlított az igazira, mégis egészen más volt. Mintha a városka áttelepült volna a tenger mélyére. A járókelők az utcán szinte úszva lebegtek. A csillék álltak. Vasárnap lehetett. Csend volt, vagy ha úgy tetszik, zene. A legkülönösebb csoda talán az volt, hogy mindenki mosolygott. Kismagdus meg mindenkiire visszanevetett.

Már hogysisne lett volna boldog, amikor olyan csudaszép ruhát viselt! Nem olyan hosszút, lötyögőset, mint amik az Erzsiről rámaradtak. Babos szoknyája csak úgy suhogott. A haja se volt kócszínű, mint máskor. Aki csak látta, összecsapta a kezét. Hát még a varkocsába font máslija! Csillogó napfényből szőtt, eleven lepke! Mégse irigyelte senki, mert biztos mindenkinek sok szép ruhája volt.

Szegény kis csulikám! - simogatta meg Kakuk Vince képzeletben az álmodó gyermeket.

Kismagdus befordult a sarkon, ahol meg szokta kergetni a Burkus kutya. Ám Burkus most megnyalta a kezét. Ejha! És az is furcsa volt, hogy máskor ennyi idő alatt már rég hazaért. El is fenekelte volna Anya rendesen, ha iskola után még csavarog. Futásnak eredt. Úgy látszik, elvétette az utat. Olyan csalókák ezek a tökegyforma házak! Már azt se tudta, merre forduljon. Szent Isten! Babos szoknyáját a nagy szaladás közben valami szög összeszabdalta. Hogy ki fog kapni! Haja elkócolódott, talán meg is kopott. Kétségbeesve lihegett, mert minden összekuszálódott körülötte... Kakuk Vince tehetetlenül tűrte, tűrnie kellett, hogy kislánya nyögve forgolódjék a nagyágyon.

Hát a másik?

Erzsike haja zsírosan tapadt a homlokára. Meg kéne mossa... De ha fogytán az ereje? Örült, hogy hazavánszorgott ebben az állapotban. Közel az ideje, naphosszat zsákot varni a Cementgyárban - több mint elég. Hát csak kanalazza a se hideg se meleg levest. Tudta, anyja nem fog a tűzre tenni miatta. Megmelegíthette volna maga is, de ahhoz fel kellett volna állni. Inkább anyját figyelte, hogy dül-fül, csapkod. Megint történt valami. Jó lesz vigyázni, még ő is kihúzhatja a lutrit. A leves elfogyott. Más ennivaló nincs? - de nem merte megkérdezni.

Szegény, szegény lányom! - simogatta volna meg Kakuk Vince, de a képzeletbeli mozdulatot is belefojtotta, hogy Erzsébet asszony parázsló dühe, látszólag ok nélkül, megint fellángolt.

- Hát velem mindent lehet?! - tüzelt Böske.

Kakuk Vince nem értette. Olyan kicsinyesnek azért nem tartotta, hogy még mindig azon a rohadt ötven filléren rágódjék. De ha mégis? Sőt! Mind vadabb indulatokba lovalta magát.

- Ez igen! - dühöngött az asszony. - A gyerekeim rabolnak ki. Saját véreim. Úristen! Minek is szültem őket erre a világra?!

Ne vétkezz, Böske! - fohászkodott tehetetlenségében Kakuk Vince.

- Ez az Erzsike is minek született? Hol lennék ma, ha ez nem köt gúzsba! Itt nem, az biztos - gondolta fűjtatva. - Itt nem, az szentigaz! - ismételte fennhangon.

Erzsike félve figyelte. A rekedt szavak úgy hangzottak, mint egy pokoli fogadalom, volt bennük valami démoni: Erzsébet asszony arca tüzelt, szeme villámlott. Erzsike, ha lehet, még jobban elfehéredett, megbabonázva ült a hokedlin, moccanni sem mert. Úgy érezte, ha nem lenne olyan fáradt, megbolondulna. A tulajdon anyja! Hogy a föld nem nyílik meg alatta!

- Apát még urazták a parasztok - füstölgött Böske -, a gróf is lekezelt vele. Ablakunk körül - folyondár. Alatta - hajnalka. A kerítés töviben - mályva. A ház mögött - az erdő. Minden ösvény, bokor ismerős. A gombák? Szagukról. A vadászatok. A nagy hajsza árkon-bokron át. A zsákmány friss, véres szaga. A becsörtető gróf, a bohókás urak. A díszes tarisznyák, a flaskók. A tűz, ahogy pattogott a kandallóban. Akár az úri tréfák! S én, az egyetlen lány! Hímzett, fodros ruhám hol itt, hol ott. De tették is a szépet. S erdei tündérnek hívott a gróf.

Mindennap, minden éjszaka felrémlettek ezek az emlékek. Néha értelmetlenül fel kellett kiáltson, mert egyszerűen nem bírta tovább. Elcsábították? Bolond beszéd. Nem az volt a bukás - gondolta -, mai eszemmel nem jártam volna úgy.

- Jó egészségnek örvendsz, lányom, szépen gömbölyödsz már!

Azok a vén szipirtyók.

Lassan már nem mert a faluba menni.

Kakuk Vince jól emlékezett erre az időre, ha nem is szívesen. De Böske gondolatai meg egyenest fájdalmat okoztak neki. Amilyen pipogya szerepet ráosztott. A térülj-fordulj nevét fiúét. Hát igen, afféle szolgálégény volt. Az erdészlak, Miska bátya feszes térdnadrágja, puskája s azok az átkozott úri dáridók. Tulajdonképpen jó dolga volt. Első a hajtók közt. Nagyobb darab hús, teli kulacs, pengős napszám, olykor egy-egy szivar. És Böskét mindennap láthatta. Falhatta, ha csak a szemével is. Azokkal a szemekkel, amiket most parázna gondolataiban angyali birkatekintetnek csúfolt Böske. Méghogy ő ne vette volna észre a bajt?! Amiért melléállt? Amiért nem tette szót? Lám, Böskének csak egy bumburnyák volt.

- Úristen! Vince. Szombaton nyilatkozott, vasárnap ki lettünk hirdetve. De azt kikötöttem, hogy messzire vigyen. Jól megfogadta! Jesszusom, hol-merre vándoroltunk! Próbált az mindenfélét. Végül ittragadtunk, pfuj, a föld alatt. Úgy tapad a szegénység a fajtájához, mint a bogáncs. Nem is szúrja. Él vele vígan. Engem, csakis engem sorvaszt ez az élet. Ugyan ki értene meg, ha kitárnám a lelkem? - döbrent meg Böske, mert önmérsztő kesergésében egy fiatalember képe ködlött fel benne. Kakuk Vince nem tudta, nem akarta fölismerni, mégis beleborzadt.

Erzsébet asszony úgy nézett széjjel maga körül, mintha most látna mindent először. Tengernyi idegenség. Tekintete Erzsike állapotára. Nagylánya két könyékre támaszkodott az üres tányér fölött. Elnyomta a fáradtság. Nyúzott. De a bőre még szirom. Ilyen volt ő is. Valamikor. Ezért is babusgatta, öltöztette szenvedéllyel, amikor már formásodni kezdett. Olykor erejükön felül. Elmosolyodott. Erzsike bái ruhája. Megkoplalták, de megérte. A Bányász Vigadó parkettjén, a színes lampionok alatt, Erzsike meg ő és még valaki. Az a kackiás bajszú, vállas fiatalember, a drogistaségéd. Hétköznapi fehér köpenyes elárúsító a Konzumban, a bálban a

legragyogóbb táncos. Neki rögtön megtetszett. A keringő elringatta, ahogy a székén himbálta magát, és nézte őket. Jó néven vette, hogy ott forgolódott Erzsi körül.

Hát még amikor a zeneszünetben finom csomagolt cukorkát hozott, s a zizegő zacskóból elsőnek őt kínálta: - Méltóztassék venni, asszonyom. Ha meg nem sértem: Szégner Sándor! - és összevágta a bokáját. - Aranyos kis húga tündérien táncol. Ugyebár kegyed tanította?

- Téved, fiatalember. Erzsike a lányom.

- Abszurdum! Mondhatnám lehetetlen. Nagysád olyan fiatal! Talán örökbe méltóztatott fogadni? Ó, mit is beszélek, én sületlen számár, hiszen úgy hasonlítanak egymáshoz, mint két szál gladióla!

Gladióla. Muzsikált maga a szó is. És hogyan mondta! Kissé meghajolva, kecses mozdulattal, mintegy átnyújtva az ismeretlen, bódító virágot.

- Ugyan, Szégner úr, ne túlozzon - hárította el a bókot, de minden porcikája szomjazta, itta volna még.

Elég! - oszlatta szét egy kézlegyintéssel a bál emlékét Erzsébet asszony, a szorongó Kakuk Vince is felsóhajtott, de nyomban érezte, hogy semmi oka a megkönnyebbülésre. Böske ott folytatta, ahol abbahagyta. Gondolataiból sok mindent megértett így, utólag. Csak minden végleges volt, és semmin se lehetett változtatni már.

Megvolt a kíváncsú vőlegény - vetette föl a fejét Böske -, minek kényeztettem volna Erzsit még mindig? Beadtam a Cementgyárba. De Sándorra is volt gondom. Egy ilyen rendes fiú. Hagytam volna, hogy a Sárímárik kedvére kallódjék tovább?

- Anya, hát csak egy szobánk van - hallotta Kakuk Vince a saját hangját, félszeg ellenvetését, és utólag röstellte, hogy már csak a foga közt merte odamorgogni: - Meglátod, baj lesz. Nem tetszik a fickónak a fizimiskája se.

- A pénzre szükség van - mondta Böske. - Amíg engem látsz, a lányodat ne féltsd.

Szó szerint így mondta. Kakuk Vince elrémült: Még nevetni tud? Ezen?

- A kis mafla hamar megesett! - derült Erzsébet asszony. - Ahogy ő jött, úgy jön az övé. Mondtam én, hogy nincs ezen mit sírni.

- De ha nem szeretem - szipogott a szerencsétlen.

- Előbb gondoltad volna meg!

- Majd mi fölneveljük - kockáztatta meg Kakuk Vince, a valahai. Hogy miért nem határozottabban!? Miért nem erélyesebben?!

- Még csak az kéne - torkolta le Böske. - Bízd ide! Ez asszonyi tészta. Ti, férfiak, eh, nektek csak a töltelék kell!

Sándornak egy-kettőre elkapta a frakkját. Négyszemközt. Eljegyzés, esküvő, minden megvolt három hét alatt. Süttött-főzött, de arra is jutott ideje, hogy új ruhát varrasson, fodrásznál ondoláltassa a haját a fényes lagzira.

- Nem te mégy férjhez - dörmögte Kakuk Vince. Erzsébet asszony ráhagyta.

Végül is megrázta a lányát: - Erzsi! Hallod-e? Feküdj már le, ha nem bírod magad!

- Ühüm - dűnnyögte Erzsi, és bizonytalanul betántorgott a szobába.

- Végre egy okos gondolat - mordult Kakuk Vince. Tekintetével aggódva követte nagylánya döccenő lépteit, Kismagdus felé tett, félbehagyott simogató mozdulatát, szögletes, fáradt vetkezését. Kakuk Vince lelki szemeit is behunyta egy pillanatra, merthogy leskelődni sosem volt szokása. Már csak azt látta, hogy Erzsi hálóingben, nyögve, szuszogva elvackolódik a túlsó ágyon, s karját jólesően szétveti. Érlelő tagjai boldogan vették birtokba a szokatlanul széles nagy helyet.

Odakint pedig? Böske elővette a vájdlingot, a tűzhelyen gőzölgő fazékból forró vizet töltött belé, és mosogatni kezdett, mint máskor. Gépies mozdulataiban csak az volt különös, hogy amikor a viaszosvászon terítőt a mosogatóronggyal letörülte, valahonnét egy pénzdarabot vert le. A pénz a konyhaszekrény alá gurult. A partvissal kotorta ki. Nicsak - nézte -, az elveszett ötvenfilléres! - és fejcsóválva a bukszájába tette.

A megkínzott Kismagdusért csak Kakuk Vince szíve vérzett. Egyébként a rosszullét annyira eluralkodott rajta, hogy a fájdalmakat lassan már megkülönböztetni se tudta. Valóságos környezetétől teljesen elszakadt. Fogalma sem volt, hogy mi történik közvetlen körülötte. Az utolsó félév mintha kiradírozódott volna az életéből. Kizárólag lázálmaiban élt még. Beteg-ágyát sem érezte többé. Ilyen állapotban mit tudhatott volna a szegény kis öregasszonyról, aki hiába próbálta életre ápolni, s utolsó garasait érte áldozta, amikor kétségbeesésében orvosért szaladt. Az öreg doktorért, akiben a házinéni talán még az Istennél is jobban bízott. A lépcsőfordulónál, ahol szuszogni megálltak:

- Gleich, Herr Doktor, mindjárt fenn vagyunk.

Csak azt látta, hogy Sándor megérkezett. Böske a félretett rántott húst elébe tálalta, miután az asztalt gondosan szárazra törülte a konyharuhával. A krumplit meglocsolta zsírral. Savanyú paprikát bontott. Megállt Sándor mellett. Egyetlen mozdulat sem került el Kakuk Vince gyötrődő, éber tekintetét. A gyomra pedig fölfordult. Böske mohó szájában ott érezte a Sándor rágta étel fűszeres ízét.

Heisler néniék fölérték a gangra. Az öreg doktor arasznyi léptekkel tipegett, totyogott. Kifulladt, rosszul látott, félt, görcsösen kapaszkodott.

- Meg ne mondják ám, hogy eljöttem, drága, mert nem is a pénzért, de hát tudja jól, három éve a vejem vette át a praxisom. - Heisler néni türelmetlenül bólogatott. Nehezen talált a zárba.

- Írjon fel, was gut und teuer, Herr Doktor. Kiváltom. Aber gleich. Majd ich werde kaufen.

Kismagdus arra ébredt, hogy a torka, szája, mint a kiszáradt kéreg.

Jaj, aludj, Csuli! Aludj, kicsim, még!

A másik ágyon Erzsi szuszogott, egymaga. A konyhából pedig egyre hullt a fény. Kismagdus felkelt szédelegve, félig még alva, hogy ígyék.

Megállj, kis verebem! Ki ne nézz! Ki ne menjél! Az Isten szerelmére, maradj veszteg! Te szegény... - csuklott meg Kakuk Vince üvöltő, hörgő kínja, egyet rándult, és nem mozdult többé.

Kismagdus az ajtóhoz ért. Keze a kilincsen, és megdermedt, mint akit áram ütött. Ott állt az otromba, sárga hálóingben, mezitláb, ajkai hang nélkül nyíltak ki, egész testét kiverte a hideg verejték. Pupillája összeszűkült. Egy életre készültek az éles kontrasztú felvételek. Nem értett, de látni akart mindent, bár iszonyodott, undorodott, és félt rettentően. Úgy érezte, ha észreveszik, addig verik a fejét az asztal lapjához, amíg szét nem loccsan. Ott kellett maradjon a párásodó üveg mellett mégis, míg csak el nem pilledtek odakint.

Akkor hangtalanul az ablakhoz ment, vigyázva kitarta az egyik szárnyát. A virágágyásra huppant. A hideg föld és az, amit maga mögött hagyott, futásra készítették. Jaj, hová?

A töltésre négykézláb kapaszkodott föl. A jeges vas a kezét sütötte. Kiegyenesedett. Odalent kutyák ugattak. Űvöltő farkasok. Rémpofák! Az éjszakába süppedt házak temetői nyugalma csak kiszolgáltatta üldözőinek. Innen is, onnan is a nevét hallotta.

Ha jobb felé indul - gondolta -, s mindig a vasutat követi, végül talán Budapestre ér. Ahonnan a pénz szokott érkezni. Apa!

A síkos talpfákra lépve, meg-megbotolva, bicsakló és sebesedő lábbal, ahogy a szíve bírta, rohanni kezdett, amerre a sínek vitték. Elvágódott, feltápáskodott, zihálva, fuldokolva tántorgott, verejtéke a szemét marta. Egyszer csak nem bírt talpra állni többé. Taknya, nyála, könnye egybefolyt.

Nem tudta, hogy került vissza a vackára. Rázta a hideg, félrebeszélte, azt mondták, a nagyágyhoz kellett kötözni: egy percet sem aludt egy álló héten át. A tüdőgyulladás csaknem elvitte, valahogy mégis megmaradt. Ám sosem sírt többé, pedig sokat verték. Azt mondták, konok. Apja halálhírét is szemrebbenés nélkül vette tudomásul. Azt mondták, szívtelen. Hát igen, a tekintete megváltozott, fürkésző lett, bizalmatlan és öreg. A gyermekek elmaradoztak mellőle. Egyedül Baranyás Feri nem.

A TULAJDONKÉPPENI TÖRTÉNET /EZERKILENC SZÁZÖTVENÖT/

1

A vezetőfülkében hárman ültek. Két férfi és egy nő. Mintha szét akart volna esni, úgy rázkódott alattuk a vén pléhskatulya. Hörögve és zörögve, de mégiscsak kitett magáért, és egyenletesen morzsolta a kilométereket. A beton nedvesen fénylett a ferde szögű délutáni napban. A pilóta hunyorgott. Nyerspiros száját fütyyre csücsörítette. - Legényélet, gyöngyélet - fütyörészte meg zümmögte, ahogy kedve szottyant. Esztendeje szerelt le a folyamórségtől, most élvezte csak igazán a szabadságot: a fene akart lehorgonyozni egyelőre. Egyik kezével elengedte a kormányt. Nyújtózkodott. A másik is mintha csak pihent volna a remegő volánon. A serkenő bajszú, mokány, barna legény őszinte gyönyörűséget talált a nyikorgó verklmuzsikában, de kész lett volna magához ölelni az egész huncut világot.

Ráncos öregasszony gardírozott az árokparton egy jó húsú tarka tehenet. Botladozott, öklét rázta utána. A bolond jószág ide-oda ráncigálta. Az egybeszántott végtelen téesztábla is olyan tarka volt, mint az iménti tehen. Fényes és tompa színek. A futó felhők játékos árnyéka. Messze vonat sípolt. Útkereszteződés. Hőkölő lovak. Szekér lila rőzsével. Végtelen kertészet árkolt négyezőgei, színes blúzos, tréningruhában hajladozó sok-sok eleven virág. Hu-hú! Mennyi fehérnép! - szippantotta be a fiú az ajkát. Mi tagadás, a látvány még inkább megugrasztotta fickándoató gondolatait. Felnyúlt hát, s már csak kíváncsiságból is - célra irányította a visszapillantó tükröt. A morconfurc doktor urat úgyis látta a szeme sarkából. Az asszonykát akarta megint megnézni.

Tudja az ördög, hogy miért, de mindig tartogatott valami meglepetést az efféle kiruccanás. Mert nemcsak a piszkos anyagiakon múlik a jó közérzet. A túlórapiénz, a kiküldetés meg a borraival, ami leesik, az se kutya - gondolta. - A kilométerórát is megugraszthatja, s a száz-ezerért oklevél jár, meg komoly dohány. De nem is az. A változatosság! Azt szimatolta meg, amikor az öreg reggel olyan habókosan indította útnak: - Elkártyáztalak fiam - s a szeme sarkában összefutottak a ráncok. A vén korhely - vigyorodott el a gondolaton. - Mindig csak a mókán jár az esze. De legalább nem játssza a Csekonicsot. Meglátszik, hogy volán mellől ült át az igazgatói székbe! Bárcsak mind olyan lenne! Nem is, mint ez a fapofa! - vetett egy pillantást a mereven mellette zötykölődőre.

- Kölcsönadtalak, Miska, a mai napra - tért vissza a reggeli kiindulópontához. - No. Nem érted, fiam? A városi tanácsnak. A pesti doktort meg a nagyságát fuvarozd ide. De semmi csibészesség! - kacsintott rá befejezésül, s még az ujjával is megfenyegette.

- Értettem - felelte ő katonásan. Tankolt, és indult.

Rendesen csak helyben furikázott. Komázott a zsírszagú hentesekkel. Irányította a rakodást. A féldisznók meg a hasított marhák alatt szuszogó, véres lepelbe burkolózó félnótás mozlímmal pedig összedolgozott. No, nem ingyen. De ismerik is mindenfelé! Ha fékez a vágóhíd kocsija, a bolt előtt mindjárt összeverődik a fehérnép. Mint a libák, ha szórják a kukoricát, úgy körülgágogják:

- Csakhogy meghozta! Nem fagyasztott? Micsoda disznók! Ekkora marhát!

Nincs mit haragudni az ilyesmin. Megfelel rá tisztességgel: - Csak sorba, asszonyok, csak sorba. Nálam minden kaphatói Sódar, hátszín, tarja, füle meg a farka, hű, de mekkora, jujj!

Hát ma nem visongatnak - gondolta. - Ma hiába várják. Fizetés se volt, ünnep se lesz, főzzenek mást.

Máskor?

- Tegye el, vezérem. Be van kalkulálva - készíti a csomagját a húsos.

- Jó, jó - bólint rá viszolyogva, a mozlim remegve figyeli minden mozdulatát.

- Nesze, Bandi, ne éhezz, a tied lehet.

A mozlim szeme csillog: - Keszenem. Jáj de keszenem. A kis csórók éhesek. He-he!

Mese habbal. Az első kocsmában elsefteli, de mi köze hozzá. Olykor azonban megmakacsolja magát, s rá se ránt a dilinyóstra. - Kinek kell? - kérdi az összesereglett asszonyokat.

- Nekem! Nekem! - nyúl érte tíz.

Felbomlik a sor.

- Hohó! - kapja magasba a koncot.

Kiválaszt egy valamirevalót. Hazárdjáték ez, akár a huszonegy. A szemével int, úgy hívja hátra a teherautó mögé. A nő a bukszájában kotorászik. A hoppon maradtak ugyancsak figyelnek a bolt felől. Jó lesz vigyázni. Suttogóra fogja: - Nem pénzért, kóstolóért adom, kisanyám. Nincs énnekem senkim - formálja ájtatosra a képét, mert ugyan mibe kerül egy kis hazugság - lesüt egy szelettel édes-aranyos? A többi a magáé. Hm? Van vagy két kiló! - s a kacsójába nyomja, hadd latolgassa a súlyát. Nyílt kérdés: elfogadja-e? A szeme meg a hús a kerítők. Mert nézni, azt tud, mondták már sokan. No? Párásodik-e a szuka tekintete?

- Nagy kópé maga, pilóta - ez a válasz rendesen.

- Hát - von vállat, sumákol erre elégedetten, és egy újabb csalafintasággal tetézi a bűnét. Suttomban a markába gyűr egy húszast, s mint valami cirkuszi mutatványos, a nő keze mögül húzza elő. Meglobogtatja, aztán elteszi, mert a látszatra, ugye, adni kell?

- Vásártér sor kettő per négy - jutott eszébe a minapi konyha meg cím, és szinte újra látta, ahogy a kis fekete asszonyka ránevetett: a szatyorban ingerkedő, lóbálódzó hússal egy ritmusban rengett feszülő fara! Az anyja finom falatját! Juj! - gondolta, és a keze fejével megtörölte a száját.

Hát nem kár, hogy ez a kisdoktornő a túlfelin más? A fene egye meg, egészen más! - sóhajtott fel, és megvakarta a tarkóját. - Úrinő. Flegma. Morc. A világ minden kincséért se mosolyodna el. Pedig nem volna csúnya különben. De hát úgy unatkozik, majd megfullad. Csoda? Uramisten! - fohászkodott fel gondolatban. - Pest óta meg se mukkan a diplomás nagy ész! A férj-uram. Ez még az ágyban is csak kotlósnak lenne jó! - Ezen viszont jót derült, és mindjárt el is képzelte a tisztelt doktor urat anyaszült meztelenül, imádkozó tartásban, ahogy éppen a tojásain ül, míg a kisdoktornőt eszi a fene egy igazi férfiért... Bezzeg elszórakoztatná ő! - gondolta kicsit kéjesen, kicsit mérgesen. - A modern nőkhöz érteni kell. Ahogy a fedélzet-mesterük mondta: semmi teketória. Vagy ahogy ez a vekker zakatolja: mindjárt az elevenbe! Gáz vagy fék, kisanyám! Istenemre! Ennek is csak ugyanott a közepe!

A gyújtás kihagyott, akadozott. Eldugult volna a karburátor? Kinyomta a kuplungot, üresen felpörgette a motort. A hétszentségit - dühöngött -, még majd lerobbanok az országúton! No nem, szerencséje lesz, de meg is játssza a lottón a számát: a vén krakuszi kiköthögte, kiverte a koszt.

Megnyugodva, fél szemmel újra a tükörbe nézett. Azt szerette volna, ha a doktorné is észreveszi. Végigpásztázta a tűnődő, vékony kis arc minden hajlatát, gyöngé bőrét, a keményen összeszorított izmos ajkakat. Barátkozott vele. Magában próbálgatta a megszólítást.

Aranyos doktorné! Kezitsókolom, mit tetszik spekulálni? Nem nőnek való az. Meggyűrődik a homloka. - Semmi hatás. Megdühödött. - Tíz év múlva olyan lesz a bőre, mint a szattyán: csupa ránc!

De az csak ült, hallgatott. Egyik cigaretta a másik után. Fitos orrát az égnek meresztette, füstölt, mint a kémény. Beképzelt majom! Igen! Kész lehetetlenség, hogy ne érezze meg a tekintetét. A gondolatát.

- A fene megeszi! - Csikorgás, égett gumiszag. Az utolsó pillanatban taposott a fékbe. Centiméterekre állt meg a leeresztett sorompó előtt. Sikoltva, csörömpölve húzott el a vonat. Közvetlenül az orruk előtt.

- Egy, kettő - számolta -, harmincnégy téglavörös, egyforma nyitott vagon, párosan csattogó borotva kerekek, beleszédül az ember feje. Hát nem a nők az okai minden bajnak?! - köpött ki mérgében az ablakon. Az arca meg úgy égett, mintha kapott volna két egyforma pofont.

2

Magdus a teherautó berregését hamar megszokta. Legalább nem kellett beszélgetnie. Lehajtott az ablakot. Kikönyökölt. Szájába dugta az utolsó szál cigit. Férje rosszálló pillantását a szeme sarkából nyugtázta. Bőre pórusait sokkal inkább feszélyezte Miska fekete, göndör haja: a sofőr meg a bizalmaskodó tükör. Míg az öngyújtóval vacakolt, elhúzta a száját. Sokatmondó válasz volt, ha nem is egészen tudatos.

Állát nekifeszítette a sziszegő tavaszi szélnek. Hát igen. Akaratos - ismerte be némi büszkeséggel. Őt nem lehet se leinteni, se megszédíteni két méla férfiszemmel. Leánykorában se pirult el, ha rámeredtek azzal a célratörő bárgyúsággal, amiről azt hiszik, hogy ellenállhatatlan. Ugyan! Mit képzelnek magukról ezek a felfuvalkodott hólyagok? Egy kegyes szó, egyetlen jól irányzott gesztus, és összeesnek, végük. Paprikajancsik. Ripacsok. Olcsó trükkjeikkel nem sokra mennek nála. A tolakodók, az ismerkedők, a szemtelenek, akikre a pusmogó nők oly kéjjel haragszanak, sohase kerültek hozzá három lépésnél közelebb. Megéreztek talán, hogy más, mint a többi, jobb, ha ívben elkerülik? Lehet. Eszébe jutott az egyik efféle kalandja, még kollégista korából. A lelke mélyén elmosolyodott.

Margitsziget. Fedett uszoda. Fáradhatatlanul gyűrte a nyolcszáz métert mellben. Merült-emelkedett. Ahogyan a tempó megkívánta. Egyszer csak egy dörgölődő, szőrös valami siklott át a hasa alatt. Pfuj! Ivott, mert megijedt. De csak egy pillanatra. A gyűrűző vízből prüsszkölve felbukkanó fejtől már egy cseppet se félt. Lekevert egy szikrázó pofont. Pislogott, majd derékig kiemelkedett a pacák. Olyan volt, mint az Unikum reklámfigura a moziban.

- Hatóság elleni erőszak! - ordította. - Rendőrtiszt vagyok!

- Maga? - húzta el a száját, ahogy végigmérte. - Maga csak egy szemtelen alak.

Szétáradt benne a jókedv, de nem akarta senkivel megosztani. Játszott az ülés rugózatával, és összeráncolt homlokkal bámult ki az ablakon.

Ssss! Ssss! - húztak el a fehér kerékvető kövek, a távírópóznák, a hajlongó eperfák. Az egész éledő, jó szagú táj Pestnek szaladt. Magdus csak azért is az ellenkező irányba. Megszokta,

hogy a maga lábán járjon. Ha széllel szemben, antul jobb. Végére nem akárkí. Doktor Baranyás Ferencné! - ízlelgette hangtalanul a rangját. A férjéből ő csinált orvost, a doktori cím joggal megilleti. És ugyan ki mondaná meg róla, hogy nem végezte el a gimnáziumot? Vannak az életben keményebb érettségik. Ott nem bukott meg, és nem is fog soha.

A legfőbb, ami az embert emberré teszi, az akaraterő. Aki csak kérni tud, alulmarad. Mintha az apai ősök szelíd alázata lázadt volna benne. Az anyai örökségből mindent megtagadott, de ezt az egyet nem. Amit elhatároz, annak úgy kell lenni. Ha a fene fenét eszik, akkor is. Ímé. Húsvétkor tűzte maga elé a közvetlen célt, a férjét sem avatta bele. A kártyát egyedül keverte, Ferire, ha fontosat is, de csak szerepet osztott. Hogy az másként véli? Na és? Ezzel is őt igazolja! Hogy jól kifőzte. Elég, ha ő tudja, hogy kivel mit, s mit miért. Vannak játékosok, és vannak sakkfigurák - gondolta, és jóleső elégtételt érzett, hogy egyes-egyedül rajta múlt, kizárólag az ő érdeme, hogy ezek a szürke sárhányók már itt, Bicskénél ügetnek. S hogy a kocsi platójára csomózva, mögöttük billeghet egész betyárbútoruk.

Szó, mi szó - nevette el magát -, elég rozoga, a Bizományiban vásárolták ócskán. De hát mit lehet szerezni egy pesti albérletben? Legfeljebb poloskát. Se rendelő, se kényelem, csak az az átok uzsorabér. Havi hatszáz. Nyolc hosszú éven át, mennyi is az? - szorított tűnődve. - Minimálisan is vagy hatvanezer! - döbrent meg, és úgy összeszorította a száját, hogy a foga belecsikordult. De föl is véste mindjárt gondolatban a „követel”-rovatba. A megaláztatások, a fillérezés megfizethetetlen, fájó tételei alá. Számokban talán ki sem tudta volna fejezni, mi mindent vár az élettől, mint jogos adót. Befektetett energiái tízszeresét? Százszorosát? Miért ne? Az aranyások se indultak több hittel, kacattal. S bár tudta jól, hogy a legtöbben a fogukat is ott hagyták, azt is tudta, hogy volt, akinek mégis sikerült. A kiválasztottak. A szerencsések? Erőt érzett magában, végtelen kitartást, szorgalmat és állhatatosságot, meg az eszében is bízott. Miért ne tartozhatna ő is azok közé?

Mindjárt az egyetemről kellett volna visszajönniük? - meditált. - Nem! - ráta meg sörényét. - Jobb így, hogy kívárta, mit kívárta, kicsinálta, hogy két kézzel kapjanak Feri után! Így többet ér. Az új, kommunista értelmiséget meg kell becsülni. Meg is becsülik - szorította ökölbe a térdén a jobbját. - Különösen, ha valakinek Isten a komája. Legalábbis félisten. Ki üdvözlne, ha annak se sikerül?

Ezen megint mosolyognia kellett. Eszébe se jutott, hogy ezt a sofőr, a volán mellől, holmi homályos biztatásnak veheti. Már hogyné derült volna, amikor „Szégner elvtárs így”, „elnök-helyettes elvtárs úgy”, a sógora, Szégner Sándor teljes pompájában eszébe jutott. Huhú! Sándor mint a város második embere! Ki gondolta volna? És hogy gyűlölte nemrég! Szerencséjére idejében rájött, hogy a fölösleges érzelmek csak ballasztok, amelyekből jobb, ha minél előbb megszabadul. Anya nincs többé. Fuit - tette hozzá. - És Sándor se az a nyálas piperkőc, aki valaha volt. Vagy csak ő látta volna annak? - enyhítette tovább a mélyen elföldelt kínos emlékeket. - Édesmindegy ma már. Fő az, hogy húsvétkor derekasan összemelegedtek. Ahhoz képest. Annyi év után.

Sándorban húsvétkor fedezte fel a Nagy Esélyt, ez adott a sógora minden tulajdonságának más, elnézőbb megvilágítást. Pedig milyen semmisségen múlt, hogy egyáltalán lementek az ünnepekre. A pénztelenség. Erzsi szokvány ötszavas képeslapja. Feri örökön korgó gyomra, s az az ostoba megjegyzése a felkapaszkodott rokonokról, akiknek a kedvessége csak ennyire futja, de hogy egy kis süteményt küldenének inkább, amikor ők Sanyót hányszor megetették, az bezzeg eszükbe se jut! No és az, hogy Ferinek voltaképpen igaza volt. Ezt ugyan semmiképpen nem ismerte volna be, elhatározásához azonban elég volt indítósebességnek.

- Mi az, hogy semmire való, fukar rokonaim vannak, he? - hördült föl. - Azért csaholsz, mert neked még bolhád sincs! Megyünk! Még csak nem is írunk, úgy lepjük meg őket. Majd elválík, ki a fukar rokon!

Nagy hangjának ugyan ellentmondott, amit magában gondolt. A fogadtatás melegsége őt is meglepte, de csodálkozását nem mutatta, különösen Ferinek nem. Inkább rávillantotta a fogait, és egy önelégült, nem megmondtam, fintort vágott.

Megérkezésük? Semmi különös. Jobbról-balról egy-egy bajszos puszi. Erzsi szája a füléig ért és ánízsszagot lehelt, amikor egyszerre ölelte a keblére őket, aztán hol az egyikükre, hol a másíukra nézett: - Csakhogy itt vagytok!

Mi a csuda? - nézett ő vissza szótlanul, azt hitték, meghatottan, hepciás belépője a torkán megszorult. Sanyó is ott vigyorgott az anyja mögött. A fiú jelenléte fordított volna így a hangulatán? Ki tudja? Vagy Sándor elegáns háziköntöse tett rá ilyen mély benyomást? Sokkal valószínűbb, hogy agya titkos tekervényeiben már akkor érlelődtek azok a tervek, amik csak később öltöttek formát.

Tény az, hogy egyik pillanatról a másíkra, a városban is, Sándoréknál is, otthon érezte magát. Az a tudat, hogy a fajtája közt van, fura, enyhe bódulathoz hasonló jó érzéssel töltötte el. Hány évig nem húsvétozott? Hány éve nem tört sonkához piros tojást? Tartsa csak Feri buta babonának az egészet, hogy pogány szokásmaradvány meg mi a halál; mégis csudajó illata volt Sándor parfümjének, amivel évek óta elsőként fújta be a haját!

- Ej, te pacsulíkirály! - köszönte meg évődve, és puszira nyújtotta az arcát. Sándor magához húzta, és szílaíul száíon csókolta:

- Nálunk ez már csak így szokás!

Nevettek, hát visszacsókolta. Azt a ronda, szúrós bajuszát.

Gőzölgő, sárga tyúkleves. Cseresznyepaprikás, torokkaparó marhapörkölt s egy nagy tálban galuska. Ropogósra sült karaj, amiből kikandikált az ízes gyulai kolbász. Két demizson bor. Feri két pofára zabált. Erzsi arca fénylett, mintha a konyha gőze bepácolta volna, hunyori szemmel tálalta a gazdag fogásokat, egyiket a másik után. A talpas poharakat Sándor töltötte, de Feri a magáéra hamar rátenyerelt.

- Hagyd. A gyomorsavam.

Erzsi is csak épp, hogy belenyalt, és Sanyó, az idomítás csodája, persze, csak mértékkal mert nyakalni anyja árgus szeme előtt. Neki kellett a lépést tartania. No, nem esett nehezeére, az már szentígaz.

- Elnökhelyettes elvtárs! Hallod-e? Sokba kerül engem berúgatnotok!

Erzsi diadalmasan hozta be a tortát. Mindenki felszíszent. Csupa csokoládé, csupa tejszínhab. Nagy ünnep ez a húsvét - hajtott fejet ő is gondolatban a generációkon átívelő ősi szokások előtt, mert Erzsi fukarságáról alkotott véleményén azért a nagy trakta sem változtatott. Akkor bújt ki a szög a zsákból, amikor Sándor, hogy hangulatba jött, néhány percre eltűnt, és egy üveg Martinival tért vissza a hóna alatt. Erzsi a féníló máz alatt holtra sápadt.

- Kontyalávaló - somolyodott Sándor a bajusza mögött, Erzsire oda se figyelt, de rá ugyancsak furcsán nézett. Senki másnak, kettőjüknek töltött. Az italt a szájában megforgatta, úgy nyelte le, de még aztán is ízelegette, ajkáról lenyalva, a maradék csöppeket. Bajszát kétfelé törölte. Koromszíí haját simítgatta.

- Még egyet?

Rábólintott. Míg a Martinit kortyolgatta, azon tűnődött, hogy a csudába nincs ennek a kozák atamánnak egyetlen ősz hajszála sem. Festi talán? És milyen áthatóan, zavarba ejtően nézi! - Szemrevételezés, Szégner elvtárs? - vágott a férfi szava elébe, és juszta se pirult el. - Hé, öreg, nem a konzumban méregeted már a portékát!

Erzsi megelőzte az urát. Rengő nevetésének élét alig leplezte, jóindulatúan hátba veregette:

- Te-he-hetszik neki a modern frizurád. Habár öregít. Szerintem.

Erzsinek romlott minden nő, aki ad magára.

- Magdus még ezt a luxust is megengedheti - fogta Sándor a pártját nyomatékka, és jelentősegteljesen vigyorgott. Beszippantotta bővérű, húsos ajkát, Magdust a szőröcsimbókhoz törleszkedő kis piros gyűrűs állat valósággal hipnotizálta. Egyszerűen nem tudta levenni róla a tekintetét.

Az emlékkép tetőtől talpig felborzolta, de nem akarta, hogy eluralkodjék testén az izgalom. A suhanó tájat próbálta figyelni, és erőszakkal idézte föl az elhangzott szavakat, a metsző gúnyt, amivel a sógora nemcsak ingerkedett vele, de meg is védte. Mégpedig a tulajdonával kérkedő feleség, a testvércsipkedő nővér, Erzsi ellenében. S jól megadta neki.

No, ez a Sándor, ez is meg van áldva! Hatalma, rangja van. Mindene mégsem lehet tökéletes. Erzsi nem valami reprezentatív feleség egy országos karrierhez. Kész karikatúra - csóválta meg a fejét, de arra is emlékezett, hogy akkor bezzeg nem volt ilyen bölcs, ellenkezőleg. A szesz belülről fűtötte, a látvány ingerelte. Készen, a játék akár beláthatatlan folytatására, ingerkedve föl vonta a szemöldökét, és valami ilyesmit mondott:

- Ejnye, sógor! Te még mindig megnézed a más asszonyát?

Sándor vette a lapot, a fiára kacsintott: most figyeld apád. S lassan, rátartian szűrve a szót, hogy csak úgy sistergett: - Csakis a csinosát! - pödörte meg a bajuszát.

És Erzsi? Az attrakció közben fél szemmel figyelte, nehogy elmulassza egyetlen mozdulatát. Úgy figyelte, mint valami kísérleti medúzát: rendül-e, mozdul-e, mikor kap utána a hol távolabb, hol közelebb köröző zsákmánynak? Semmi. Erzsi egykedvűen tett-vett az asztal körül. Megszokta? Tagadja? Vagy a féltékenységgé végképp kiveszett volna belőle? Sándor úgy illegette magát, mint egy hímrinyó. Mindig is nyilvánvaló volt, hogy hajlik a táncra - ő ne tudná?

Egy nő, ha ostoba, akkor nagyon ostoba. Erzsi, ha valamikor szép volt is, okos soha. Csak dolgozni tudott, arra anya korán rászorította mindkettőjüket. Anya, anya, mindig csak anya! Ennek más se számított! Ha százszor belerúgott, százegyedszer is megnyalta a kezét. Miért? Aki szolgának született, úgylis kell végezze? Legfeljebb gazdát cserél? S lehet-e hibáztatni egyáltalán azt, aki az ilyen baromi jámborsággal visszaél?

Mocskos ízt érzett az ajkán, le kellett törölje, pedig szikkadt, cserepes volt. Kiszárította a bagó, s a kocs ablakán bevágódó szél.

Erzsinek semmi sem elég ok a lázadásra - folytatta a gondolatsort -, csak legyen mit ennie, feje fölött fődél, számára a család az ól biztonsága, nem cserélné föl semmiért. Hogy fordult a világ? Mit számít az ilyennek? A számonkérés belső feltételei nem értek meg. Nincs mag, amiből kicsírázhatnak. Ha sok ilyen ember van - már pedig van! -, csoda, hogy egyáltalán halad valamerre az emberiség!

Nem a nővérén múlt az sem, hogy ótelepi szűkölködésük véget ért! Ha rajta múlt volna, még mindig ott enné őket a fene. Egy gazda kevés volt neki. Az utolsó pillanatig, anya csúfos

haláláig, így is kettőre cselédeskedett. Miért?! Mikor végre szabadon lélegezhetett volna, akkor sem tette. Nap mint nap összejárt vele. Tanácsait hallgatta, mosott rá, és Sanyót se íratta be a napközibe, őt is csak anyára lehetett bízni, nehogy azok a rothadt, szent kötelékek, Isten ments, meglazuljanak!

Több mint ostobaság, bűn az alázat ilyen fokon! Apa emlékében is ez háborítja fel, ha csak rágondol. Mit számít bármilyen vérségi kapcsolat, ha a megtorlás jogos?!

Még a sors is keményebb igazságra szomjazott. Erzsi kezére adta, ágyhoz szegezte anyát, rákkal. Ördögi szituáció: anya mint kiszolgáltatott. Került volna az ő kezére! Erzsi? Visszaköltözött a régi ólba. Etette, mosdatta zokszó nélkül, pedig már maga alá piszkított.

Nővére kesergő lapjaira eleinte nem válaszolt, de aztán a hallgatást is elunta. - Ha mást nem tudsz írni, kár a bélyegért! - és részletezte: miért, hogy egy szikrányi száanalom sincs benne, hogy holtában sem kívánja látni többé. Nem is. A szavát megállta, a temetésre sem ment el. Képmutatásnak érezte volna, hiszen semmi közük nem volt egymáshoz már istentelen régen. Az öreglányt, ha egyáltalán, egyedül a kis Sanyó sirathatta szívből. Azt tömte, azt becézte, ahhoz igazán jó volt, ideális nagymama. Hm. Sanyó mint az utolsó nagy tét? Talán. Lehetőséges, hogy igazán szerette. Egyetlen unokáját akarta kárpótolni talán mindenért. Míg közbe nem szólt, ahogy apa mondta valaha, a Vén Kaszás. Hát igen, az tesz pontot minden történet végére. De semmi sem állt távolabb tőle, mint hogy elérzékenyüljön. Éppen most? Soha!

Hallgatásba mélyedt férjére pillantott. Feri a szoros testközelség ellenére, furcsán, idegenül hatott rá. A gondterhelt arc, a bágyadtan meredt tekintet. Vajon mire gondolhat? - bosszankodott kissé, hogy fantáziája így csődöt mond. - Szabad ember, szabad gondolatokkal - vonta meg a vállát, mert újra eszébe jutott nővére házassága, s váratlanul felkacagott.

A hisztérikus hang megdöbbenette, felrázta a két férfit. Miska ijedtében a fákra lépett, előrelökte őket a tehetetlenség.

- Mi az Isten? - méltatlankodott Feri: nekitenyerelt a szélvédő üvegnek, majdnem beverte a fejét.

- Minek álltunk meg? - rázkódott össze Magdus, mint aki álomból ébred, s dühösen szidalmazni kezdte Miskát, akit felelősnek érzett az egészért. - A fene ebbe a tragacsba! Mintha tolatómozdonyon ülnék!

A pilóta szabadkozni próbált. Voltaképp örült, hogy kihozta sodrából a kisdoktornét, de épp csak felölthette jól bevált szokványmosolyát, épp hogy felemelhette a volánról egyik kezét, Magdus máris belefojtotta a tiltakozást: - Már a rakodásnál is túl sokat pislogott! Az imént majdnem a vonat alá vitt. Maga csak előrenézzen, és vezessen, barátocskám!

- No de kedves - szólalt meg a férje.

- Bízd rám! - intette le Magdus. - A költözködés az én dolgom. Te orvos vagy. Csip-csup ügyekkel, kérlek szépen, ne foglalkozz.

A teherautó meglódult, és vele Magdus gondolatai is újra. Olyan férfi még nem született, aki neki dirigál. Állát felszegte. Tovább medíthathatott férje kétes értékű szabadságán.

Tőle ugyan Feri mehet, ahová akar. Amiről, nem kell, nem vesz tudomást. Úgyis visszatálal. Hol hosszabb, hol rövidebb a póráz. - Markát összeszorította, mint aki legyet fogott. - Ha eltaszítaná, megrokkanna szegény, hiszen még a szeszélyeit is imádja! Ha dacol vele? Kétségbeesik. Ha elhallgat? Könyörög, hogy szólaljon meg végre. Ha hátat fordít és alvást színlel, akkor meg cigarettára gyújt, és addig sóhajtozik, amíg tényleg elnyomja mellette az álom.

Évforduló? Névnep? Tuti a virágcsokor. Kívánságait csak úgy lesi. Bizonyísten, már ő fárad bele.

Keresztbe vetette a lábát. A ballon szétnyílt a feszes szabású acélkék nadrág fölött. Ideges ujjjaival dobolni kezdett a térdén. Testébe visszatért az iménti furcsa, várakozó elevenség.

Tulajdonképpen nem volna rossz úgy istenigazában reszketni valakiért.

Csak az kéne - intette le a fekete bajszerű, a minden bokor és ház mögül kikandikáló, kozák-képmű kisördögöt. - A legjobb kerülni a komplikációt.

Mi a fene?! A szári vasúti hídnál döccenve újra megálltak. A hűtőben forrt volna föl a víz az emelkedőn? A szivárgó forrás mögött reszkettek a zöldellő fák, a szürke pillérek. Nem. Csak át kellett rendezni a rakományt, hogy elférjenek az alacsonyan ívelő boltozat alatt. No, Sándor is megáldotta ezzel a sofőrrel! Hogy miért nem tudott ott Pesten rendesen pakolni? Két marha ember segített neki, a házmester meg Barna a szomszédból. Nincs is semmi rendben, amit nem maga csinál! Végre. Indulhattak tovább.

Néhány perc, és kikanyarodtak az erdőből. A mély völgyben kísérteties árnyak gomolyogtak. A mocskos füstfelhő csak úgy oszlott, fokként, ahogy lejjebb ereszkedtek. Tatabánya! Magdus pulzusa felgyorsult. Elfelejtett húsvétot, hazalátogatást, békülést, mindent. Halántékán egyetlen mondat dobolt: - Tíz évvel ezelőtt... úgy szöktem el innen... mint egy rongyos cseléd... - és a régebbi szökése is eszébe jutott.

Mindez csak néhány pillanatig tartott. Legkevesbé önmagának bocsátotta meg a gyengeséget. Az árnyak szétfoszlottak. Apja emléke, ahogy felbukkant, el is merült a múltban. Újra az lett, aki volt. Kakuk Vince, akit egy ideig Pesten mókásan csak Hórukk bácsinak szólítottak, réges-rég elporladt a keresztúri köztemetőben: szegényes fejfája is biztosan elkorhadt azóta. Maradt az erdőből kikanyarodó, lassan lejtő út, a visszafogottan gördülő ócska teherautóval, a bútorokkal s a szülővárosát jelentő csúf, füstölő katlan.

A dombokra kúszó épületsorok párába bújtak a két gigantikus, otromba kémény tövében. Az erőmű hűtőtornyai gőzölögtek. A kopár, vörös partoldalok, mint lött sebek, tátongtak a roskadó, kirabolt hegyek oldalában.

Sírgödör. Lehet, hogy az - másnak.

Magdus fölvetette a fejét. Az erdő mögött egy pillanatra felvillant a nap, valószínűtlen alkonyi fénybe borítva a fák sötét törzsét, s a május ezer színében pompázó lombkoronákat.

Nekik? Nekik Kalifornia lesz. Aranybánya.

Érezte? Tudta.

3

Özveggy Kakuk Vincéné, született Kalocsai Erzsébetnek először a bal mellét vágták le. Cselmák doktor, a tatabányai sebész főorvos, az egész keserves munkát narkózis nélkül, helyi érzéstelenítéssel csinálta végig. Dekompenzált szív, afféle vagy-vagy műtét: eredményében kétesélyes, de az indikációt tekintve, az orvos számára teljesen egyértelmű. Feltétlen extirpálni kellett, még akkor is, ha a műtéti beavatkozás esélyei a húsz százalékot sem érték el.

Erzsébet asszonynak szerencséje volt. Megmaradt. Legalábbis átmenetileg.

Az operáció eredményeképp csökkentek a fájdalmai, a lélegzés sem esett nehezebbé már, de az ereje s az étvágya nem tért vissza többé. Sándor csináltatott neki egy szék formájú végét, a karfájába kapaszkodva azon ücsörgött a legszívesebben. Mert alig evett ugyan, de állandó székelési inger kínoztta, előrevetítve az újabb bajokat.

Erzsi mosdatta, kente, púderezte, mégis - úgy érezte - fura szaga lett. Gyakran szagolgatta a leheletét s az ujjait, amelyekkel végigtapogatta aszott bőrredőit. Sajnálta magát, régi szépsége felismerhetetlen romjait. A fényképeit szívesebben nézegette. Azt a néhány megsárgult fotót, melyeket még az erdészházban készítettek. Apjáról. Róla. Meg az esküvői képüket, amelyiken ő olyan bágyadt-szomorúan nézett, előre látva talán minden csapást, amit az élet később rá-mért. Sóhajtott. Vince szája bezzeg a füléig ért. Olyan ostobán vigyorgott a marhája, kezében a fényképész kölcsönkalapjával, hogy az még mindig dühre ingerelte Erzsébet asszonyt.

Két lányt szült. Ezt az Erzsit kedvére, magának - gondolta. - Mondják is, hogy öregségére a legjobb az ember lányához a szerelemgyerek. A másik, az a Magdus, ha tisztességben fogant is, akár az apja, csak kakukkfióka lett. Az - mindenféle értelemben. Sose érezte, hogy tulajdonképpen az ő gyereke. Magába húzódó, morcos, ingerlékeny volt már kiskorában is. Megharapta, kiszívta ezt a beteg bal mellét! Az egész baját talán neki köszönheti! Itt vergődik? Most se néz feléje. De nem is hiányzik. Pedig az apja iránt már rég megkopott benne a gyűlölet.

Vince. Az ő jószágos bolondja. A szerencsétlen, aki vesztére szerette. Vince sok-sok hibájával szemben, ahogy múltak az évek, és ő öregedett, mindig elnézőbb lett. Közmegelégedésre hordta az özvegyiséget. Valójában csak azt fájlalta, hogy túl korán tette le a szolgálatot az embere.

Minden jó valamire. Ez lett a legfőbb élettapasztalata. Még ez az átkozott daganat is, amit a melléből kioperáltak. Ennek köszönheti, hogy visszacapott valamit az élettől, ami már régen elveszett. Sándort. A néhai nagyasszonyi szerepet.

Erzsi végképp nála tanyázott, a másik ágyat bontotta meg éjszakára, de néhanap Sándor is meglátogatta, még ha fintorgott is. És Sanyóka? Az az aranygyerek? Még az iskolából is elszökött, hogy a mamikájával lehessen, és fölolvashasson mindenféle könyveket.

Erzsébet asszony újra középpontba került, mint mielőtt Sándorék elköltöztek. Erzsi újra úgy táncolt, ahogy ő fűtyült.

- Szomjas vagyok. A párnát igazítsd meg. Ne úgy. Jaj de ügyetlen vagy. Hozd már ide a kék kendőmet. Sublót, harmadik fiók, baloldalt, alul. Huzat van. Melegem van. Kibírhatatlan. Ég a hátam, miért nem nyomogatod meg? Algopyrint kérek, andaxint. Hová rámostad a gyógyszerimet? Meg akarsz ölni? Milyen szörnyű, ha az ember lánya tehetetlen! Ha már senkinek se kell. Ha önmagának is teher csak. Jaj, gyorsan! Segíts a végemre! Mindjárt összezsínálom magam! A fene egye meg, késő. Elment az inger. Istenem, hát a gyerektől ennyit sem tud megkapni az ember? Nos? Sándor! Végre, te is itt vagy. Mesélj gyorsan valamit! Azért, mert ágyhoz van kötve, még ember az ember! Mondd, Sándor, milyen ott a községházán? Tanácsháza, jó, igazad van. Azt mondd, becsülnek? Nagy ember lettél, de én mindig tudtam. Az ám. Előbb fogat mosnak, csak aztán vesznek a szájukra ezek a mihaszna ótelepiek is! Hogy ezt én megértem! Látod, Erzsi, mindig mondtam, hogy megfogtuk az Isten lábát vele. Nektek még jó. Ti még fiatalok vagytok. Miért nem csináltok hát még egy gyereket? A Sanyónak igazából kistestvér kéne. Ej, Erzsi, minek sírsz, tudom én, hogy az ördög vinne el. Na. Nézd el beteg, öreg anyádnak. Hát elfelejtettem. A Sándortól azért még kitelne, igaz-e? Abban a micsodában az asszonyok biztosan körülajnároznak, te mihaszna, csak ne csóváld a fejedet! Látom azon a hamis szemeden!

Erzsi sápadtan kifordult a szobából. Ő csak folytatta: - Én aztán tudom. De ez a tizenkét év sűrű özvegységben. Nem csekélység, nekem elhiheted. Képzeld, én még mindig kívánom. Hogy éjszakákon át mit forgolódom össze? Mit csináljak? Ilyen a természetem. És, Istenem, milyen hamar megöregedtem mégis. Pedig azt mondják, aki ebben fiatal, az másképp is az marad. Nem igaz. Agyoncsaptak. Lesunytam, mint a szarvasünő, akit lepuffantottak. És igazándiból még nem is éltem. Csak olyan kicsi-keveset. Jaj, Sándor fiam, ne hagyjatok az éjjel magamra, ha Istent ismertek! Kibírjátok. Már nem sokáig kell tekintettel lennetek a nyomorult betegre.

De az öregasszony hiába könyörgött, Sándor arra az egyre nem volt hajlandó. Hogy ott aludjon kettőjük között, a régi helyén.

- Megpocakosodtam, anya, azóta. Többet is mozgok. Éjjelente felkelek, aztán rágyújtok egy jó bűdös szivarra.

- Itt megteheted. Én nem veszekednék érte.

- Erzsi is kiterbélyesedett. Nem férünk meg mi már egy ágyban.

- Átkérdzkedhetel.

- De huncut valaki! Majd a hetvenedik születésnapján. Meg a nyolcvanadikon.

- Jaj, azt én már meg nem érem, fiam.

- De hát előbb csak meg kell gyógyuljon. Mihez kezdene, anya, így, betegen?

- Magamon már nem tudok segíteni. Azért vagyok olyan szerencsétlen.

A második operációra fél év múlva került sor. Erzsébet asszony addigra csontra soványodott. Csak a hasa fúvódott fel, mint a temetetlen hulláké a front alatt. Erzsi annak is örült, ha egész napi kosztként két szem piskótát vagy egy kis teát belédiktálhatott. Cselmák doktor már nem is vállalkozott volna a műtetre, Sándor azonban minden befolyását latba vetette.

- Akármilyen kicsi az esély, meg kell próbálni. Nem lehet valakit csak úgy, élve eltemetni - és a tanácsi vezető szava megfellebbezhetetlen utasításként hangzott.

Cselmák doktor szerint - de ezt csak a legjobb barátjának négy szemközt merte elmondani -, Szégner Sándor csak megjátszotta a proli humanistát. Mindössze az öregasszony otthoni exitálásától undorodott.

4

- Hát akkor, Baranyás, azazhogy főorvos elvtárs, a lényegét, ugye, megbeszéltük? - emelkedett a székeről az elnök. Vastag bundájú, drága szőnyeg, intarziás zsúrasztal, reprezentációs konyak és süppedő fotelok. Az elnök széttárta karjait, remegett mindene, hasa, tokája, loncsos, fakó bajsza. - Szívesen folytatnám, édes öcsém, ugye, megengeded, hogy így szólítsalak, de hát hív a kötelesség. Láttad mennyien várnak odakinn.

Kezét két tenyere közé szorította, és úgy rázta sokáig, mint akinek nehezebb esik a válás. Aztán a párnázott, fehér ajtót sarkig tárta. Beszűrődött a várakozók ideges és megilletődött moraja.

- Klárka! A főorvos elvtárs előtt ez az ajtó mindig nyitva áll. Bejelentenie sem kell. Megértette?

- Igen - bólintott a titkárnő. Úgy tűnt, hogy az ilyen patetikus kijelentéseket megszokta már.
- Hát akkor menj, édes öcsém, nézz körül a házunk táján. Az se baj, ha a körmére néztek is valakinek, he-he... Sándor! - fordult a sógorhoz, aki az egész beszélgetést némán asszisztálta végig. - Eredjetek! A doktorkánkra ügyelj! El ne rontsák az itteni lányok!

És megindult velük az egész tintaszagú épület.

- Doktor Baranyás Ferenc - mondta eleinte tagoltan, érthetően. - Pestről jöttem. Feleségestül. Igen. Az majd később válik el, hogy megbánjuk-e.

Ki vállon veregette, ki tisztelettel sok szerencsét kívánt. Ugyanazt kérdezte mindegyik. Válaszra egy se várt. Az arcok lassan összefolytak a szeme előtt.

Rájött, hogy elég, ha morog valamit a foga között:

- Doktor Baranyás... Doo-aaá...

Délelőtt Sándor sorra bemutatta mindenkinek. Azt is megmondta még a boltíves folyosón, ki fontos, ki nem. Kivételt mégsem tett szoba és szoba között. - Tudom én, Ferikém, unalmas - vonta a vállát -, de hát ez nem Pest.

- Úgy magyarázkodsz, mint egy idegenvezető! - botlott a saját lábába. Idegesítette a burkolt ironia. - Mintha most járnék itt először! - berzenkedett az egész dedós kíséret ellen.

- Akkor - az más volt. Arra ne hivatkozz. Viselkedni most kell megtanulnunk. Aki a munkájából él, akinek csak arra telik, hogy a maga és a kölyke száját betömje, az lehet sültparaszt. De mi, Ferikém, szem előtt vagyunk, sose feledd! A vezető osztályok, bizonyos értelemben, hogy is fejezzem ki magam, átveszik egymástól a morált.

- Másként tanultam, sógor.

Sándor rákacsintott: - Szemináriumon én is másképp mondanám.

A második emeleten, a sarokban, amikor benyitottak, egy molett, szőke nő állt fel az írógépe és a tízóraija mellől. Nagyot nyelt, telt ajkát leitatta a papírszalvétával, lesöpörte ruhájáról a zsemlemorzsákat, és elmosolyodott. Kardigánjáról hiányzott egy gomb, de mint minden rajta és körülötte, ez is természetesnek tűnt. És úgy, ahogy volt, emlékeztette valakire.

- Ez Ibike - mutatta be Sándor -, és ez lesz komám az íróasztalod.

- Szabadság, elnökhelyettes elvtárs - nyelt a nő egy utolsót -, a főorvos urat csak holnapra vártuk. Isten hozta. Úgy röstellem, leettem az egész rúzsom.

Sándor bizalmaskodó és nagyképű lett.

- Na, Ibi? Jössz egy konyakkal, ugye?

Hm. Tegezi? - figyelt fel a hangra.

- Ne tessék már zavarba hozni, Szégner elvtárs.

Mi lehet közöttük? Hol az egyikre, hol a másikra pillantott.

- Nna. De három lépés távolság ám! Nős ember! Egy tucat gyerek van a rovásán!

A szőkeség kacéran fölnevetett: - Alig hiszem.

A szeretője lenne? És ha igen, mi köze hozzá? Az ördögbe is, Magdus meséi alapján már kezdi hinni, hogy a sógora egy modern Türi Dani. De a lány körül volt valami, ami tovább birizgálta. Bosszantotta ez a nem tudom mi.

- A kartársnő idevalósi? - kérdezte félszegen, de a válasza csak szórakozottan bólintott, valahonnét belülről várt feleletet.

Leült. Nyitogatni kezdte a dugig tömött fiókokat. A rendetlenség felpeszdtette, és elterelte gondolatait.

- Úgy látom, akad itt restancia - jegyezte meg.

- Akad hát! - bólintott Sándor. - Jó állás ez. Az elődödet innen temettük. Az istennek se ment volna nyugdíjba. Szeretve tisztelt képviselőnk volt a protektora.

Belelapozott egy vastag iratcsomóba: - A Népi Ellenőrzés átirata a telepi munkásszálláson uralkodó állapotok miatt...

Sándor tiltóan rátenyerezt a papirosra: - Megállj, sógorka, dolgozni ráérsz holnap is. - Nevetett. - Azt hitted, szárazon megúszod a bemutatkozást? No, ne rázd a fejed olyan értelmetlenül. - Órájára pillantott. - Mindjárt fájront. Odaát a Kakukkban tartunk egy kis férfimurit. Kifogás nincs. Magdust bízd rám! - azzal karon ragadta.

Az erőszaknak, kényszeredetten bár, de engedett. Az ajtóból még visszanézett. Biccentett köszönésképp. A lány is, szerepéből kiesve, fáradtan, komoran. A tekintetük összekapcsolódott egy pillanatra. Nem. Kész örület. Annak a lánynak nem volt se testvére, se rokona, se senkije. Olyan csupasz egyedül volt, mint az ujja, csakolyan árva, mint ő maga.

Az ajtón úgy fordult ki, maga se tudta, hogy.

- Zsuzsa! - döbrent meg, hogy a név a szájára tolult. Agyából kifutott a vér. Valahol mélyen a Zsú muzsikált, ahogy becézte valamikor. Nem akarta meghallani. Az ember legyen ura a gondolatainak. Megismételte hát szárazon, tárgyilagosan:

- Zsuzsa.

Érdekes - gondolta -, ennyi az egész. Évek óta kerüli a nevét, a képét eltépte, elfeledte. Lehet, hogy fölösleges volt? Lehet, hogy hiába? Voltaképpen mit jelentett az életében? Az első szerelmet? Semmi esetre sem, Magdussal régebbi a szövetségük. Különben is, a szerelem örökös harc, állandó készenlét, a lelki szenvedés, a teljesülés diszharmóniája. A Zsú-ügy más volt. Egészen más. Úgy, olyan egyszerűen adta oda magát, mint Margó abban a Villonversben, amit a körzetről hazafelé együtt olvastak. Hol is? Rehling-kastély. Kilométeres kőkerítés. A kovácsoltvas kapu a bokrok alá dült. Láncaltapok harapása az úton. A díszpark csupa illat, csupa gaz. A mesterséges tavacska partján egy lompos, nagy fűzfa. Alatta ott a fényes támlájú pad, a szívükkel. „F. ZS. 1945.” Persze. A könyvtárat rendezték az MKP-ban. Más párt nem támadt akkor még a bányatelepen. Valami szent hittel és tudatlansággal selejtezték, hogy mi kell a népnek és mi nem. A Rehling-hagyaték közt találták az ismeretlen költőt. Az a karcsú kötésű, zöld kötet. Fanyar íz az ínyén. Mintha az imént kóstolt volna bele. Zsúnak nem volt se ára, se bére. Fák. Madárfűtty. Napfény. Egy pohár kristálytiszt víz. Tűnődött. Az igazság sokkal egyszerűbb. A csókja nem jelentett semmit. Kis melle, combja annál inkább. Már felnőtt módra szeretkeztek, amikor a szájuk megkereste egymást, de milyen bambán, tétován. Puszkodtak csak, úgy bizony. - Fölnevetett. - Hogy mit szeretett benne? A Nőt. Az első vágyat. A biztonságot, ahogy az ingét kigombolta, ahogy a szoknyájából kilépett. Hogy rábízta magát. Igen. Először tulajdonképpen meg se ölelte. Eltört a mécses, amint a testéhez ért. Úgy aludt el, félig rajta, félig a földön. Amikor felébredt, még tartott az éj, a nyár szénaillatot árasztott, meztelen bőrét csiklandozták a hersegő füvek s a könnyű verejték. Zsú meleg barna szemét csak sejteni lehetett a sötétben. Így vigyázhatta már időtlen ideje, fél

könyékre támaszkodva, állát a tenyerébe hajtva. Vékony ajkain az a szégyenlős mosoly bujkált, amit azóta se talált meg senkiben.

Nem hiányzott.

Nem emlegette.

Minek?

Mikor gyerekük lett volna, megijedt, mint egy kisdíák, aki a csínyjén rajtaveszt.

- Baj van - mondta. Így is érezte. Zsú pedig valahogy messziről mosolygott. Csupa megértés volt az arca, vélte akkor, de most - mintha ellentmondana. Nem, ez csak a képzelet játéka. Semmi értelme az önkínzásnak! Egy szó, nem sok, annyival se tiltakozott.

Dupla műszak. Sok pénz. Csupa ránc bábaasszony. Roskátag ház az alvégen. Fedetlen kanális, csatornaszag. Émelyítő, végtelen várakozás. Zsú sápadtan tántorult ki a putriból, a keserves óra még inkább megsoványította. - Semmiség - cáfolt rá nyomban a szívet markoló látványra. - Ne légy már olyan szomorú, te csacsi! Akár ha veled csináltak volna valamit - azzal adott egy puszit, a szemét dörgölte, azt mondta, bogár ment belé, meg valami olyasmit, hogy semmi baj, megérte, aztán egyedül botorkált tovább. A saroktól visszaparancsolta - jaj, miért engedelmeskedett?! Az első asszonyi áldozat előtt miért vert mindjárt gyökeret a lába? Miért nem futott utána? Miért nem kapaszkodott bele?!

Haszontalan kérdések. Ketten együtt összesen nem voltak harmincöt évesek.

Zsú adta. Zsú elvette. Kész. Nem érzett sem jogot, sem erőt, hogy üldözze, vagy háborítsa. A semmire nem lehet gyereket szülni, ez csak világos. Ezért vigyáztak ők is, Magdussal, kezdettől fogva, de míg ez a gondolat végigfut az agyán, ismeretlen félelemmel társul: annyi sok év alatt egyetlen hibát se követtek volna el? Meg kellett törölje a homlokát.

Hiába, az élet másként alakult. A politika. A mozgalom. Ezerkilencszáznegyvenhatban még egyre nőtt a sodra. Magdus népikollégista lett. Azok a birizgáló levelei. Ahogy leírt mindent töviről hegyire, nem beléoltotta az elvágyakozást? Lehet, hogy szándékosan. Mindegy.

Aztán a szakérettségi, a nagy lehetőség. Az elsők közt jelentkezett. Nem bánta meg. Azt se, hogy összeházasodtak Pesten. Pedig Magdus felhagyott a tanulással. Valahogy kimaradt. Inkább takarított, ágytálat hordott - őerte. Vékony kis testébe hogy fért ennyi erő? Ennyi lemondás.

- Egyszer majd benyújtom a számlát - tréfálkozott Magdus.

- Akármit kérhetsz - válaszolta halálkomolyan -, amíg csak élek, adósod vagyok...

Hernád utcai albérlet. Az őszi nyirkosság átítatja a szobát. A sárga lámpa körül piros karikák, szemet fárasztó tengernyi magolás. A hideg elől takaró alá bújtak. Magdus olvas. Neki az elmaradhatatlan jegyzet terpeszkedik a mellén. Kezében összerágott ceruza. A bevésés megszabta ütemben úgy morzsolja az aláhúzendókat, mint valami imát:

- Tébécé pulm... Szárazbetegség... Morbus Hungaricus... Cseppfertőzés... Koch... Egyéb támadópontok: csont, agyhártya, vese... És a válfajok:... tuberkulózis galoppieren-de - tagolja a lóversenyízü német kifejezést.

- Mit mondtál? - szakítja félbe Magdus hirtelen.

- Miért nem hagysz tanulni? Így nem lehet - nyűgösködik a folytatásra várva. A veszekedés rendszerint felrázza, de Magdus, akár a vaj, kenyérre kenhető.

- Jó, rendben van, befogom a szám. Csak valami megütötte a fülem.

- Micsoda?

- A Bálint lány, de talán hallottál is róla.

- Mi van vele?

- Tényleg nem tudod? Furcsa. Negyvenötben együtt jártatok.

- Mondod, vagy nem mondod? - kérdi ingerülten.

- Álmos vagyok - próbál Magdus kitérni -, majd máskor. Ha tudom, hogy ilyen közlelől érint, inkább leharaptam volna a nyelvem.

Ijesztő ez a dadogás.

- Megbetegedett?

Hosszú szünet. Minden szó fölösleges.

- Még tavaly. Erzsi, tudod, hetet-havat összehordott a leveleiben, nem csoda, hogy sose volt türelmed elolvasni őket, ezt a műszót is honnan a fenéből szedte össze?...

- Mutasd, ne fecsegi annyit - vág a szavába.

- Már rég összetéptem - visszakozna Magdus. - Mintha ott olvastam volna - teszi hozzá sokkal halkabban.

- Tuberkulózis galoppierende? Ezt? - nyögi akadozva, a kérdő hangsúlyban egy parányi reménnyel, hogy nem.

- Azt hiszem. Igen.

Gödörnyi csend.

- Mikor?

Magdus kerülí a tekintetét. A vigasztaló kéz félúton lehorgad. Vacog a fog. Ing alatt koto-rászik az iszonyat. És, egyszer csak azon kapja magát, hogy tovább mormolja az orvosi tolvajnyelv szenttelen szavait, mintha másra se lenne gondja már, mélyre temetve rémületét. Csak befelé zokog...

Öt év telt el azóta.

Szentül hitte hogy már rég megnyugodott.

Hát a halottak sose halnak meg? Hurcolja őket az ember, amíg csak él? És így, minden hívás nélkül rátörhetnek, amikor nekik tetszik, vagy ha a véletlen úgy akarja?

Mentek a tanácsháza csosszanó lépcsőfordulóin, váll váll mögött billegve, lassan lefelé. Ő meg a sógora. A reprodukciók zavaros színű tapétává folytak össze körülötte, üresen kongott a lépcsőház:

- Zsuzsa... Zsuzsa...

Mint mikor sok évvel a temetés után, harangozó nélkül, halott nélkül, magától megkondul a lélekharang.

De hát miért?! - próbált az ár ellen úszni. - Hiszen nem is hasonlít rá. Zsú vékony csontú volt, és szinte betegesen sovány. A haja meg barna. És a szája se hasonlít! Minden szalmaszálba belekapaszkodott. Hiába. A lányból, aki az írógépnél ült, csak egy volt fontos. A szeme. Azok a mandulavágású, mélyen ülő, barna szemek; mintha külön életet éltek volna. Rátapadtak, túl

életen és halálon, túl minden realitáson. Látomás, amelyet nem tudott, de őszintén szólva, nem is akart elhessegetni.

És ment, mint akinek akarata sincsen, ment egyetlen hang nélkül, a sógora után... A vendéglő előtt egy csenevész almafa virágzott.

Kiskakukk - a mázolt cégtábláról Magdus jutott az eszébe. Már biztos háromszor átrámolta a szobát, nyögve tologatja a bútorokat, de hát ő még nem mehet haza. Kényszerhelyzet: vagy a feleségével, vagy a feletteseivel kell összevesznie. Será fitty - biztatta magát, az egyetemen megszokott hányavetiséggel. Kíváncsian nézett körül.

Füst volt odabenn és savanyú borszag, amit nagyon utált. A pultnál, lábhoz tett klöcnivel, bányászok iddogáltak. Sándor a sarokasztalhoz vezette, és harsányan üdvözölte az ismerősöket. Hát ő? Bemutatkozzon-e vagy sem? A mormogás mellett döntött, mert úgy rémlett, hogy a délelőttiek közül valók. Tanácsiak voltak, persze hogy azok. És egyenként, mint valami illeg találkozóra, szállingóztak a többiek. Összetolták az asztalokat. A sürgölődő üzletvezető valahonnét kerti székeket hozott. Ki-ki a szomszédjával. Kedélyes zsongás. A pultnál állók sandán a sarok felé húzódtak, összeverődtek a biliárdasztal körül. A pincéras serényen hordta szét a sört.

Ha minden jól megy - gondolta -, hatra otthon lehetek.

Megérkezett az elnök. Majd kicsattant az egészséges derútól. Ahogy az ajtóban megállt, pocakján összefűzte ujjait. Úgy nézte végig a vendégkoszorút, mintha ő lenne itt a kocsmáros, vagy a lánya lakodalmára jöttek volna össze. - Pista! Péter! Jóska! - röpködtek a keresztnevek. Neki kijárt az elnök elvtárs, de sokan tegezték. Nevetés és tréfa kísérté az asztalig. Sorra lekezelt mindenkivel. Imponáló demokrácia. Utoljára vele parolázott.

- Nem megmondtam, édes öcsém, hogy még találkozunk? Most én nyitottam terád az ajtót - fenyegette meg az ujjával. - Csak nehogy itt rendezd be a hivatalod!

Elfojtott kuncogás, lapos pillantások.

- Nem iszom én, elnök elvtárs, csak így most, az első napon...

- Nem is azért mondtam, sose szabadkozz, a magyar ember megissza a magáét. A párt nem szerzetesrend. A mi hitünk az élet. Nem vagyunk papok.

- Azok tudják csak igazán, mi a jó - szólt közbe egy széles vállú magyar, és egész arccal, nyakát behúzva kacintott. A tisztelendő úr is kan a szoknya alatt!

Derültek.

- Talán bizony ministráltál, hogy ilyen jól tudod? - csípett oda az elnök.

Megjött a bor.

Nagy hasú flaskák kerültek az asztalra. Sándor éles vitába keveredett egy pepita, keszeg fiatalemberrel, aki idegesen pislogott, és egyre a haját simítgatta. Mint később kiderült, a kereskedelmi csoport vezetője volt.

- Nem, nem és nem - mondta a sógor határozottan. A magánszektor nem erősítjük. Felvásárlásra nem adunk senkinek engedélyt.

- Nézd - kezdte a sovány halkan magyarázni. Nem lehetett érteni, hogy mit mond.

Sándor a fejét csóválta, de már csendesebb lett:

- Még akkor se, kiskomám.

Az üzletvezető majd elolvadt, az elnöknek udvarolt. Minden fordulóban elejtett egy-két hízelgő szót:

- Sajnos, nagyon szűken vagyunk.
- Szeretnék egy külön szobát a törzsvendégeknek.
- A központ meg van elégedve, de nem invesztál, kérem.
- A szomszéd üzlethelyiséget a tanács raktárnak használja.
- Ha lehetséges volna.
- Ha kiürítenék.

A sarokban Rákosi legújabb beszédére hivatkoztak:

- Nem lesz újabb tagosítás. Világosan megmondta, ha nincs termelési biztonság, a paraszt menekül a földtől.
- Gépek kellenének.
- A téesz nem jól fizet.
- Erózió.

Szaporán töltögettek, egyre kevesebbet beszéltek a pártról, és mind többet a nőkről. A kívülállók mintha ott sem lettek volna.

- Tudjátok, gyerekek, kivel láttam a Macát? A Tihanyi vitte a Pannóniáján a szári erdő felé!
- Miért? Te nem tudtad? Jó annak mindenki, csak nadrágja legyen!
- Nana! Te is kerülgeted egy darabig!
- Ugyan. Ő nem hagyott békét nekem.
- A Klári gyereke? Mindenkire hasonlít, csak az apjára nem.
- Az Ibi a bálban úgy elázott, hogy bugyi nélkül érkezett haza!
- Ne mondd! Tényleg? Hallod, Ferikém?
- Nna.
- A dadogós Horváthné.
- Hát még az is?

Lány nem maradt szűz, asszony nem maradt érintetlen a leöntött fehér asztal mellett. Persze a jelenlevők mindig kivételek.

- Tiszteletem, kézcsókom a kedves feleségednek!
- Egészségedre pajtás!
- Proszit!

Nyolc órára már teljesen felengedtek. Ez is, az is kilépett az udvarba vezető hátsó ajtón, s megkönnyebbülve tért vissza. A biliárdgolyók hiába csattogtak. A hangulat beérett. Sokat ígért.

- Halljuk az ünnepi beszédet!
- Halljuk Rözlert!

Tudták, hogy anélkül úgysem ússzak meg, hát essenek túl minél előbb. Ami máskor teher, most mulatság; ahol Rőzler beszél, ott szem nem marad szárazon.

Mindössze tizenöt percig szónokolt. Rövidebbre sikerült, mint a sírbeszéde, a pártnapi beszámolóról nem is szólva. Öblös hangját fölemelte. Ezzel jelezte, hogy nemsokára lehet tapsolni, már a befejezést kerülgeti.

- Hadd köszöntöm hát, elvtársak, örömmel és jószívvel, szocialista városunk új főorvosát! - fejezte be tószóját a bikanyakú Rőzler, és azt gondolta: ember legyen, aki túlkiabálja ezt a ricsajt. Eszébe jutott halk szavú, sovány felesége. A gyerekeket már lefektette, az ernyős lámpa alatt ül, és - igen - zokszó nélkül varrja az inggombjait. Egy fillért se érnek ezek a normában spulnizott cérnák. Ha egy valamirevalót lélegzik, úgy ugrálnak lefelé, akár a parti békák. Hiába fogadta meg százszor is, hogy vigyáz. Belemelegszik a beszédbe, teleszívja a tüdejét, és kész. A nyakánál érzi, hogy megint lepattant egy.

- Az volt a baj, hogy kiemelt a Kutrucz - vallotta be egyszer baráti körben. - Fárasztóbb, mint a csákányozás.

Nem hittek neki. Kinevették. Ugyan, mit akar ez? - olvasta ki a szemükből. A hat elemijével ugrál? A párttitkárságért most már ezernyolcat kapott, meg azt a névleges állást az igazgatási osztályon. Volt, aki diplomával körmöl ennyiért. A kétkezi munka utáni vágyakozását csak afféle vonalas bemondásnak könyvelték el. Pedig odalenn tényleg többet keresett. A tárcájában őrizte a Sztálin-műszakos bércéduláját. Négyezer forint - nem semmiség! És akkor még csak hárman voltak. Azóta lett a két kisebbik fiú - a fele fizetésre. Hiszen egy szóra elvették volna a magzatokat, de ilyen beosztású pártmunkás mégse kérhet törvényteleniséget. Egy szó, mint száz, mindenki hordja a maga keresztyét, még ha párttitkár is. És a legrosszabb: a bevallhatatlan félelem, hogy hátha rosszul csinál valamit, aztán meg ő is lebukik, mint Kutrucz. A fészkes fene igazodik el az egészen! Vasmarka alatt csaknem letört a kocsmaasztal sarka, ahogy a száz kilójával rátámaszkodott. Jobbja a pohárral körözött:

- Egészségünkre, gyerekek! Szervusz, Ferikém!

A vezényszóra felcsendültek és megbillentek körös-körül a talpas poharak.

- Végre, hogy a szájad arra használod, amire való! - kiáltott az asztalfőről az elnök. Pártbizottsági tag. Mondhat, amit akar. Aki tartotta még magát, óvatosabban nevetett. Éles szimatjával füstszagot érzett, hát tust húzott az egyszál maszek cigány. Félgörbén várta a nótarendelést.

- Páráncsolnák ázs elvtársák válámi jó muzsikát?

- A fene megesz, Picur, - tolta elibe Sándor a félig ürített poharát. - Ne kornyikálj, hanem igyál.

A cigány a bor után nyúlt.

- Aztán nem utálsz-e énutánam inni?

A cigány félszegen vigyorgott:

- Májd meghálok ázs ünnepélyességtül.

- És a szomjúságtól, ugye, Picur? Addig nem iszol, amíg meg nem mondod, hogy mire?

- Mire? Mire? Hát a vácsorára, kezicsókolom elvtárs úr, ádjá mán ide!

Utánatöltöttek, hogy kicsordult.

- Nesze.

Tetszett a multság. Sándor egész belemelegedett. Begömbölyt ujjával intette oda a cigányt, egészen közelről az arcába lehelt, úgy kérdezte:

- Aztán jó-e a szocializmus, Picur?

Az alázatba merült füstös vonások föllazultak egy pillanatra, megrándultak, egyedül ő vette észre.

- Á csigánynak csak a kommunizmus less á jó.

- Miért? Miért? - fogták körül kérdéseikkel a csattanóra várva. Ha csak a kisujját mutatta volna fel, azon is kitört volna a röhej.

- No, more?

A cigány leszegte a fejét, ivott. A terem végében a dákok tehetetlenül a padlóhoz verődtek. Lábhoz tett puskák ijesztő látomása. Meg kellett dörgölnie a szemét. És Picur újra a régi készséges bohóc lett:

- Ákkorrá minden csigánynak palotája less - mondta, és vigyorgott hozzá.

A hatás nem maradt el. Az elnök a szemét törölgette, úgy hahotázott. Rátromfolt:

- Csak aztán hazatalálj, Picur, a pérón olyan egyformák a palotáitok!

- Hát mán hogyané találnék házsá, instálom elnök elvtárs, ihátok, ámi belém fér. Ván, ámi eligázsít.

- Kiírtad a neved? Vagy mi?

- Sehol úgy nem sírnák a rájkók, sehol másutt úgy nem pöröl ázs ássony, mint énnálam, elnök elvtárs.

- Kimegyek majd a cigánysorra is, ki én - motyogta ő erre maga elé, nem értette, min mulatnak úgy a többiek. Ám a szomorúsága elfolyt a borral.

A madárfejű főmérnök kézfeltartással jelentkezett:

- Gyerekek! Ide figyeljete!

- Miért nem áll fel, Petrik elvtárs? - kérdezte az alvégről valaki. Rázta az asztalt a röhögés. Lesodortak egy poharat.

- Álljon fel! Áll-jon-fel! - üvöltötték kórusban, fülig érő szájjal.

A madárfejű fölkászálódott, de így se nőtt sokkal magasabbra. A bolondos jókedv annál szilajabb lett. Ki a lábával, ki a poharával verte a taktust:

- Áll-jon-fel! Áll-jon-fel!

Sándor kikanyarította:

- A székre!

- Úgy van! A székre! Mássz föl! - kiabálták össze vissza.

Körös-körül hullámozott az ivó.

Akik a pultnál, a kármentőnél álltak, egymásba meg a söröskorsók fülébe fogódzva szelíden jártak a valcert. A rexező bányászlegények együtt imbolyogtak a zöld biliárdasztallal, a fene nagy dákokkal, csak ki ne szúrják egymás szemét. Egyszeribe mindenki hogy megjuhászodott! Meleg forrásként buzgott föl benne a jóság, a megértés. A pincérgyerekek a főnöke felgyűrt ujjú

fehér kabátjában? Még jó, hogy nem botlik bele! FÜRGE kis tálcájával mintha szambázna az összetolt asztalok között. Hogy harangoznak apró lábai! Igazán mulatságos.

- Szervusztok! Szervusz, édes öregem! - borult a nyakába a mellette ülőnek.

Sándor az arcába hajolt: - Feri. Feri! Nem lesz elég mára?

- Ugyan - csuklott rá -, most jövök bele...

5

Magdus egész kicsiny korára is visszaemlékezett. Emlékezetének részletekbe menő pontosságával, mondhatni, precizitásával, környezetét sokszor megdöbbenetette. Tán négyéves lehetett, amikor behozta a bilit a sufnyiból, s azon porosan, ahogy a farakás mögül kiásta, letette a konyha közepére.

- Mi a csudát csinálsz? - kérdezte az anyja.

- Mamást játszom - válaszolta, azzal fölkapta a sarokban kucorodó rongybabáját, amit apa tömött ki kóccal. Elkötözött ócska harisnya, szeme, szája helyén egy-egy nadrággomb. Kopasz fején fityegő, kék masni. - Picurinak kakálni kell. Nem csinálhat maga alá - mondta.

Anyja tésztát gyúrt. A bilit félrerúgta. - Játsszál a sarokban!

- Azt nem lehet. Apa a sparhelnél, a sutban mondta a mesét a jó kislányról, te meg engem, igenis, itt kakáltattál - rakta vissza a bilit a konyha közepére, a kigödrösödött, csorba kőre, a babát pedig a bili fölé tartotta. - Kaki, kaki, gyere már, ne menj a nadrágba. Kaki, kaki, gyere ki, nem való vagy ágyba!

- Hát ezt meg honnan tudod? - csapta össze tésztás kezét anyja. - Erzsi mesélte? Erzsi tanította? - És hogy ő sértődötten fölhúzta az orrát, a fenekére paskolt: - Hát nem emlékezhetsz rá, te vakarcs! Féléves se voltál!

Emlékei eredetiségében később maga is kételkedett, de olyan motívumok ragadtak meg benne, amelyek senki másnak fel nem tűnhettek, és így nem is mesélhették neki. Amikor példának okáért Erzsi egyszer ölben vitte ki az utcára. Nyikorgott a kertkapu. Erzsi válla fölött látta, ahogy lassan visszacsukódik. A fakerítésnek támaszkodtak. A korhadó lécsúly alatt recsegve megdőlt egy kissé, felnőttet biztosan el se bírt volna. A döngölt, sóderos járdán egy biciklista közeledett. Egy-egy kiálló kerítésdongába kapaszkodott meg, úgy lökötte tovább magát lépésről lépésre. Ami pedig bizonyította az emlék valódiságát, éppen az, hogy minden plasztikussága mellett különös és újszerű volt, az először fölfedezett utca varázsát hordozta. A látott tárgyakat, mindenekelőtt a biciklistát, csak később azonosította a róluk alkotott fogalommal!

Különleges adottságáról senkivel se beszélt szívesen, még Ferivel sem. Vagy ámuldoztak rajta és úgy nézték, mint egy csodabogarat, vagy átlátszó keresztkérdésekkel akarták rajtakapni, hogy az egész nem igaz. Egyikre sem volt szüksége. Számára elég volt tudni, hogy ebben is különbözik az átlagemberektől. Emlékei felidézgetésével különben sem foglalkozott szívesen. Magát a tulajdonságot is inkább átoknak érezte, mint erénynek. Csak apjához meg nagymamájához fűződő emlékeit szerette.

Apa a klöcnivel. A himbálódzó tömpe fadarab, a mindennapos kis tuskó minden bányászhoz hozzátartozott, aki a műszakról hazafelé tartott. Tűzrevaló. Apáé mégis különbözött a többiétől, mert játszani engedte vele. Meg is személyesítette, úgy hívta: Samu.

- Csulikám, Samu már alig várta, hogy láthasson! Hadd kapok be valamit. Aztán majd meglásd, Samuból csuda szekeret hasítunk. Szögön forgó kerekkel, jó?

Hát amikor először elébe szaladt, s az utca-, a világvégiben, a hóbuckánál várta. Apa soká jött, ő megijedt. Fázott. Sose merészkedett ilyen messzire addig. Hátha nem is jön - rémült meg igazán, még a könnye is kicsordult. S akkor feltűnt apa a klöcnivel. Vidám ráncai, imbolygó járása.

- Gyere, Samu, siessünk! - nógatta a klöcnit, s letette a hóba. - Ne, Csuli! A Samu azt akarja, ülj rá. Szegénykém, hogy összefagytál itt a hidegben. - Kezét-lábát jól megdörzsölte, ahogy a klöcnin trónolt, aztán óvatosan kimozdította a helyéről, s mint valami szánkón, úgy húzta maga után. - Gyí, Fakó! Gyí, Szürke! - még a lábait is, mint a lovakat, csak úgy biztatgatta.

Vagy apa a gombóccal. Az is kedves emlék. Ötéves ha lehetett. Még nem járt iskolába. Apa a külszíni fejtésnél dolgozott. Ő hordta az ebédet utána. Fene hosszú út volt. Sok kutya, sok útkeresztződés, de ő sohase tévedt el.

- Ügyes Csulim vagy - dicsérte mindig az apja, amikor a kendőből az árokparton a kis zománclábaskát oldozgatta. - Egyet nekem, egyet neked. - A falatokat testvériesen megosztotta. Bár ő tudta, hogy ez nem igazság, mert Apának még kell az erő, még dolgozni fog aznap, mégis elfogadta. Éhes is volt. Mindig az volt. De a legjobban az esett, hogy az ételt apától kapta. Jutalmul. Mert egy kicsit úgy érezte ilyenkor magát, mintha az ebédet is ő főzte volna.

Egyszer aztán nagyon anya akart lenni. A kendőből a lábaskát maga fejtette ki. A földöt levette, jó prézlis kupacok kucorogtak alatta. Szilvás gombóc. A kedvence. Úgy belefeledkezett, amíg bontogatta, hogy az árok szélén megcsúszott a lába, s a gombócok szanaszét potyogtak. Egyenként szedték össze őket. Nem is tudott megvigasztalódni. Csak aztán, amikor apa felsóhajtott, hogy ilyen finomat még sose evett, mert az igazi jó gombóc az mind ilyen ugribugri. Árva gyerek létére, hogy hol szedte össze az arany kedélyét...

Most meg a neszmélyi nagymama jutott az eszébe. Az első elemi követő nyári vakációt töltötte épp nála, amikor elaludt örökre. Inas, keszeg öregasszony volt életében. Háromfélére szolgált a keze, ahogy mondani szokta: imádságra, dologra, dorgálásra. De az utóbbit ő nem tapasztalta. Szerinte a nagymama csontos, bütykös ujjait sokkal inkább simogatásra használta, ha a munkán, meg az ájtatosságon kívül egyébre is futotta az idejéből. Tulajdonképpen ez a kettő töltötte be az életét. Kis ház a kert közepén, a Duna-parton. Mindenféle zöldség, krumpli meg saláta a kertben, egy árnyas dió- és négy szoknyás őszibarackfa. Senkitől se háborgatott fészkek a fákon. A félénk madarak a közeledtére sohase röppentek fel. Türték, hogy tojásaikat számolgassa, tollukat simogassa. Valamit motyogott, magyarázott nekik ilyenkor. Sose lehetett kifigyelni, hogy mit, annyira a varázslat hatása alá került ő is. Szeme a csodálkozástól biztos kimeredt, mert a fejére mindig kapott egy kedves, ujjabukfenc barackot:

- Ha majd kirosszalkodtad magad az életben - nevetett rá a nagyanyja -, és egy kicsit megjuhászodol, mint én... Mindjárt megérzik majd rajtad...

Nagymama meg a fából rótt, egyszerű, baptista imaház. Klub a templomban - ahogy így utólag megítélte. Szívet zsongító dalok. Maguk közül választott prédikátorok. Hát amikor a nagymama került sorra!

Fejből imádkozott, akár a többiek. Szíve szerint, ami eszébe jutott. Imádsága olyan volt, mint amikor a madaraival beszélgetett. Elmondta, mi mindent kér a jóistentől. A napocsát, hogy süssön. Az esőcskét, hogy essen. A fákat, kertet, hogy teremjenek. Az embereket, hogy neves-senek egymásra, s hogy a betegségek ne végződjenek szenvedő halállal. Akár egy gyerek.

Imádsága nem volt bibliás, inkább eleven mese. Nagy szakállú öregemberként, a kérések lyukas mikulászsákjával, közöttük járt-kelt a jóisten.

Az imaházban senki sem kérdezte, hogy mit csinált nagymama azelőtt, hogy megtért, mielőtt odaköltözött Neszmélyre. A nagypapáról se beszélt senki, pedig az első nyarakon még megjelent a délceg, ősz öreg erdész egy-egy vasárnap. Vértbajos volt, valami dajnátlól szedte fel. A nagymama ezért kergette el magától - de ezzel már anya beszélte tele apa fejét, nem csoda, hogy mérgében jól az eszébe véste ő is.

Hej, azok a neszmélyi nyarak! Az ő igazi élete! Alig várta, hogy útrakelhessen. Lehet, hogy az örökké zsörtölődő anyjának volt igaza, és nagyfi nem is volt olyan. Édesmindegy. Amilyennek megismerte, olyannak szerette. És senki sem volt hozzá olyan jó, mint a nagyfi. Senki, soha az életben.

A nagyinak segíteni is finom volt. Amikor valamicskét már cseperedett, végre a tarhonyagyúrásban is segédkezhetett. Nagymama tarhonyát árult Komáromban a hetipiacon. Többek között abból éltek. A tornác mindennapos felmosása pedig kezdettől az ő feladatai közé tartozott. A nagyfi mindig rászólt, hogy minek pazarol annyi vizet. A száradó téglák szaga, az igen! Még gyerekkorukban mesélt róla Ferinek. Kár, hogy nem értette.

Nagyanya éjszaka felébredt.

- Kelj fel, kislányom. Mosd meg a kezed. Hozd ide az imádságos könyvem.

Rátette az ágyára. - Nagyikám, mi bajod? Felolvassak belőle?

- Olvass, Kismagdám. Kár, hogy én nem tanultam ilyet - mondta, és a hold fehér fényében megcsillant a szeme.

- Felgyújtsam a petrót?

- Ha látsz anélkül. Jobb szeretnék így, csöndesen.

A kívánságnak eleget tett, ha nem is értette. Olvasni kezdett az ablakpárkányon, a telihold mellett. Először szótagolva, ahogy az iskolában tanulta, aztán a maga feje szerint, felét olvasva, felét kitalálva. Amúgy baptista módra.

Egy idő után arra figyelt fel, hogy szokatlanul nagy a csend. Tán még a tücskök se ciripeltek odakint. Félrehajtott fejjel, mintha elaludt volna a nagyfi. Lábujihegyen az ágyához lépett. Megérintette az arcát. De már csak azért, hogy megbizonyosodjék, mert azt, hogy meghalt, megérezte.

Nem ijedt meg. Nagyosan, ölbe tett kézzel virrasztott mellette. Hol sírt egy sort csendesen, hol meg imádkozott. Így teltek lassanként a percek, az órák. A szomszédba csak pirkadatkor zörgetett be.

Kislány létére, hogy ezt így végigcsinálta, sose értették meg.

6

A nagyjával délre elkészültek. A szemétkosár recsege nyögött Ibi alatt, aki piskótalábait szétvetve, kacagva egyensúlyozott a préselődő papírhalmon. - Megfelelő embert a megfelelő helyre!

Baranyás doktornak cudarul fájt a feje, a látvány felderítette mégis. - Maga nagyon jó munkatárs - mérte ki szavanként az elismerést, és hunyorított.

A lány váratlanul elkomorult. Szégyenkezve hámozta ki magát a kosárból. Betúrte kicsúszott blúzá, amely kihegyeződött kebleire újra ráfeszült. Fölkapta az összekötözött dossziékat. Futott, de maradt volna is, mint aki mondana még valamit.

- Leviszem az irattárba - nyögte ki végül, és elszaladt.

Nehéz a nőknél eligazodni, különösen, ha az embernek fáj a feje.

Megpróbált olvasni. Nem sikerült. Táncoztak a betűk a szeme előtt. Az agya lüktetett. Tarkóban zsibbadt. Odabotorkált a mosdóhoz, bevette a harmadik tablettát.

Ibi visszajött. Írógéphez ült. Balkézről maga elé húzta, szétnyitotta gyorsíró jegyzetfüzetét. Vakon kezdett el kopogni.

Esküdni mert volna rá, hogy a lány kerüli a tekintetét.

Miért?

No végre! Hatni kezdett a koffein. Lazult a koponyáján a bilincs. Eszébe jutott, amin reggel óta hiába törte a fejét. Gyászos hazatérésének minden mozzanata - képszerűen elébe állt.

Sándorral összefonódva, kornyikálva, vargabetűkben róják a néptelen utcát. Virágillat. Holdfény. Valami léckerítésnél egy bozontos fekete ördög rájuk vicsorít. Morog. Villog a szeme, a dühtől majd megfűl. Lépésről lépésre velük tart. Harapdálja a deszkát. Csak nem marad el.

- A fene ebbe a dögbe, Sándor, de hosszú ez a kert!

- Bolond. A végén nyitva a kapu. Ne ingereld.

- Én ingerlem? Még hogy én? Hát nem látod, hogy a nyavalya eszi? Na megállj, te dingó!

Dühödt ökölcsapások, eszeveszett dörömbölés a szálkás palánkon, hogy csuklóján a bőr felhasadt. A kutya majd megvesz, nekiugrik, üvölt, karmait belevájja a fába. A kerítés inog, ropog.

Rendőr keveredik elő valahonnét:

- Csendháborítás? Mi lesz itt! Igazolják magukat!

- Biztos elvtárs, maga ismer engem - bizalmaskodik Sándor. - Na ugye? Segítsen már hazavinni a doktor urat. Egyedül nem bírok vele.

- Mit? Velem? - tántorul hátra az egész világ. - Drága biztos elvtárs, egy szavát se higgye! Esküszöm, hogy nem én ugattam! Pszt! A kutya ugattott.

Ugyancsak jól bemutatkozott!

Na és a folytatás!

- Nyomja a csengőt, biztos elvtárs! Mintha otthon lenne! Mintha a magáét nyomná - röhög az egyenruhásra. - Nem akar kijönni az asszony. Lesz itt muri, várjon csak. Fölkelniii! Bogaraaam! Ho-hóóó! - Kivilágosodik az előszobaablak. - Szervusz, angyalom! Szia, Picuri, Micuri!

Magdus pongyolában. Sápadt magyarázkodás. A rendőr szavába Sándor bele-belevág, aztán csak legyint. Egyszerre fordulnak sarkon. Csapódik az ajtó.

Magukra maradtak. Magdus alakja furcsán növekedni kezd, ő meg a falat csiszálva, lassan lecsücsül. Magdus végképp fölibe magasodik. Nem szól. Nem kérdez. Maga a hideg hold, s hogy hátat fordít, most végképp elborul. Otthagyja. Az előszobalámpa hunyorogva pislog. Sárgán. Ellenségesen. Ő meg ültében alszik el.

Felnyögött. Koppant a homloka az íróasztalon.

- Jaj, Ibike, mennyire szégyellem magam - sóhajtotta. - Hosszú volt a tegnapi nap. Istentelenül hosszú. És értelmetlen.

A szőke szétfolyó arc megértően bólogatott, de a szavak valahogy messziről érkeztek:

- A védőnőképzőt kitüntetéssel végeztem. Kitüntetéssel! - ismételte szenvedéllyel. - Almás, ugye?

Az orvos hunyorgott. Élesre állította a képet. Alig ismert a lányra. Nevetős kerek arca eltorzult, mandulaszeméből gyűlölet sugárzott. Hőkölt volna már. Oktalanul és akaratlanul mit bolygatott fel? Úgy érezte, nyakig vízben áll, az élet beomlott tárna, s a lány szájából vastag sugárban ömlik a keserű, fekete szó:

- A *lényeg* a lényeg itt minálunk, főorvos elvtárs! Smafu a hit, a lelkesedés! Magát is megzabálják, nem csak engem. Egy év múlva azt is elfelejti, hogy ki volt. - A szájához kapta a kezét. - Őrütség egy főnökkel így beszélni, tudom. - Vállat vont. - Legföljebb kidob.

Sokáig hallgatott, s csendesen folytatta:

- Amikor az iskolából kikerültem, tele voltam tiszta buzgalommal, szerettem volna tenni valamit az emberekért. Akármilyen keveset, de mégis - valamit. Akkor fölvettek ide. Tanács! Én olyan boldog voltam, amikor végre szavazhattam. Úgy néztem az elnökre, akár az Istenre! Ehh! Megtanulja a magyarok istenét a főorvos úr is nemsokára. Négy dolog a fontos, jól jegyezze meg: a dohány, a buli, a nő meg a pia!

A húsos, rúzsos ajkak furcsán artikuláltak a zsargon szavakat. Ő meg csak nézte, nézte értetlenül. A lány reszketett. Hangtalan zokogás rázta vagy mi a fene. Odalépett hozzá. Meg akarta simogatni, de idejében észbe kapott, és a zsebkendőjét dugta az orra alá.

- Ibike, kérem, én úgyse hiszem el, amit magáról összevissza beszélnek...

- Miért nem? - vágott a szavába Ibi, és fölszegte a fejét. - Az utolsó szóig igaz minden! Csupa mocskok az egé-é-ész! - kezdett el bőgni kislány módra, hangosan. A kiterített férfizsebkendőbe nagyokat trombitált.

- Na. Kérem. Vegyen erőt magán! Még csak az kell, hogy benyisson valaki - tette hozzá gondolatban.

- Igen? Úgy gondolja? - hagyta abba a lány. Egyet-kettőt szipogott még, aztán felvillant a szeme, és a szoba közepére penderült. Kócfrizuráját felborzolta, beleboksolt a levegőbe, és kihívóan nézett a férfira. Összeszorított fogain állati mosoly feszült. Az egész teste egyetlen ideghúr lett. Válla, melle valami buja ritmusra rángani kezdett. Fojtottan dúdolt egy vad néger dallamot:

- Tetterére, rá-ra, tetterére rá-ra, pá-pám! Pá-pám! Tetterére rára, tetterére rára, pá-pám. Pá-pám! Tidiridi ridu! Tidiri tuttum dumm! Tuduru tuttum, tu-tuttum, tuttum, tututtum, tuttum! Dumm! Heee-bereberebere - emelte a hangját egész a sikoltásig, hogy hirtelen újra a mélybe zuhanjon: - Dumm! - Ibi a tánc pózában hirtelen megmeredt, csak a rúzsos ajka vibrált: - Mein Doktor, du bist dumm.

Lehet, hogy félreértette. Sohasem beszéltek idáig németül... Zsuzsa nem is tudott németül... Vagyis ez nem tartozik ide - zavarodtak meg amúgy is nehezen sikló gondolatai. A váratlan tánc egzotikus bűvölete, a sivár környezet és az érzéki lány kontrasztja valósággal megbabonázta. Saját magát sem értette, hogy miért nem utasítja rendre. Sőt! A szemhéja is, az arcizma is, ujjai is akarata ellenére készek voltak követni a ritmust, amit a lány úgyszólván ráerőltetett. Csak a szabálytalanul magasba törő dallam lehorgadása vetett véget a varázsnak - vagy az se egészen?

- Tudja, doktorkám - hallotta Ibi hangját, melyről már azt sem tudta, hogy a saját vagy a lány könnyei fátyolozzák-e, - tudja, doktorkám, bukok az ilyen lelkes kisfiúkra, mint maga!

7

A doktorné összeszedte a kést, a krumplit, a tálat, gumikesztyűt húzott, és az ajtó elé, a kisámlira kuporodott. A kertbe, ahová Sándor kitelepítette már a fikuszait meg a kaktuszokat.

A keze gyorsan járt. Serényen farigcsálta Gül Baba ormóttan barna képét. Kuncogva szisszent fel, amikor bibircsókos orrát lenyeste. Hamisan csobbant a víz, és Magdus azon tűnődött, hogy asszony korára mi mindent meg nem tanul az ember?

Ugyanakkor még vagy tízfélén spekulált.

A kaktuszok közt sárga szárnyú pillangó röpködött. Nekivágódott a kilátást elfedő, vakolatlan falnak. A hegyek illata részegítette volna meg? S ez volna a kert, ami után annyira vágyódott?

Oldalt és mögötte, háromfelől egymáshoz ragasztott földszintes épületszárnyak zárták a négyszöget, ahová a két lakás nyílt. A konyhai frontot sötét ívként metszette a régi építkezést utánzó, boltozatos kapubejáró. Mindkét lakás L alakban terpeszkedett, s az udvarra néztek az ablakok. Az övének még friss festékszaga volt. Éppen húsvét előtt ürrült meg. De Kutruczék sem lakták sokáig. Az egész, ha két éve épült. Bontott anyagból, állami költségen. Masszív ízléstelenség. Ki tervezhette így? A volt tanácsitkár talán? Most kényelmetlenebb helyen csücsül - mosolyodott el Magdus -, valami politikai ügy. A fejések egymás fejét verik be. - A krumplira faragott szójáték annyira megtetszett neki, hogy hangosan is elismételte. Az udvar visszhangzott. Erzsé, Isten tudja, hol kódorgott. Egyedül volt.

Kutrucz még decemberben bukott le - körözött a volt tanácsitkár csak gyerekkorából ismerős személye körül, akire az új lakásban a legváratlanabb pillanatokban emlékeztette valami apróság. Egy kijáró tipli, egy mozgó parketta, egy hibás villanykapcsoló. - Kutrucznak ugyan csak rosszul állhat a szénája - gondolta -, ha a családját is kiebrudalták.

Felnézett. - Börtönudvar, kék éggel - gondolta, és megmérgesedett. - Első fészeknek, nekiruszkodásnak, nem is olyan rossz. Akármilyen bunkerház, van benne kényelem. Akármilyen ványadt kert, mégiscsak az övék, no meg a Sándoréké. Bátran irigyelhetik érte. Kutruczék miatt pedig miért épp neki fájjon a feje? A gyengék elhullnak, és kész. Mindig is ez volt a világ rendje.

Magdus érezte, hogy valahol sántít a gondolatmenete. A pillangó rászállt a tál szélére. Szárnyát kiterítette, napoztatta. Meg se rezzent.

És ha ők lennének egyszer a gyengébbek - támadt fel Magdusban a kétség -, akkor mi lesz? Most már az ő pozíciójuk is hatalom, amelyet sokan irigyelnek, fűrnak és támadnak. Lesz-e elég erejük megvédeni?

Lelke csapongott, kiutat keresett. A felhőtlen ég mintha maga is jelkép lett volna. A pillangót hirtelen indulattal ketté akarta hasítani, de a mozdulatlan szárnyak megrebbentek, és könnyedén fölkapták a lomha törzset. A pillangó szikrázott, mielőtt eltűnt a téglafal fölött. Mintha egyenest a napba szökkent volna. - Fölfelé? Mindig csak fölfelé! - súgták a vágyai, és Feri érezte a testnek, önmagát pedig lepkeszárnyak.

Szentimentalizmusáért nyomban el is szégyellte magát. Egyszerűsíteni próbált:

A siker kellékei? Akarat, türelem, szívósság? Ravaszság? Hiszen évek óta csak alkalomra vár! A házassága is, minden csak lépcsőfok. Aki jussolni akar, az jussolni fog. Ki lenne méltóbb erre az örökségre?! „Mienk az ország?” Hát ez a város az övé! Eleget koplalt érte! Ótelep? Rémkép. Inkább porig elbontatja, de oda többé nincs visszaút - vicsorogtak gondolatai -, magára vessen, aki szembeszegül! - Világbíró erőt érzett formás karjaiban, melle majd szét-pattant a jövő ígéretétől. Nem is értette, hogyan vágta be az ujját.

Feri a fej s a potroh - variálta az iménti gondolatot, míg a vért nyalogatta. - Feri fejére pedig oly nagy szüksége van, hogy nem csinál gondot abból, hol kujtorog a disznaja a mocskos potrohával.

Igen. Feri kiruccanásaival számolt, amikor visszahozta. Ismerte a természetét. Csillogó tükör, nincs önálló fénye. Nemesfém, de lágy, mint az arany. Alakítható. Meg aztán mi lenne vele, ha valamennyire is nem hasonulna a környezetéhez? Lehetetlenné tennék. Kimarnák maguk közül. Igen - határozta el már kezdetben -, lazára ereszti a gyeplőt, hadd ficáncoljon, de a szemét azért rajta tartja, hogy megzabolázhassa, ha kell.

Furcsa elgondolni is, hogy egy erős, értelmes férfi így a kezére adta magát. Akarattal se hálózhatta volna be jobban. Sem örömet, sem elégtételt nem érzett. Egyszerűen így lett. A fej, a potroh és a szárny - össze kellett nőjenek.

Szövetségük tíz éve, azon a napon kötöttet, amikor a németek harmadjára is visszavonultak, s a környező hegyeken löállást foglaltak a szovjet ütegek. A katlan patkányfogó lett, ahonnan csak Szárnak maradt szabad út, s az is, ki tudja, meddig? Tankok, gépkocsik, társzekerek. Pattogó vezényszavak. A bányalejáratokat aláaknázták a csukaszürkék. A maradék férfiakat összeteretelték. A halálmenetet saját szemével látta.

Baranyás néni valósággal megvadult. Futott a sor mellett. Tépte a haját. Sikoltozott: - Édes egy uram! Egyetlen magzatom! Most viszitek el? Amikor vége? Eresszétek őket! Haramiák! Latrok!

Baranyás bácsi lesúnyt, láncra fűzött medve a géppisztolyos SS-ek között. Mellette egy kicsit lemaradva, Feri.

- Weg! Weg! Verfluchte Frau! Donner-Wetter!

Baranyás néni megtántorodott.

Az események - akár a moziban. A bácsi megtorpant, kiegyenesedett, üvöltött. Egy csattanás - a hasához kapott. Két-három görnyedt, tántorgó lépés - végigvágódott. A túsok szétspricceltek. Ki erre, ki arra, kerítésen át.

- Tá-tá-tá-tá! - pásztáztak utánuk.

- Fiuuu-bumm! - kontrázott bele a szovjet tüzérség.

Feri a kertajtón bukott be. Négykézláb. A kert végében feszegetni kezdte az alsó léceket, hogy továbbpréselődjek a palánk alatt.

- Pszt! Feri! Ide gyere! - Odafutott hozzá, megrázta. - Ferkó! Te!

Az embernői kamasztest hirtelen elernyed. Ő meg úgy érezte, mintha belé szállt volna az egész család, az egész szomszédság ereje. Tudta, hogy egyedül van talpon a soron. Sándor - szökött katona - harmadnapja a budi lócája alatt kuporgott. Anya meg Erzsi? A krumpli-veremből csináltak siralomházat, térdeplő kápolnát. Csak ő nem bújt el egyes-egyedül. Még mit nem? Hogy elevenen fulladjon meg? Vékony perkál-ruhájában, a rossz, fekete kendő védőszárnyai alatt ezért támasztotta kívülről a verem deszkaajtáját.

- Várj csak - suttogta a fiúnak. Vízért szaladt az üres konyhába. A kerítésnek dülve, ölébe vonta Feri csatáros fejét. Borogatta, mosta, becézte. Hiszen szerelmeskedtek ők már gyerekkorukban is, de ez, a front és a halál vonulása közben, valami mást jelentett...

Nyikordult a kapu. Az emlékezet tömlőcébe visszakergette a szellemeket.

Szikrázott az udvaron a déli verőfény.

A boltozat homálya férfialakot sejtetett.

Térdére húzkodta a szoknyát, a piros szegélyű nylon félkötényt. Összehúzott szemmel kémlelt a sötétbe.

- Jó napot kívánok! Kezicsókolom! - köszönt rá valaki.

- Jó napot.

- Nem tetszik megismerni? - rezgett egy árnyalatnyi sértődés a hangban. - El is mehetek.

- Szemembe süt a nap. Jöjjön közelebb!

A férfi teli torokból fölnevetett. A kedvező szituációt csak most értette meg.

- A láthatatlan ember volnék. Szabadnapos a moziból.

- Mondja meg, kérem, mit akar? Nem érek rá. A férjem nincs itthon.

Az utolsó mondat csupán sürgetésképpen csúszott ki Magdus száján. Mindjárt érezte, hogy visszajáról szól. A férfi - erre persze mindnek van esze - azonnal kapcsolt:

- Hát hiszen nincs énnekem a doktor úrhoz semmi panaszom. Azt se tudom, mi a betegség, kicsikorom óta.

- Akkor kit keres? - kezdett türelmetlenkedni Magdus, nem azért, mintha untatta volna a fecsegés, legalább valaki rányitotta az ajtót. Inkább az bosszantotta, hogy nem tudja, kivel beszél.

Letette a tálat. Lehúzkodta a gumikesztyűt. Fölállt. Határozott léptekkel indult a kapualj felé.

Micsoda asszony! - lépett elő a férfi. - Tíz közül kilenc bebújt volna inkább a zár mögé!

Miska volt, a sofőr. A nevetősszemű. Göndör fekete haja a homlokába hullt, akár a visszapillantó tükörben, útban idefelé.

- Hát csak maga az? - szólt Magdus lassan, távolságot tartva.

- Csak én - emelte a hangját a fiú. - Nem is akármilyen.

Micsoda önbizalom.

- Ezt a kis husikát hoztam volna - nyújtott feléje egy zsineggel átkötött csomagot -, ha kell. Gondoltam, még járatlan az ilyesmiben, sorba állni senki se szeret, meg aztán nekem ingyenbe van. Tessék.

Érződött a szaván, hogy ezt még odakint gondolta ki. Az ajánlat nagyon is félszegül hatott.

- Jól van, Miska. - Mosolyogva a csomag után nyúlt. - Mindjárt hozom a pénzt. Mivel tartozom?

A húst már ketten fogták, Miska erősen tartotta, nem engedte el. Megcsóválta a fejét, egy kicsit magára talált: - Pénzért nem eladó - bökte ki.

- Hát akkor? - kacagta ki Magdus. - Mit akar vele?

- Váljék egészségükre - nyögte a sofőr. Mégse merte kimondani a gondolatát. Összeszoruló torokkal nyelt egy szárazat. - Majd máskor is hozok - azzal sarkon fordult, és himbáló hajós-léptekkel elballagott. Még csak el se köszönt. Úgy nyelte el a sötét kapualj, mint kút a bele-dobott kavicsot.

Magdus megvonta a vállát. - Paraszt - gondolta megvetően, és kioldotta a masnira kötött zsineget. A sofőr átlátzó, félszeg férfiasága mégis felpeszdtette. Dúdolni kezdett...

Ha a hónapokat egyetlen szóval lehetne jellemezni, a májusra azt mondta volna: fészekrakás, a júniusra meg azt, hogy vizit.

Hiába, nehéz újra gyökeret verni a kopár, salakos talajon. A távollét évei, mint közbevert ékek, úgy választották el a szűkebb hazától. Nem. Nem igaz. A gyerekkor - aminek kötnie kellene -, éppen az taszította. Önmagán tett erőszakot, amikor visszatért. És még ez sem a teljes igazság. A gyűlöletes eszmélés, a koraérett keserűségek, az ínség, és az az egész szörnyűség - nemcsak taszították, egyszersmind vonzották is haza.

Le kell győznie önmagát - gondolta -, és azt csak itthon lehet. Fölül kell kerekedjék, de idehaza. Keserű közérzet egy világhódítónak. A nagy tervekhez sehogyan se illik, de tény. Mint ahogy az is tény, hogy a szülőföld is szívós harcban áll, és nap mint nap győz ön maga felett. Lám, város lett a régi bányászfaluból. Rá se lehet ismerni semmire, amióta a környező községeket hozzácsatolták, s a megye Esztergomból ideköltözött. A Turul szikláin alatt új, modern városrész épül. Aszfaltozzák az utakat, elkezdtek bontani Ótelepet is. Megrogyantja a bűzös nyomortanyákat a kiművelt bányaföld. Ez jó. De Újváros még maga a feltúrt préri. Homokbuckák, betongerendák, exkavátorok és ezerféle nép az ország minden részéből. Aki valamire tartja magát, nem alacsonyodhat le közéjük, hacsak el nem hordják a tetőt a feje fölé. Ugyan, mire ez a nagy rátartiság? Amire büszkék lehetnek az őslakók, éppen azt veszik semmibe?

- Hol a Városi Tanács? - kérdezte Erzsit az első napok valamelyikén. Gondolta, ha nincs messze, megkeresi Ferit.

A nővére akkoriban majd mindig náluk tanyázott. Tőlük is láthatta, ha jött valaki. S ugyan, ki jött volna? Sándor késői madár. Sötétedésig húzta az értekezleteit. Postás? Pénzbeszedő? Amióta Sanyó Pesten tanult, mintha elfogyott volna Erzsik körül a levegő. No de végre leérettségizett, a fertői építőtáborból bármelyik nap megérkezhet.

- Micsoda? A Városi Tanácsot kérdezed? - ismételte a kérdést ostobán, szuszogva.

Akkor hízott meg, amikor a másodikkal majdnem elvérzett. A gyerek halva született. Daganat, mondta az orvos. Az egész mindenséget ki kellett rámolni. Azóta ilyen otromba, a bajusza is kinőtt.

- Kimész a Lusztignál a Fő utcára - magyarázta Erzsik -, hiszen tudod, mindig csak dombnak, Galla felé. A *faluban* van a Városi Tanács.

Jaj, istenem, hogy meresztette a vízszínű szemeit, képtelen volt felfogni, hogy milyen nevetséges! Ő meg úgy hahotázott, hogy az már szégyellni való, majd ráborította az asztalt.

Hát persze. Az új nem kell, a régi meg utálatos, mint ez a Lusztig köz is, ahogy az utcát a néhai szatócsról elkeresztelték. Demokratikus nevét senki se emlegeti. Szürke, hatajtós trösztházikók végtelen sora, egész a meddőhányóig. Csak az övék különbözik a többitől. Meg a sarki ház, ami az öreg Lusztigé volt, akit negyvennégyben úgy elvittek a nyilasok, hogy többé vissza se jött. A salakjárdán, amit keményre taposott a bányászgenerációk egész sora, Zetorként dübörög végig az új nemzedék. Különösen fizetésnapon. A másik nembélieknek ajánlatos kitérni előlük, már aki nem akarja, hogy úgy lökjék félre. Egyszer látott egy húszéves legényt, amint sihtről jött sisakban, gumicsizmában, billegett a markában a két, gyújtós-nak való klöcni, összeszegelve: öreganyja a falhoz lapult, úgy eresztette el maga mellett, és előre köszönt neki nagy tisztelettel.

De nehéz megszokni még annak is, aki itt született... Bútorváltással, villanycsengővel, kocka alakú tejüveg lámpával az udvaron, hát azért berendezkedtek valahogy.

Hogy miből?

- Itt a takarékkönyvem. Tessék. Vegyetek ki, amennyi kell. - Erzsinek, mintha a fogát húzták volna, nem mert az urának ellentmondani.

Ilyen Sándor. Mindent lehet rá mondani, csak azt nem, hogy fukar. Majd letörlesztik az adósságukat. Jól nézne ki, ha mindig ezen rágná magát. Egy városi főorvos nem lakhat akárhogy, és a feleségének is jól kell öltöznie. Feri pedig ne kényeskedjen. Ha neki volna ilyen tekintélyes takarékkönyve, nem kellene a másé. Még szép. Aki nem ért a szóból, értsen a hallgatásból. Egy álló hétig nem szólt hozzá, nem eresztette magához, a végén csak beadta a derekát. És az igénylést a kocsira. Mert az újságban az állt, hogy pár száz Moszkvicsot szétosztanak az orvosok között. Hát akkor pont ő ne kapjon? Kitüntetéssel doktorált, párttag és felelős pozícióban van. Pont ő? Á! Marhaság. Sándor nemhiába bízik bennük.

- Vegyéték ki, akár az egészet! Nem megmondtam? Tudom én, mit csinállok. Rátok építeni kamatozó befektetés. Magdus esze meg a te diplomád, ezek számomra a garanciák.

Ferihez beszélt, rá mosolygott. Néha úgy tűnt, hogy nemcsak az eszét csodálja. Más bizalmaskodó tekintetét könnyű lerázni. Sándorét nem. Mintha fölényben lenne valamiért. Ugyan. Az lenne csak a cifra bonyodalom...

Június. Borzalom. Úristen, hány látogatást és viszontlátogatást tartogatott!

Émelyítő puszkódás, likőröskészlet, keksz, porcelán csecsebecsék és duma. Hát igen, a vizit. Pfúj. Íratlan törvény, amit minden felkapaszkodónak be kell tartania. Aki túlteszi magát rajta, az lehet elismert fenegyerek, de előbb-utóbb belemarnak, előrejutni pedig nem fog soha. A vizitelésnek külön viselkedési kódexe van, a barátságához semmi köze. Valamiféle tisztelgő, intim látogatás. Vendégségbe hívják az embert, vizitbe menni kell. Érzékkel, pontosan tudva, hogy milyen sorrendben, mikor, hová? Illik előre bejelentkezni:

- Ma este otthon lesztek, drágám? De csak ha nem zavarunk...

A legfontosabb a közvetlenség. Különben rádfogják, hogy adod a bankot, nagyra vagy, s úristen, hogy csíp a megjegyzésük:

- Ugyan, mire?

Tudni kell a legfrissebb pletykákat, tudni kell legyinteni, elhallgatni, és mosolyogni sokféleképp. És persze tudni kell, hogy mikor fejezd be a látogatást. Ha az alkalmas pillanatot megérezed, egy percig se maradj tovább.

- Pá, aranyos. Pá, édesem. Ti mikor jöttök el?

A vizitelés egy külön egzakt tudomány.

Csak az a furcsa, hogy akik a törvényeit betartják s betartatják, javarészt a munkapad mellől kerültek ki. A legtöbbnek az apja paraszt, bányász, proletár. Műkedvelők a régi színpadon.

Mindegy. A cél a fontos.

Az érvényesülés.

A hatalom.

Magdus szeretett őszinte lenni önmagához, szerette nevén nevezni a gyereket. Büszke volt arra, hogy nem hisz semmiben, nem kötik előítéletek. Érezte, hogy a hitetlensége teszi függetlenné, szabaddá, hogy abban rejlik az ereje.

Csak a sógora, Sándor volt rá valami furcsa, delejes hatással. Ravaszkas mosolya mindennek más megvilágítást adott. A betonba tervezett jövő értelmetlen kártyavárnak tűnt, céltudatos-sága fuldokló, vergődő csapkodás lett, hacsak ránézett.

Kerülte, hogy kettesben maradjon vele.

A gondolat ellen is tiltakozott, de hiába - Isten tudja, mikor vert már gyökeret lelke mélyebb régióiban. Kívánta, egyszersmind félt a közelgő leszámolást.

A tettek nem enyésznek el...

Július elején ajtóstul robbant a kettős házba Sanyó: a barnára égett, frissen érett unokaöcs. Az ördögbe is, hogy megférriasodott! Erzsi elszedte tőle a bőrröndöt. Körülgyönyörködte. Térültfordult, sürgölődött. Szinte megfiatalodott.

- Ugye, most már itthon maradsz? Jaj, nem tudom, hová legyek örömben, édes kisfiam.

Sanyó félszegen téblábolt, szégyellte az anyai csókokat. Amint lehetett, kihámozta magát. Egy szempillantás alatt megtalálta, akit keresett. Negyvennégyes vasalt cipője csattogott a cementudvaron. Állj, egy-kettő! Vigyorgó fővetés:

- Szia, Magda! Haláli, hogy ti is itt táboroztok! Nem unod?

Erzsi a fejét csóválta:

- Hogy beszélsz a nénéddel, kisfiam?

- Hagyd csak - nézett Magdus az öcsös kipirult arcába -, jóba voltunk mi már Pesten is.

Széles vállát két kézzel méregette. Micsoda mellkas! A karizmok kidomborodnak az áttetsző nyloning alól.

- Legény vagy, Sanyó, nem gyerek már. Bolondulnak-e utánad a lányok? Hm?

- Kellenek is neked, ugye, kisfiam? Csak tréfál a nénéd, ne higgy neki.

Sanyó fejet hajtott:

- Nem, anya.

- Ráérsz te még a lányokkal törődni.

- Igen, anya.

Erzsi leplezetlen gúnnyal mérte végig a hógát, a gyerektelent.

- Na, látod. Értesz is ehhez?

Magdus könnyedén megvonta a vállát, aztán egy pihecsókot lehelt a fiú homlokára. Felágaskodott hozzá:

- Puszi a kisfiúnak. Hogy nagyra nőj.

És Sanyó nem vigyorgott.

Ugyanarra gondoltak mind a ketten. Vizsgák előtt. Csillaghegy. Strand. Vasárnap. Feri a bokrok alatt egy pokrócon olvasott. Hullámra kongattak. A kolompszóra megindult a cserjés, ricsajjal áradt a jókedv a robajló medence felé. Hágcsón kellett leereszkedni, a sűrűbe ugrani nem lehetett már. Kavargó hullámverés. Megjátszott ijedtség, nevető prüszkölés, a vérüket korbácsolta a ritmus - számított is az az egy-két rúgás?

A lapátkerek hirtelen leálltak. Rács mögé, odúba vonult a moraj. Már vége lenne? Ilyen hamar?

- Óóóó! - az elmaradt kielégülést a csalódottak kórusban követelték, de mint mindig, hiába. - Óóóó! - A medence kiürült.

Úsztak még egy-két hosszt, de az izgalom a bőrük alatt tovább bizsergett. Kimásztak. Valamit tenni kellene. De mit?

- Hopp! Fürödj! - lökte meg Sanyót. A fiú a csúszós kő szélén meglepődve balanszírozott - még összetöri magát -, de az utolsó pillanatban remek reflexszel elrugaszkodott. Fejessel ért a vízbe. A légbuborékok jelezték, hogy visszakanyarodott a hágcsó felé. Képére nyalt hajjal, homlokát ráncolva, tátott szájjal bukott a felszínre, és ugyanazzal a lendülettel már utána is iramodott. Iszkiri! Ments meg nyúlcipő!

Szúrtak a kavicsok. Keresztül a napozókon, a gyékényeken. Feri és a pokróc körül indiántáncot jártak, aztán sikerült megugrania a kabinok felé. Ám Sanyó a virágágyakon át elébe vágott. Jusst se fogsz meg! Föl a hegyoldalnak a kerítés mellett. De egyre jobban kifulladt. Hallotta a nyomában csörtető fiút. A fenyesben a szíve már majd kiszakadt.

Szembefordult Sanyóval. Szétterpesztett lábbal, birkózóállásban, lihegve várta az öcsköst, aki hirtelen lefőkezett, szimatolt, szipákolt, keze fejébe törölte a száját, megvadult egészen. Felvett a földről egy száraz faágat. Mérlegelte, hogy jól a markába illik-e? Tördelni kezdte a fölösleges gallyakat. A szeme nem sok jót ígért.

- Bottal nem éri Bottal nem lehet!

Hiába tiltakozott, Sanyó vicsorgott, és ráhúzott egy csípőset. - Na, megállj!

Nekiugrott, hogy kicsavarja a kezéből a botot. De hol volt már az erőfölény, amire az izmaiban emlékezett? Hiszen Sanyó, mióta a kollégiumba adták, minden vásár- és ünnepnap őket boldogította, s amíg Feri felnőttként tanult, ők ketten hancúroztak, mint a kiskutyák. De sokszor teperte a díványra, térdelt a gyomrára, és kínozta, amíg kegyelemért nem könyörgött, vagy a házinéni nem károgott az ajtó mögött:

- Mi lesz, kérrem, mi lesz?

- Engedj már el! Mit képzelnék az emberek? Te, valami úgy szúrja a hátam. Hallod, én kiáltok, bizonyísten, kiáltok, ha nem mész le rólam! Mit röhögsz? Na, most már elég!

- Hű! Harapsz? Bestia! Jusst se eresztlek el. Jaj!

A fiú, mint a sózott pióca, hengeredett le róla, és nyögve fogta a hasát.

- Azért azt nem képzeltem rólad, hogy rúgsz. Piszok.

- Mondtam, hogy ne bánts.

Sanyó feltápáskodott.

- Szervusz. Megyek haza.

- Eridj! Ne is lássalak.

A nyelvét kidugta, úgy fintorgott utána. Egy félóraig még a fák között maradt, hogy lehiggadjon. Csak azután ment vissza Ferihez. Jámboran lekuporodott mellé a pokrócra. A nap is odakúszott addigra. Férje felhevült combjára, a jó szőrmés párnára rászorította az arcát...

Magdust gondolatai s a furcsán elkomorult fiú tekintetéből sütő meztelen sóvárgás újra megborzonegatták: újra a tavalyi dulakodás forrósága lepte meg hirtelen.

8

- Kipp-kipp. Kipp-kopp. Kipp-kipp-kopp... A Pestvidéki Vizsgálati Fogház alagsorának tömör falai. Tompa, de felismerhető jelek. A magánzárkák lakói csakis ezen az úton, még az ifimozgalomban tanult morzéval továbbíthatták információikat. A módszereket a régiek alakították ki. A kopogások bizonyos időközönként ismétlődtek. Előbb-utóbb az újak is rájöttek a módjára. Ki kellett figyelni, melyek azok az időszakok, amikor az örök a pincefolyosót, váltáskor, néhány percig őrizetlenül hagyják. Nem volt könnyű dolog, miután a cellák előtti teret, s az összekötő járatokat hangelnyelő filcszőnyeg borította. A kémlelőnyílások kívülről, hézag nélkül, szorosan záródtak. Kisebb-nagyobb szünetekkel, mégis kialakult a hírközlés folyamatossága. A vizsgálati foglyok, a korábbi évekkel ellentétben, már nem hittek egymás bűnösségében. Az efféle hírlánc a bebörtönzöttek hagyományos módszere. A nyomozók meg az őrség értelmesebb tagjai is tudtak róla. Fenyítettek ugyan minden hangoskodás, zörgés vagy kopogás miatt, de inkább csak fegyelmezőképp. Maguk is rendszeresen lehallgatták a morzejeleket. Kétségtelen, hogy ezzel bizonyos előnyhöz jutottak, de a foglyok számára a hírlánc a külvilággal való eleven kapcsolatot, magát az életet jelentette.

- Kipp-kipp. Kipp-kopp. Kipp-kipp, kopp...

A köztörvényes bűnözők zuhanyozóban, sétánál, itt-ott elejtett szavai, a beszélőkön szerzett értesülések, a cenzúrázott levelek, a csomagok, egy-egy jobb érzésű őr válasza holmi érdekeltennek tűnő kérdésre, olykor a nyomozók ostromzó faggatózásai, és ki tudja, még mi minden sűrűsödött ezekben a tompa jelekben.

Éltek, és életükért küzdöttek a Pestvidéki vizsgálati foglyai. Hol gyorsan, hol lassabban, kihagyva, de vert a közös pulzus.

Kutrucz Géza a vaksötétben cellája falához tapadt, s a nyirkos hideg kő, mint valami őskori rádió, továbbította a külvilágból érkezett, átszűrt, eltorzult híreket.

- R. L.-t rehabilitálták. R. L.-t rehabilitálták. SZU-ból hazaengedték L. J.-t. Zsír huszonöt Ft.

Enyhülés és áremelkedés - gondolta Kutrucz, és noha tudta, hogy időközben Nagy Imrét leváltották, s Rákosi frontális támadást vezet minden merészebb gondolat ellen, a hrucsovi új hullám érvényesülésében egy pillanatra sem kételkedett. Minden egyebet csak kapkodásnak, átmeneti jelenségnek tartott. Sok-sok jelből következtetett. A hírláncból tudta meg azt is, hogy Tatabányán munkabeszüntetéssel fenyegetődtek a bányászok az újabb normarendezés ellen, és hogy Baranyás Feri lett a városi főorvos. A hírek egy része később kacsának bizonyult, más része túlzó volt: valami fogalmat mégis alkothatott a segítségükkel, hogy mi történik odakint.

Kutruczot illegális tapasztalatai, a felszabadulás utáni politikai gyakorlata és józan proliesze igazították el a változó világban. Egyike volt azoknak a munkásból lett értelmiségieknek, akik Sztálin halála után elszántan fordultak szembe az elkövetett hibákkal, törvényteleniségekkel. Mindenekelőtt a maga portáján söpört. Mielőtt a tanácshoz került, ifjúsági titkárként a pártbizottságon dolgozott, és noha - tudomása szerint - börtönbe senkit sem juttatott, a fordulat után egész tevékenységét módszeresen újra átgondolta.

Itt volt például Kelemen Péter. Peti. A barátja.

A tatabányai öröklobogó diákvezért kifejezetten ő buktatta ki az apparátusból. Peti. Micsoda hülyeség volt, és hogy beleloallta magát! Hogy is gondolhatott róla annyi rosszat? Azok után, amit együtt végigcsináltak? Kész örület - döbrent rá. - Hát igen. A Rákosi Mátyás Gimnázium diákjai Peti egy szavára az utcára tódultak, zászlók alatt akár Pestre is fölkuttyagoltak, hacsak szólította őket a Párt. Az iskolák államosítása. A kőzaporos tüntetés. „A miniszter nagyon úri, mondjon le a Mezőtúri!” A kiscigányok meg a kongreganisták sorfala. A bunyó.

- Húzz be neki, Peti! Csak a fejét!

- Segítsek, vagy megbírsz vele, Géza?

- Add át Mindszentynek! Bányászüdvözlét!

- Nesze neked, fehérkereszt! Az anyád!

- Fáj, Peti? Ne, a zsebkendőm.

- Affenét, Géza. Csak fölpezsdültem egy picit.

Micsoda klassz srác volt! Milyen haver! A Rajk-per meg az éberségi kampány vert éket közi-bük. Peti ott folytatta, ahol azelőtt. Pisztolyt hordott. Diák létére katedrára ült. Osztályfőnökét hazakergette, mert Szent Istvánról tanított. Peti anarchista stílusa hovatovább megbotránkoz-tatta őt is.

- Kelemen elvtárs!

- Géza! Megmarhultál?

- Hivatalosan szólok hozzád. A diákok dolga, hogy tanuljanak.

- Így prédikál egy pap.

- Rám ne hivatkozz. Én figyelmeztettelek.

- Le vagy potyogtatva.

Pártbizottsági ülés: - A Kelemen-féle tanárellenes, anarchista irányvonallal egyszer és mindenkorra le kell számolnunk, elvtársak, ha azt akarjuk, hogy iskoláink, mint Rákosi elvtárs mondotta, a tudomány műhelyeivé váljanak!

Peti volt - nincs.

Érd-Kertváros. Barack- és mandulavirág borította domboldal. Vendégmarasztaló sár. Emeletes nyaraló a fák között. - Nem itt. Ott lenn. - Vizes szuterén lakás, dohszag, salétromvirág. Az ágyon egy vízfejű, sorvadtt lábú kisfiú köhécsel.

- Peti! Peti! Szóba se akarsz állni velem?

Összefont karok. Fitymáló, gőgös tekintet.

- Peti! Esküszöm, segíteni jöttem. Itt éltek? Iszonyú. Hol a feleséged?

Keserű nevetés. Egy hüvelykujj leng egyszál magában.

- Peti! Én nem tudtam. Én nem értem.

- Franc a pofádba! Te rohadt!

Nem, nem csukták le. Csak éppen mindenütt lehetetlenné tették. Egyetem? Ugyan. Berukkolt, mint a többi bugris, de ott is hiába igyekezett. Tiszti iskola? Körülrohogták. - Újra fel akarsz törni, te csibész! - és a Pártból is kizárták. - Veszedelmes karrierista vagy! - Mikor leszerelt, a munkairányító csak neki nem adott közvetítőlapot. Kódorgott a pesti utcákon, a gyárak kapui előtt, és olvasgatta a hirdetőtáblákon, hol mindenfelé indulnak szakmunkásképző tanfolyamok. Meg a jelszót a kerítéseken, hogy a munka nálunk becsület és dicsőség dolga. Közben korgó gyomorral építkezéseken csövezett, piacon trógerolt. Míg el nem kapta a rendőr: - Neve? Lak- és munkahelye? - És a rendőrbíró: - Kelemen Péter! Budapest területéről kitiltom. Értette? - Igen. - Azazhogy nem. Még most sem. De neked értened kell, Géza. Hivatalból.

- Tatabányára miért nem jöttél vissza, Peti? Miért nem szóltál, hogy bajban vagy?

- Süketnek óbégassak?

- Miből élsz egyáltalán, öreg fiú?

- Hol ebből, hol abból. Többnyire a vasútnál keccsölök.

- Vagont raksz?

- Naná, állomásfőnök vagyok.

Úristen - gondolta Kutrucz -, az eszével talán még miniszter is lehetett volna! Ha ő nem hibázik - akkor. Ha őt nem kapja el a sodrás. Maga elé idézte azt a rohadt, nyirkos vermet, azt az eleven sírkamrát. Mit kellett volna tennie? Egyáltalán, lehet-e utólag segíteni bármin is? Kiradírozni tetteket, bűnöket? Összeragasztani, ami széttört?

Bocsánatot kért - mi mást tehetett volna? -, és egész visszaúton a levelét fogalmazta. - Tisztelt Ellenőrző Bizottság! - írta. - Saját felelősségem átérezve és senki mást nem vádolva, Kelemen Péter, régi tatabányai elvtársam Pártba való visszavételét és rehabilitációját javaslom... - és részletesen leírt mindent, amit Petiről tudott.

Aztán sokakkal együtt Kutrucz is rájött, hogy a hibák jóvátételének nem ez az egyéni karitatív tevékenység a legfőbb útja-módja. Hogy országosak a tennivalók.

Új kormányprogram. A visszahúzó erők elleni harc mint divatos jelszó. - Üres deklarációk a pártegységről. Nagy szónoklatok és sokatmondó hallgatások. Váltakozó erőviszonyok. Amiért Kutrucz egyik nap a legmagasabb elvtársi dicséretben részesült, azért egy más alkalommal alaposan lehordták. Lényegében decemberben sem mondott mást, mint az előző hónapokban. Egy aktívaértekezleten a kíváncsi bányászok nevében megkérdezte, hogy hová lettek a régi szociáldemokrata vezetők, a volt fegyvertársak. Folyik-e perújrafelvétel Szakasits és Marosán elvtársak ügyében? Talán csak az irónia volt új a szavaiban, és hogy a rég eltűnt kádereket elvtársaknak nevezte. Még azt is megkérdezte, hogy miután Titoékkel helyreállt a barátság, mi a helyzet a kivégzett Rajk Lászlóval. Bűnösnek kell-e még tartani, vagy sem? És ha nem ő, akkor ki az áruló?

Másnap jöttek érte.

Feleségét meg se csókolta. Azt hitte, aznap hazaengedik. Képtelenségnek tűnt, hogy újra-éledjen a régi módszer. A kapitányság vezetője is egészen paff volt, egy kis türelmet kért, és megígérte, hogy a félreértéseket a legrövidebb időn belül tisztázza. Tatabányán a személyes holmiját sem vették el, a formális jegyzőkönyv is csupán az ő tiltakozását tartalmazta, egyebet

se. Még csak gyanúsítottként se érezte magát, amikor egy rabomobillal felhozták Pestre. Itt, a Pestvidékiben döbbsent rá naivitására és tévedésére. Keservesen.

Kutrucz tapasztalt öreg róka volt. Nem most került először lakat alá. Még a háború alatt. Kommunista agitációért - egy kicsit más tészta. Gumibottal talpalták, a heréjére áramszaggató elektródját kötötték - akkor. Amikor most itt kézbe vették, a pufók képű, kék szemű nyomozó, sokatmondó ártatlan együttérzéssel ezekről a régi dolgokról kezdte faggatni. - A veséjét se verték le? Az egész kis mókából nem maradt semmi szerzett betegsége? Még csak impotens se lett? Hát igen, a technika azóta sokat fejlődött.

Kutrucz nem ijedt meg. Tudta, hogy a fájdalmat jól bírja. Tapasztalta, hogy a gyötrelmek csak egy bizonyos pontig fokozhatók. Azután elájul az ember. Ha felloccsolják és újrakezdek, ugyanez a helyzet. Izmos, erős fizikumában bízott. Néhány hónapi sötétzárkát még biztos kibír, legfeljebb a szeme sínyle meg. Többről semmiképp sem lehet szó - ez szent meggyőződése volt. Nem tartotta valószínűnek, hogy csak úgy elteszik láb alól. Bírósági komédiához pedig nem szolgáltatott adatokat, erre vigyázott. Különben is az efféle koncepciók peres belső és külső feltételei már egyaránt hiányoztak. Elvégre ezerkilencszázötvenötöt írtak. Azt azonban nem tudta mire vélni, hogy a beharangozott keményebb eszközöktől mi tartotta vissza vallatóit.

Gyöngyélete azért nem volt. Nap mint nap felvezették. Keresztkérdések pergőtüze. Fáradt szemét kínzó fénycsókák... Ácsorgás térdrogyásig. A fűzőtlen bakancs, a hónapos szakáll, a képébe fűjt füst s a nikotinéség megaláztatása. Mindaddig azonban magázták, s a segítségét kérték bizonyos ügyekben. Csak lassan döbbsent rá, hogy mit akarnak tőle. Nemes és neves vadaknak akartak tört vetni Kutrucz és a hasonló fajsúlyúak begyűjtésével. A tatabányai hármak is erre kellettek.

A többiek személyéről a hírláncból értesült. Az egyik az iskolaigazgató volt, a másik a Tröszt párttitkára. Mindkettőjükben úgy bízott, mint saját magában.

Vallatói és azok, akik mögöttük álltak, egyszerűen nem tudták elhinni, hogy a kérdések, a kételyek a levegőben vannak. Afféle egyszerű embernek, mint ő, hogy is juthatna az eszébe ilyesmi egyáltalán? A zárkában volt ideje a fontolgatásra. Keserűen értette meg, hogy mennyire lebecsülik a hozzá hasonlókkal együtt, és hogy talán benne is megvolt a hajlam az efféle pökhendiségre. A sablonok megszállottjai. Csak egyféle verziót tartanak realisan elképzelhetőnek. Hogy szervezkedik egy párton belüli ellenzék, hogy létezik egy góc, egy központ, amely a kizárólagos hatalmat akarja megszerezni, és amely fizikailag is meg akarja semmisíteni Rákosit. És hogy ő, Kutrucz Géza is, tőlük kapta információit, instrukcióit.

A sötétzárka nemcsak a szemét viselte meg. Próbára tette a szellemét is, ép elméjét fenyegette. Mit csinálhatott volna? Emlékezetből felmondta az összes ismert verset, kedves dalait némán maga elé dúdolta. A Tragédia Első Színét még mint bányász színjászó tanulta meg. - „Milyen büszke láng-golyó jó, / Önfényében elbizottan, S egy csillagcsoportnak / Ép ő szolgál öntudatlan. - / Pislog e parányi csillag, / Azt hinnéd, egy gyöngy lámpa, / S mégis millió teremtes / Mérhettelen nagy világa.” - Ahány sor, annyi gondolat, annyi szépség. Mindre fel se figyelt idáig. Nem jutott rá ideje. És egyszer csak azt vette észre, hogy könnyezik, amikor suttogva az utolsó sorokhoz közeledett, s a lázadó Lucifer a képébe kiáltotta a hatalmaskodóknak, hogy: - „Fukar kezekkel mérsz, de hisz nagy úr vagy - / S egy talpalatnyi föld elég nekem / Hol a tagadás lábát megveti, / Világodat meg fogja dönteni!” - és a befejező mondaton, az elkárhozás erőtlenségén már csak elnézően mosolygott.

Volt ideje rá, hát felidézte gyerekkorát, az imádságot, amire még édesanyja tanította. - „Én Istenem, jó Istenem, Lecsukódik már a szemem, De a tied nyitva Atyám, Jóistenkém vigyázz reám...” Az első mozgalmi évek a Bunkócskához meg a Varsavianakához tapadtak. A háború

kitörésére egy harsogó, fúvós katonazenekar emlékeztette. A behívókra a részeges, dülöngelő vén postás, akihez a „Megjött a levél fekete pecsétel...” szövegű negyvennyolcas népdalt asszociálta. Az utolsó, munkaszolgálatra szóló behívó pedig azt a dermedt csendet idézte fel, amely a kiskonyhára és utolszor látott sovány kis édesanyjára akkor ránehezedett. Ukrajna ágyúszóval jelentkezett, az ottrekedt társak arca az aknamező robbanásainak dőrejből, füstjéből tűnt elő. Szökését, fogságba esését ízes orosz káromkodások kísérték. Az Antifasiszta Bizottság Bugyonnij-dalokkal. A répalevest szűrészolni kellett, hogy valami íze is legyen. A hazatérés - vonatpöfögés, Kossuth-nóta. A földosztás - cölöpverés. A bányában újra fújtak, hogy indul a siht. A gyűlések, tüntetések ütemes jelszavakon ringatództak elő. A lányok és elvtársnők újra nótaháton, valami kiránduláson a Vértesben vagy a Gerecsén. Margit előbb távoli kis alakként tűnt föl, de tüstént megszólalt, ahogy közelebb ért, és saját szavaival duruzsolta el tavaszszagú megismerkedésük, szerelmük történetét. Fia oázott, bömbölt, csak akkor hallgatott el, ha a nyakába vette. Minden kis játékuk neszét külön-külön élvezte, kóstolgatta. Szép katonás rendet teremtett e hangorgiában, mely most csak benne élt - valójában az egész világot jelentette számára. Csend vette körül? Eleven életével űzte el. Maga volt a sötétben? Benépesítette, és jó fényeket villantott fel benne. Mégis nagyon nehéz volt ez a mostani fogság. Minden korábbi rabságnál nehezebb.

Baranyás Feriből városi főorvos lett. Ha igaz. Ezen a híren sokáig mélézött. Ferit sehogy se tudta maga elé képzelni mint orvost, mint valami tekintélyes figurát. Még csak felnőttek se. Apja, a bikahangú, bajszos Baranyás elvtárs, a megcsontosodott szocdem dalárdista mindig a basszust énekelte a bányászklubban, a cincula kis Feri pedig a szopránt. Jó hangja volt mindkettőnek. Apjától örökölte hallását a gyerek. Tudta, hogy tanul, meg hogy orvos lett. De csak fél füllel. Sose gondolta, hogy lesz egymáshoz még közük. Most meg kis híja, hogy nem együtt dolgoznak - nevette el magát. - Csak lenne olyan derék, becsületes ember, mint az apja volt. Fura hely a tanács. Aki egy kicsit is ingatag, abból a hatalom úrfomát csinál. Míg le nem bukott, a tanács-alapszervezetben ő volt a párttitkár. Tanácsitkár, párttitkár - azóta is de sokszor tették szóvá itt, hogy kiknek az utasítására halmozta a pozícióit? Még egyszer nem vállalna ennyit magára. Az agyonterhelt pártmunkás nem ér rá használni az eszét. Hány emberen kellett volna átlásson akkor! Akik most meghunyászkodnak, s mindenféle hazugságot késznek parancsra vallani, csak hogy semmit ne kelljen kockáztatniok. És furamód az jutott eszébe, hogy vajon ez a Baranyás fiú is mit gondolhat róla. Emlékszik-e rá egyáltalán? S mit hisz el abból, amit róla összehordanak?

Fény vágódott a szemébe. Nyílt a cella. A magasabbik fegyőr állt az ajtóban, az a parasztos kinézésű sovány legény, akivel sose tudott szóba elegyedni, aki mindig csak a fejével intett, amikor fölvezette.

- Gyerünk, Kutrucz! - szólt a fegyőr, és sóhajtott. Valami nem jó készülhet odafönn.

- Kutrucz elvtárs! - bődült el ő, a priccséről felállva, rekedten. Állát felszegte, előremeresztette, és hunyorogva, borostás-álmosan, fogát csikorgatva elvigyorodott.

9

- Te, Sándor - nyitott sógorára a városi főorvos -, ráérsz? Nem zavarlak?

Arca csupa töprengés és ránc volt.

- Mi baj? - pattant fel ültéből az elnökhelyettes. Elébe ment, szívélyesen belekarolt, s a kanapéhoz vezette. - Konyakot? Kávét? Borral nem kínállak. Tudom, a gyomrod.

Baranyás doktor kényszeredetten elmosolyodott, de fejét rázta minden ajánlatra.

- Nem csevegni jöttem - mondta csöndesen.

- Ugyan. Mintha otthon nem is találkozhatnánk - tette Szégner a vállára a kezét, és a szemét ráncolta. - Várj. Kitalálom. Nő van a dologban, lefogadom!

- Dehogysis, hivatali ügy.

- Hát akkor hadd hallom.

- Úgy is, mint a felettesemnek. Ha megengeded beszámolok.

- Csak formailag, he-he - bizalmaskodott Sándor, egy árnyalattal komolyabban, nevetése némiképp hamisan csengett. Szimatot fogott. - De miért ez a hivatalos póz? Ki a farbával! Utóvégre sógorok vagyunk.

- Áttanulmányoztam a munkásszállási anyagot.

- Miért nem ezzel kezdted? Most már tökéletesen értelek, hogy miért itt és miért nem otthon! - talált új egyensúlyra az elnökhelyettes. Kényelmesen hátradőlt. Egyik lábát átvette a másikra. - Igazad van, Ferikém. Komoly dolgokról nem ajánlatos tárgyalni asszonyok előtt. Hiába esküdöznek, számukra nincs titok. Csak egynek-egynek kottyantják el maguk, és másnap mindenki mindenről tud. Megváltozik körülötted a város, a tekintetek. Az egyik bizalmasan kacsint, a másik nem köszön. Hozzájuk képest az újság palackposta, és gyóntatófülke a pártagitáció. Ha valamit közszádra akarsz adni, pajtás, feltétlenül nőre bíz. Az asszonyok szájától, biz' isten, félek. Az asszonyok szája hatalom.

A beszéd százszor inkább megrészegette, mint az alkohol. Úgy kellett félbeszakítsa: - Hát akkor mondhatom?

- Még meggondolhatod magad.

A tréfa rejtett nyomatékot hordozott.

Feszültség vibrált közöttük, nyugtalanság és aggodalom. Kártyaparti. Új osztás. Ismeretlen lapok.

- A Kocsek-ügyről akarok beszélni - vágta ki Baranyás doktor az első adut.

Szégner bólintott, mint aki erre a feleletre számított. Összekulcsolta a kezét. Előredőlt. Hüvelykujjával várakozóan malmozott.

Baranyás egy négyrét hajtott papírt húzott elő a belső zsebéből. - Hét pontba foglaltam észrevételeimet a Népi Ellenőrzés átiratával kapcsolatban. Javaslok bizonyos intézkedéseket is, amelyekre egyesek érzékenyen reagálnak majd. Ezért szerettem volna személyesen.

- Mutasd.

Az elnökhelyettes egy keret nélküli szemüveget halászott elő a fiókból, orrára illesztette, előregörnyedt. Belemélyedt az olvasásba. Olyan furcsa volt így, a sose látott pózban, szemüveggel, megöregedve. A doktorban oldódni kezdett az a megmagyarázhatatlan ellenszenv, ami a sógorához fűzte. Most látta először csinálni valamit. Eddig csak handabandázott. Magdust a keserves gyerekkor teszi elfogulttá, de az ő elfogultságát semmi nem indokolja. Nem tudta örömét leplezni. Elmosolyodott. Nem tudott sokáig haragudni senkire. Az ok rendszerint elpárolgott hamar, s a harag afféle kényszerű kötelesség lett, feszélyezte, mint a nyakkendő az Operában. Néha szégyellte is, hogy ilyen, Magdus kigúnyolta, hogy epe nélkül született.

- Te, tutyimutyi, még szerencse, hogy itt vagyok melletted - szokta mondani -, jámbor galamb-lelkeddel ugyan sokra mennél ebben a könyöklő világban!

Tulajdonképpen igaza van. Ezt az állást is ő szerezte. Nélküle még mindig segédorvos lenne a sebészetben, havi ezerkettőért... Hirtelenjében nem is tudta volna megmondani, hogy jobb lenne-e, vagy rosszabb. Befelé figyelt, halvány öngúnnal. Lélek a sztetoszkóp alatt - gondolta. - Egy icipicit fáj még - ismerte be -, kár, hogy nem asszisztálhat többé a szív-műtéteknél. A prof... Amikor bejelentette, hogy vidékre megy, ha nem kap lakást, elhúzta a száját:

- Ahogy gondolja, kollégám. Egy tál lencse - mondta, és csak nézett rá, kiégve, fanyarul.

Rosszul esett, hogy ilyen könnyen elengedi. Hát csak ennyit ér? Fordult volna egyből kifelé, de a vállán valami furcsát érzett. Öreg, kaparászó, csontos ujjakat. Visszafordult. Hálásan, meglepődve, de elkésett. Az öreg megint megkeményedett. Tévedett volna? Az a kéz sohasem remegett.

Ugyan - emelte szeméhez mozgékony, vékony ujjait. Így a jó, ahogy van. Az ízek lassan behajlottak, jobbja ökölbe szorult. Szilárd és megbonthatatlan a szövetség az érzelem és az akarat között. Igencsak összepasszolnak ők ketten. Igen. Magdus a célratörő fantázia, ő a humánus értelem. Közhely, hogy az ellentétek vonzzák egymást, de azért van benne valami. Fölnevetett. De nevetése a torkán akadt, ahogy Sándorra nézett.

Szégner lassan letette a papírt, s tokjába gyűrte, majdnem összetörte a szemüvegét. - Nevess csak, sógor - szólalt meg rekedten, és nyelt egyet. - Van rá jó okod. Nevess, amíg lehet.

Baranyás doktor felegyenesedett, de az elnökhelyettes határozott mozdulattal visszaparan-csolta a székére. - Jelentés kellett? Megcsináltad. Javaslatok? Pontokba szedve. Nem mondom - pödörte meg a bajuszát, aztán előrehajolt, és a gyűrt papírcsomón összekulcsolta szőrös mancsát. - És most mi lesz, Ferikém? Mosod kezeidet, ugye? - kérdezte a szemét meresztve. - A többi, ugye, nem rád tartozik?

- De Sándor...

- Hallgass! - fojtotta belé a szót Szégner. - Most én tettem le a garast. Akkor beszélj, ha kérdezlek.

Föl kéne ugorni, kikérni ezt a hangot - érezte a doktor -, de a csönd még inkább a székéhez szögezte.

- Szarok a hét pontodra, sógorkám, tudod-e?

- Nana.

- Te csak ne háborogj. Még gyerek vagy ehhez.

Baranyás doktor a torkát köszörülte.

- Van egyáltalán fogalmad róla, ki ez a Kocsek? - torkolta le a sógora, mielőtt megszólalhatott volna. - Merthogy egy címeres gazember, azzal nem mondasz újat.

- Hát akkor?

- Egy munkásszállás gondnoka, mondod te, és azt hiszed, hogy igazad van.

- ???

- De ide vigyázz, mondom én - emelte fel az ujját Szégner -, Kocsek mögött ott a hatalom!

- Ne marháskodj! Nem értem.

- Akkor tanulj az öregebbtől! És kérdezz! Nahát! - fújta ki a mérgét Szégner. - A rendőrkapitány unokaöccse!

- Kocsek büntetett előéletű - jött meg a doktor hangja. - A beosztásával visszaél...

- Hopp! Felfüggesztették a büntetését, és ez nagy különbség, Ferikém. Mégpedig olyan bűncselekménnyel terhelten, amiért más minimum öt évet kapott volna. Még mindig nem dereng abban a becsületes, félhomályos agyadban, kisfiam? A gondnoki állásba, magasabb kívánságra én helyeztettem el. Mindent a szájadba rágnak?

- Hát tévedtél, Sándor. Mással is előfordult már ilyesmi. Azt hitted, hogy megváltozott...

- Semmit se hittem! - bődült el Szégner. - Ha Kocsek hétszeres szatír, visszaeső liliomtipró, megrögzött útonálló, akkor is elhelyezem!

- De hát miért? Mi kényszerít rá? Még mindig nem értem.

Szégner behunyta a szemét. Sógora naivitása elképesztette, de óvatosságra is intette ugyanakkor. - Semmi és minden - válaszolta lakonikus tömörséggel, és egy utolsó próbálkozáshoz, fejét csóválva vett egy sípoló, mély lélegzetet. - Ide figyelj, Feri. Csak a mesében vannak Grállovagok. Ahogy mondani szokták, mindenkit érhet baleset. Érted?

- Kutruczra gondolsz?

- Senkire és mindenkire. Na, ne nézz olyan bután. Ha akarom, ellened is akármikor fegyelmet indíthatok. Világos? Ne félj. Csak mondom. Késedelmes ügyintézés meg miegymás. Amíg te bebizonyítod, hogy nincs igazam, minimum hat hónap, addigra te már rég nem vagy az, aki most. Örülhetsz, ha körzetet kapsz az isten háta mögött.

- Fenyegetsz? - képedt el a doktor.

Sándor mollra váltott: - Ugyan. Mit képzelsz rólam, Ferikém? Csak a könnyebb megértés végett vettelek példának éppen téged. Látnod, te sem vagy sebezhetetlen, pedig aki új fiú, arról nem sokat tudni. És itt a diplomád. A klinika az édig feldicsért. Aztán a származásod. Ugye, mennyi minden véd? De képzeld magad az én helyembe. Mi vagyok én? Funkcionárius, azelőtt kereskedősegéd! Apámról jobb, ha nem beszélek. A vén csavargó. Örökölttem tőle két pakli kártyát meg egy rossz káderlapot. Tudod, mi ez? Kötéltánc egy lábán.

- Tisztelnek. Becsülnek.

- Funkcionárius vagyok. Dupla vagy semmi. És még csak most végzem a gimnáziumot.

- Jelesen.

- Nézd, magunk közt vagyunk - folytatta Sándor gesztikulálva, de a mozdulata félbemaradt, legyintve lehanyatlott. - Ehh! Az iskolaigazgató is ember.

A doktornak zúgott a feje. Kicsit sok volt a leckéztetésből. Tenyerébe temette az arcát. Megrázkódott az undortól.

Sándor elővette az íróasztal aljából a bontott konyakot. Töltött. Csurig, de egy csepp se ment ki.

- Nesze - mondta -, igyál. Proszit! Mit képzelték az életről ott fenn az egyetemen? Emlékszem, az első napon, amikor munkába álltál, nagy hangon számon kérted tőlem a marxizmust, én meg csak kinevettelek. Na még egyet, ha jól esik. Hát most én mondom, sógorkám, ha vinni akarod valamire, el ne téveszd ám a dialektikát! Proszit. Jó, hogy eszembe jut. Szeptember. Itt az oktatási évad. A pártvezetőség úgy döntött, hogy én leszek az előadód.

Baranyás doktor mélyet sóhajtott, és a jelentése után nyúlt.

- Helyes - bólintott Szégner -, jobb, ha átdolgozod.

A doktor tétován felállt: - Tulajdonképpen még mondani akartam valamit.

- Hm.

- Ibi, azt hiszem, teherben van. Az adminisztrátorom, tudod?

Szégner újra megkeményedett. Hintázni kezdett a székén. Dobolt. - Biztos?

- A jelek szerint.

- Kitől?

- Nem mondja meg. Hiába faggatom.

- Szégner a karfát simogatta. - Tudod mit? Ne faggasd, Ferikém!

- De...

- A nők érzékenyek. Ne avatkozz bele. Meglátod, Ibi csak hálás lesz.

- És a gyerek?

- Megszüli vagy nem, az ő dolga, ne féltsd.

- Apa nélkül?

- Tudod, hány apja lesz annak a gyereknek, ha isten ments, megszületik? - Két kézzel mutatta: tíz! - És olyan, aki vállalja? Egy se! Nekem elhiheted.

- Valamit tenni kéne mégis.

- Megmondtam, nem? Végeredményben egy jó munkaerőnek nem lehet felmondani - ezért... Na, van még valami?

- Te is? Hogy fejezzem ki magam? Bocsáss meg az indiszkrécióért. Te is azok közé tartozol, akikkel Ibi? - célozgatott kínban a doktor, és a széles bőrdíványról nem tudta levenni a tekintetét.

- Szavamra, nem! - csattant fel Sándor, s ültében kiegyenesedett. - De ha úgy volna is, azt hiszed, megmondanám? Egyáltalán, sógorkám - van valami semmi közöd hozzá?

Baranyás doktor felvonta a vállát, esetlenül, az egyiket magasabbra, mint a másikat, tenyerét széttárta, és keserű fintort vágott.

- Semmi. Éppenséggel semmi - ismerte el. És baljában a törtszárnyú iratokkal, köszönés nélkül tapogatódzott az ajtó felé.

Az előtérben Klárka, az elnöki titkárnő fel se nézett fiókjából, ahová szemüvegestül, rövidlátón szinte beleesett: valamit olvasott. Szerencsére a folyosó is elég hosszú volt, kockakövei rendet, pillérei erőt sugároztak, és huszonnégy lépcsőfok volt a második emeletig. Baranyás doktor fűjtatott, de nem bánta. Legalább kifűjja magából valamennyire az undort, az önutálatot.

- Ibike, kérem, maga most szépen elmond mindent, jó? Segíteni akarok, nem érti? Kérem, törölje meg az orrát, és ne sírjon. Van, akit meghat a bögés, engem speciel idegesít. Halljam, mikor maradt el a menzese?

- Főorvos úr, én úgy szégyellem magam - szólalt meg végre a lány.

- Akkor szégyellte volna! - ripakodott rá. - Meg az a gazember, akit fedez. Nos? Túl van már a harmon? Remélem, nem?

- Sssz - szipákolt a lány -, úgyse lehet csidádi sebbit. Sssz! Mindenki fél a börtöntől. Jobb, ha nem törődik velem.

- Tisztelen a véleményét, Ibike, de ha megengedi, magam döntöm el, hogy mit tegyek.

- Főorvos úr, legyen olyan jó, hagyjon nekem békét! Inkább felmondok!

- Azért vesződtem annyit magával, hogy most kezdjem előlről mással? Nem engedem el! Egyébként az érvelése pompás. Csak az a kár, hogy ma már hallottam egyszer. Eredetiben.

- Hogyan? Mit?

- Mondj fel neki, pajtás, vagy hunyjál szemet!

Ibi felszisszent, összehúzta magán a kék kardigánt: - Kivel beszélt rólam? Ki hatalmazta fel?!

- Kötelességem volt.

- Kivel beszélt rólam? Azt mondja, kivel?

- Akire tartozik.

- Szégnerrel?

- Vele vagy mással. Nem mindegy?

- Vele! Ráismerek!

- Ne erőszakoskodjék, Ibike, úgysem mondok nevet.

- Igaza van. De nekem is. - Durcásan papírt fűzött a gépbe. Kopogni kezdett.

- Ibike!

- Főorvos elvtárs, annyi a dolgom, fejezzük be ezt a szerencsétlen beszélgetést.

- Felelős vagyok magáért.

- Ugyan, ki előtt?

- Maga azt úgysem érti. Úgyszólván gyerek. Én meg... Én meg úgy érzem, mintha a bátyja lennék. Mintha már régóta ismernénk egymást. Érti?

- Szentimentális puhítás? Nem áll jól. Hagyja el.

- Majd egyszer megmagyarázom. Dolgozzunk. Igaza van - hessegette el Zsút, az árnyékot, torkát megköszörülte, és sértett önérzettel folytatta: - Négy példány. Diktálok. Jelentés a telep munkásszállás ügyében. Felzet.

Kipi-kopi, kipp-kopp, kipp-kopp.

- Ügyében, megvan. De hiszen egyszer már jelentettünk.

- Igen? - csücsörített a doktor -, mondhatnám extrém tünet, hogy csak egy bizonyos vonatkozásban hagy ki az emlékezete.

- Célzás?

- Riposzt. Maga, Ibike, nem is tudja, mennyire az.

- Bocsánat, főnököm. Azt hittem, tényleg megfélekedezett róla. Hogy én vertem ki a fejéből. Beképzeltség. Női dolog.

- Átírjuk és kész. Gyerünk! A Népi Ellenőrzés 246/1955-ös megkeresése alapján mint illetékes szerv, nem, húzza ki, illetékes egészségügyi szakreferens, hivatalból vizsgálatot tartottam az inkriminált telepi munkásszálláson. A vizsgálat során bebizonyosodott, hogy a panaszok egy része feltétlenül jogos...

- Egy része?

- Most ír, vagy vitatkozik? Egy része feltétlenül jogos, egészen kizökkenti az embert, a hétszentségit!

- Ezt is írjam?

- A szállás nem biztosítja a lakóknak a higiénia elemi követelményeit. Zárójel: tisztálkodás, vízőblítéses WC satöbbi. Zárójel bezárva. - Idegességében járkálni kezdett föl és alá, hátra-kulcsolt kézzel. - Meg kell állapítanom ugyanakkor, hogy a szállás gondnoka, akit az átírat személyében tesz felelőssé, a hiányosságokkal tisztában van, és mindent megtesz - akadt el a mondat közepén, és a lányra nézett, aki rajtakapva sütötte le a tekintetét. Az a mandulaszempár a veséjébe les, az ördögbe is!

A gép utolérte: - Megtesz?

- Mi? Mi? Mit mond?

- Mindent megtesz. Itt tartottunk. Vagy nem?

- Már megint élcélődik, Ibike? Gúnyt űz belőlem?

- Eszem ágában sincs.

- Olyan nehéz, ha az ember egyedül van.

- Ha ráérek, sajnálni fogom.

- Mondja, Ibike, az istenre, mondja meg, mit kéne összehordanunk?

- Főorvos elvtárs jobban tudja. Ez az egész nekem magas.

- Na látja. A magasabb szempontokat kérték számon rajtam is. - Rágni kezdte a körmét, mint mindig, ha ideges volt. - Azt mondták, legyen lojális, mérlegeljem több oldalról a dolgokat.

Szempillái haragosan megrezdültek, ámuló nagyra nyílt a lány szeme: - A Kocsek egy címeres gazember, én csak annyit tudok.

- Hát ez nem sok. És ha megjavul?

- Lop. Hónapok óta. Mindig is lopott.

- Kevés a fizetése - próbálta mentegezni a doktor. - Ezen az alapon a fél országot be lehetne csukni.

- Amit azzal a kislánnyal csinált, nem az első, és fejemet rá, hogy nem is az utolsó eset.

- Á! Az ilyesmihez kettő kell, tudja, Ibike.

- Leitatta. Megbecstelenítette.

A doktor kényelmetlenül feszengett, szárazakat nyelt, tördelte a kezét.

- Az apja - folytatta a lány a számonkérést, látva és láttatva a borotva faragta, konok proletár koponyát - harminc éve bányász, itt sírt ennél az asztalnál, maga előtt. Így volt? Tagadja le!

- Igen.

- És akkor mit ígért?

- Legyen nyugodt, az igazságot nálunk nem lehet megcsúfolni - suttogta fehéren a doktor. - Jaj, Ibike. Sándor azt mondja, nem értem a dialektikát.

- Sándor? Szégner elvtárs! - csúfolódott a lány. - Újra meg újra csak ő! Hát én... Egyszer olyat mondok, de olyat! Magam is megbánom, az szent. Keserű az igazság? Hunyj szemet! Igaz? Remek recept, csak pocskul gyerekes. Mesekönyvbe való. - Elváltotatott vastag hangon folytatta: - Mikor elébe vezették a szegény embert, a jólelkű gazda úgy meghatódott az együttérzéstől, hogy csak annyit tudott mondani: Dobják ki, mert megszakad a szívem!

Ibi magába roskadt, egyszeriben kiégett belőle az erő. Baranyás doktor észre se vette, mosolyogva dédelgette a kapott korholást.

- Látja, ezt szeretem magában, én akarom vigasztalni, és maga önt lelket belém. Nahát! - csóválta meg a fejét. - Tudja, mi jutott eszembe? Egy gyerekkori emlék, egy semmiség. Úszott már hínárosban? Ugye, nem? Csuda izgalmas, csuda érdekes! Nem látni mást, csak a mozdulatlan, sima tükröt. Talán egy kicsit, egy árnyalattal sötétebb a víz, mint másutt. Egyszer csak holmi bolyhos ujjak kezdik cirógatni az ember hasát, combját. Ez még nem is olyan rossz. Aztán mind szaporábban, és még mindig semmit se látni. Akkor már érzi az ember, hogy baj lesz, önkéntelenül gyorsabban evez. A láthatatlan indák kitérnek előle, de aztán hurkot vetnek a lába köré. Aki rúgva, tépve próbál továbbhaladni, csak jobban belegabalyodik, hasztalan csapkod, előbb-utóbb alámerül az egyenlőtlen küzdelemben. A tatai tóban van ilyen hínáros. Mi, gyerekek rettentően szerettünk ott fürdeni. Hogy miért? Élveztük a kitapintott életveszélyt, próbálatlan izmainkat, ügyességünket, amellyel túljártunk a polipkarúak eszén. Képzeletünk ilyen prédára éhes zöld hajú szörnyekkel népesítette be a vad vizeket, és micsoda kéj volt diadalmaskodni fölöttük! A kicsinyeket még a parton oktattuk, a nagyobbakat már combig érő vízben. Kitépett, békanyálas hínárcsomókat hajigáltunk egymás fejéhez, hogy senki se féljen. Ragyogó szisztémánk volt, évről évre öröklődött, és hogy milyen eredménnyel, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a bandánkból senki sem fulladt bele. A bolyhok első érintésére hanyatt fordultunk, kifeküdtünk a víz tetejére, és könnyedén, csuklóból tempóztunk a tenyerünkkel. Így! Lassan haladtunk, de biztosan.

Most vette csak észre, hogy a lány sír.

Baranyás doktor kihúzta a gépből a papírt, összegyúrte, és a szemétkosárba dobta. Megdörzsölte a homlokát, az arcát. A tenyere mögül kezdte újra fakón, fojtott hangon, konok elhatározással:

- Nem hunyok szemet, vegye tudomásul. De a maga dolgában sem.

Ellenkező hatást ért el, mint amire számított. Ibi ugyan felkacagott, de bár ne tette volna. - Hihhihi! Hahaha! Hühühü! - hisztériázott. - Jahajj, nem bírom abbahagynihihhi! Hogy maga milyen naiv! Meg kell szakadniiii! - Csuklott, jajgatott, a rekeszizmát tapogatta, a könnye potyogott.

Szó nem használt már. Határozni kellett. Baranyás doktor ráfordította az ajtóra a kulcsot. Fecskendőt és tűt szedett elő. Begyakorolt mozdulatok. - Semmi kényeskedés. Megfordul. Ide elibém. Tartsa a szoknyáját. Ne ilyen görcsösen! Kényelmesen álljon. Eressze el az izmait! Így, ni. Ugye, nem is fáj? Egy csöppet se vérzik. Most szépen leül, lélegezzen jó mélyeket, mindjárt megnyugszik.

Zörögtek az ajtón.

- Szabad.

Lenyomták a kilincset.

- Várjon! Nem látja, hogy be van zárva? Türelmet kérek.

Az órájára nézett, aztán a lányra, aki úgy kuporgott a széken, mint egy ázott veréb, s mind ritkábban csuklott, szipogott. Hatott a nyugtató.

- Hozza magát rendbe, Ibike.

Tükör, púderpamacs, maszatnyi rúzs. Egy perc sem telt bele, nyílhatott az ajtó: - Tessék!

Senki sehol.

A doktor elcsodálkozott: - Az ördögbe is, senkit se látok a folyosón, hogy lehet az, Ibike, érti?

A lány nem válaszolt. Még szépítkezett.

- Vajon ki rángatta a kilincset? - folytatta a doktor. - És miért ment el, ha akart valamit? Hallhatta, hangosan kiszóltam.

Ibi a fejét csóválta, és úgy nézett fel rá, mint hajótörött egy égből pottyant világítótornyra. - Maga ezt sohase fogja megérteni - mondta csendesen, és megsimogatta a férfi egyenes szálú, szőke haját.

A doktor megrezzent. Tényleg nem értett semmit, de annyit azért tudott, hogy Isten ellen való vétek lenne, ha most nem húzná magához a lányt, és Ibi szája szögletéről kisfiúsan, ügyetlenül megpróbálta lecsókolni az oda nem illő, koravén, keserű ráncot. Kibuggyanó melle szinte véletlenül akadt a kezébe, maga se tudta hogyan.

10

- Kíván még valamit, elnökhelyettes elvtárs? - kukkantott Szégner Sándorra Klárika s a vastag keretes pápaszem. Csak úgy az ajtóból, indulóban, kabátban. - Négy óra múlt. Megyek.

- Az elnök elvtárs? - kérdezte Szégner felrezenve, gépiesen.

- A pártbizottságon van. Az előbb telefonált. Már nem jön vissza.

- Magunk maradtunk? Túlórázzunk?

Klárika bíborvörös lett. Még a homloka is elpirult. - Ma ne. Ha lehet. A fiam az óvodában. Nincs, aki elhozza. A mamám orvosnál van. Különben se lehet - hadarta zavartan.

Szégner türelmetlenül legyintett. - Komolyan gondoltam. Na, viszontlátásra, kedves - állt fel íróasztala mellől, jólesően nyújtózkodott, csontját ropogtatta. Kinézett az ablakon. - Álmos, őszi idő van, nem gondolja? - de választ nem várt, végigvetette magát a bőrdíványon, fejét a karfának támasztotta. Bajuszát kétfelől akkurátusan lesimította. - Mi az, már nem olyan sürgős? Még mindig itt van?

Az asszony visszafordult, s a fejét leszegve húzta be maga mögött az ajtót. Retiküljét az íróasztalra tette. Nyelt egyet. Kabátjából kibújt. A fogastra akasztotta.

Szégner kegyetlenül elnevette magát. - Mégse túlórázzunk. Meggondoltam. - Azzal föl pattant, s a piros kabátot két-két ujjá közé csippentette. - Bújjon csak vissza, kedves. Nem fog elkésni énniattam.

Az asszony letette a szemüvegét. Hunyorogva, indulatosan nézett a férfitra.

- Meddig tartsam? - csattant föl Szégner.

- Szégyelld magad - sziszegte a képébe az asszony. Reszketett a haragtól és a megaláztatástól. Ki akarta tépni a kabátot Szégner kezéből, de az annál inkább markolta.

- Hohó, Klárika! - fordult egy félkört. Fordított világ. A bika a terroró. Szégner úgy hátrált, tért, táncolt a piros kabáttal, ahogy az asszony ugrott, szaladt utána. Hosszú haja, ruhája kibomlott. Szemüvegét leejtette. Ráhágtak, rátiportak. Az asszony lihegett. Szégner még mindig csak játszott. Persze látta, hogy Klári minden vágya, hogy lefogja, magához szorítsa. Hát jusst se! Többé nem fogja kéretni magát, az szent! Majd ő megtanítja! Egyszer s mindenkorra! - Mehetsz! - dobta rá a kabátot a megingó fogasra.

Egyedül maradt. Akaratát sokkal jobban rákényszerítette az asszonyra, mintha letéperte volna. A diadalait kísérő mámorító érzésre azonban ezúttal nem is számított. Máskor, amikor egy asszonyi test fölhevült, megvonaglott, elernyedett alatta, roppant izmai szorításában, vagy az imént is, amikor sógorát zúzta porrá néhány jól irányzott mondatával - egy pillanatra mintha kilépett volna önmagából. Áldozatára, az egész világra, ilyenkor fölülről, madártávlatból tekintett. A teremő Isten érezhette így magát valamikor. Nem így most. Összeroskadott, megöregedett hirtelen. Tétován egy konyakosüveget emelt ki az íróasztalából. A jobb oldali részből, amit bárszekrénynek használt. Ijedten meredt a kristálypoharakra. Lila, sötét fényük, rideg társas létük csak magányát húzta alá. Sietve rájuk csukta a mahagóni ajtót, és amire sohase szánta rá magát eddig, paraszt módra, egyből meghúzta az üveget.

Lassan baktatott hazafelé. A lejtős út meg-meglendítette lábait. Ráérősen. Hanyagul. És nézelődött, bár már sötétedett. Mégse akar ki - gondolta -, tíz lépést se tehet anélkül, hogy rá ne köszönjenek.

Mindenki ismerte, mindenkit ismert. Arc- és névmemóriájára mindig is büszke volt. Akit csak egyszer látott, sose felejtette el. Illendőképp köszönt hát vissza mindenkinek, kinek megemelte, kinek csak megpöccintette a kalapját.

A sarkon a Fekete Gyémánt ki volt világítva. Neonfény, szesz- és kávészag. Kihallatszott a zongorista kalimpálása. Szégner megtorpant, a párás ablakon benézett, de vissza is hőkölt ugyanakkor. Az ablak melletti boxban Feri, a sógora könyökölt az asztalra bambán - egymaga a sok nyakas üveg között -, és a képébe bámult, anélkül hogy észrevette volna.

Belőled mára elegem volt - gondolta Szégner -, és továbbindult. A látványtól azonban nem szabadult olyan könnyen. Már a Lusstig köz salakját tapodta, és még mindig nem. Érthetetlenül felvillanyozódott tőle, mintha az estébe hajló alkonyi órák még tartogatnának a számára valami jót.

Belépett a kapun. Ropogott lába alatt az udvar kavicsa. A kocka alakú tejüveg lámpa Feriék ajtaja fölött - mintegy végszóra - kigyúlt. Lenyomta a kilincset. Érezte, hogy az ajtó nincs bezárva. Cipőjéről letopogta a sarat. Sietség nélkül lépett be. Orrát megcsapta a frissen fürdött asszonyi test csiklandós szappan- és kölniillata. Magdus kék pongyoláját nem gombok tartották. Csak egy fehér frottírzsínór, mely könnyedén simult karcsú derekára. Egy omlóbomló kis fehér csomó - konstátálta Szégner mindjárt az első pillanatban, s tüstént megértette, hogy ha Magdus nem is számított rá, de egy cseppet sincs meglepődve. Ez az az eset - gondolta -, amikor már visszakozni nemcsak szégyen, de bűn, mert szinte sértésszámba megy.

Magdus kíváncsian állt ott a kék pongyolában. A szobaajtónak dőlt, kezét a háta mögé kulcsolta, homlokát egy picit összeráncolta, orra fintorogva kihegyeződött, mintha tüsszenteni készülne, a szája körül meg a szemében huncut mosoly bujkált. Szégner lesimította a bajszát,

és lágy mackóléptekkel odacammogott. Fél karral átfogta. Két fejjel volt magasabb. Úgy nézett le rá, mint egy befogott madárra. - Mi lesz, Kiskakukk? - kérdezte.

- Mi lenne? - mondta Magdus. - Meg se csókolsz? Utóvégre a rokonom vagy. Csak ne hívj Kiskakukknak. Nem vagyok se kicsi, se kicsma.

Magdus fejében sok minden megfordult akkor, csak az az egy nem, hogy ő most valamiféle áldozat. Hogy valami olyat tesz, ami ellen egész életében küzdött. Hogy egy erősebb akarat lenyűgözte volna. Éppen ellenkezőleg. Örök sóvárgására ugyan nem talált megnyugvást, de felborzolódtak érzékei, kiszakadó szíve, egész zihálása azt az érzést keltették benne, hogy egy meredek sziklára sikerült felkapaszkodnia, ahonnan a csúcs már egész közelinek látszik...

Sándornak még az udvarból sem kellett kimennie. Egy ajtón ki, egy ajtón be. Erzsi fel se ébredt: külön világ. Sokáig nem tudott elaludni, csak forgolódott nyögve. Cigaretára is gyújtott, arra is hiába. Még majd felgyújtja a hitvesi ágat. Istentelenül elszomorította a parázs magánya.

11

Hazafelé menet Baranyás doktor tényleg eltévedt. Ibi zavarta-e meg, vagy Magdus tekintetétől tartott? Mindenesetre kerülni akarta a problémákat. Nem akart semmiféle összehasonlítást. Ráadásul a sógorával folytatott dicstelen beszélgetés is ott zsongott még a fejében. Mindez abban a vetületben, ahogy Ibi látta az egészet. A zűrzavart. A gyávaságát.

Baranyás doktor úgy szeretne volna kiönteni a lelkét istenigazában valakinek. Bárkinek, aki meghallgatná és tanácsot adna. Valakinek, aki nincs, de nem is létezett soha. A barátjának. Atyai professzorának. Vagy miért ne panaszkodhatna egyenest az édesapjának - sírta el magát gondolatban, amiért az öregét úgy elvitte az a rohadt háború, mintha itt se élt volna közöttük soha.

Mi maradt a doktor számára? Ami a legtöbb embernek. A pénzért vásárolható baráti kör. A blokkra váltható idilli környezet. A Kiskakukk vagy a Fekete Gyémánt. Több se.

A Kiskakukokban csak a rexező bányászlegényeket találta ott. Ismerős vonások. Gyerekkori pajtások vagy mégse? Csupa, csupa ismeretlen arc. Persze hogy nem álltak szóba vele. Inkább összesúgtak a háta mögött. És nem tudta eldönteni, hogy voltaképp mit is beszélnek róla? S hogy róla beszélnek-e? Gúnyolják vajon vagy szidják? Egyáltalán, észrevették-e? Ahogy belépett, és körülnézett az ivóban, feltámadtak és tüstént ellene fordultak az összes kérdőjelek. Döbbsen konstata, hogy rosszul érzi magát a régi hancúrtársak között. Miért? Mert tanult? Mert kiemelkedett? De hát akkor érdemes volt-e egyáltalán, ha nem mindnyájukért tette? A szörnyű az volt, hogy tudta, mi jár a kemény fejekben. Hogy voltaképpen egy a gondjuk. Még sincs, aki szólna hozzá, és ő se talál hangot. Még csak próbálkozni sincs kedve. De ereje se. A közös nyelv hiányzik - fogalmazta meg precízen a közérzetét. - Láthatatlan kínai fal emelkedik közöttünk. Bábeli nyelvzavar. Vajon le lehet-e dönteni, el lehet-e oszlatni még egyáltalán?

A Kiskakukokban csak egy féldecit ivott. Többre nem telt a kedvéből. Irány a Gyémánt! - gondolta -, és már ment is. A presszó hangulatát képzelete sokkal barátságosabbnak festette. No, nem is csalódott olyan nagyot.

- Üdvözlöm, doktorkám!

- Csau!

A Gyémántban az ismeretlen ismerősök gomolygó masszája köszöntött rá. Félszeg fejbőlintással, de őszinte örömmel reagált. Már az ajtónál elakadt a sűrű közegben. Teli volt

zajjal és füsttel a helyiség. A fiatalság járt ide a tompa, krémszínű fényért meg a zenéért. Egy faarcú, vak zongorista kalapálta a dzsesszt. Minden délután, minden este. Éjfél után kettőig. Akár egy wurlitzer, kimeríthetetlenül. Külön honoráriumért, ha a kislány elébe tette a tálcát, két taktus között leállt, megtörülte a száját, mereven, ültében meghajolt, mintha hangversenyteremben volna. Aztán nekiesett a zongorának, ráfeküdt a billentyűkre. A lelkéből szakadtak ki a keserű hangok. Mosolygott, és talán művésznek hitte magát. Mint egy semmire se jó vén kuvasznak, úgy világított sorvadt, kék ínye, nikotinsárga, kiálló szemfoga.

A pincérlány, piros csőrű feketerígó, mindenki csak Zsuzsinak szólította - megint az az átkozott név! -, megkülönböztetett kedvességgel fogadta: - Erre parancsoljon, főorvos úr. Jó lesz az ablak mellett? A sarokasztal?

- Forró feketét! Rumm! - Nyomást érzett a szíve körül. Fel kellett oldja valamiképp.

Zsuzsi, a pincérlány. Az a fajta nő, akibe a férfiak legszívesebben beleharapnának - diagnosztizálta villanásszerűen. - Miniszoknya, feszes combok, sokat ígérő, táncoló csípő. - A lány a gép mellől, a vállán át, félrehajtott pofikával szemezett vele. Sziszegve spriccelt a krómmasina, bugyborékkolt a kávé. A cukrot saját kezűleg tette a pohárba, és az asztalnál maradt, amíg fölhajtotta.

- Ízlett? - kérdezte egész testtartásával. Önhitt mosollyal, mint valami bókot, nyugtázta az igent. Kemény kis körtéivel megbökte, véletlenül-e vagy se, míg az asztalt leszedte.

Vajon a férfinak vagy csupán tisztének szól a szívdöglesztő figyelem - tűnődött, de az attrakció nem hozta tűzbe. Az olajos hajú, masnis kötényű szexbomba csak úgy hatott rá, mint egy első osztályú nőstényautomata.

- Zsuzsika így! Zsuzsika úgy! Zsuzsika fizetni! - röpködött, verődött a lány neve az ernyőzött, színes lámpák körül. Kedves kis éjjeli pille. Semmi több. Kedve lett volna rászólni, hogy nyughasson már.

Hiába, a görcsös szorongás nem akart oldódni. Mint valami kő, úgy nyomta a mellét. Intett. - Deci konyakot! - Ni, hogy rákapott. Még Ibinek lesz igaza. A létért való küzdelemben, úgy látszik, törvényszerű az alkalmazkodás. - Mi-mik-ri - tagolta a dadogós, furcsa szót, de gondolatban már meg is fogalmazta a mélységesen mély szentenciát: - Iszákosok közt a józan a részeg. - Elvigyorodott. A végén még fenemód bölcs lesz.

Jaj. A vigyor a képére fagyott. Szája elé kapta a kezét. A gyomra lázadozott.

Naiv, konzervatív gyomor - gondolta kínban -, csak a kötelességét teljesíti. Túlzott savtermelés, böffenő jelzések, görcsös perisztaltika. A fene egye meg: S. O. S. jelzések. Vészjelek. Mit gyomor? Rádiós a süllyedő hajón. Na jó. És a kapitány? Agy elvtárs, jelentem alássan! Mulatni méltóztatik? A gané. A szaros - ízlelgette a szokatlan, durva szavakat, melyekkel önmagát illette. De joggal. Mert miféle kapitány az, aki a bajban iszik, mint a gödény, és föltett szándéka, hogy el fog süllyedni, mert a híres nagy eszével kitalálta, hogy neki most már mindegy? Meg elég?

Ho-hó, te lázadó gyomor! Te kitágult bélnyúlvány! Jobb, ha megjegyzed, hogy nyugi!

A klórszagú mellékhelyiségben eszmélt. Egyik kezével az olajmázás WC-ajtóba fogódzott, a másikkal savanyú száját törülte. Valamennyire megkönnyebbült. Egy megértő kart érzett a hóna alatt, időnként valaki ügyetlenül megsimogatta a homlokát:

- Nyugi, Feri bácsi, nyugi! Na!

Ránézett: Sanyó? Nocsak. A csövesbe öltözött, ijedten segédkező öcskös visszanyelt undorán, cinikus pózán - a pocsek közérzete ellenére is - majdhogynem elmosolyodott.

- Jobb egy picit? Hát nem kár a drága piáért? Igaz, a régi rómaiak is ezt csinálták, tollal piszkálták a torkukat, hogy tovább zabálhassanak, de ahogy a színedet nézem, neked mára elég lesz, Feri bácsi. Van egy barátom. Híres Balaton-átúszó, aztán a tavasszal mégis majdnem belefulladt a Sióba, mert nem volt tréningben az se. Hajnal felé ugrott bele ruhástul, fogadásból. Pont ilyen mólós lehetett, bocsánat. Úgy húzták ki, mint egy öngyilkosjelöltet. Na, mi lesz, Feri bácsi? Hazakísérjelek, vagy elballagsz egyedül?

- Bácsi az öreganyád! - károgta dörögve, köpködve. - Miért öregítesz?

- Végre, hogy morogsz! Ezt szeretem. Ha friss levegőt harapsz, rendbe jössz egészen. Piszokul eláztál, az fix. Ha nem ezzel a két lesőmmel látom, a római pápának se hiszem el.

- Magam se tudom, hogy történt.

- Rá se ránts, öreg fiú. C'est la vie. Évek óta töröm a fejem azon, hogy mi vagy te? Szocialista erőgép? Sztálin atyánk haló porainak hű szerzetese?

Intett a fiúnak, hogy elég, de az rá se hederített.

- Tulajdonképpen a pártban is bevezethették volna a cölibátust már rég - vihogta. - Hivatásos forradalmárnak minek a nő? Marx Tőkéje, az való nektek. Csak egyféle indulat fűt, a Leninnek tetsző. Legszebb zenétek az induló. Tratatamm-tamm-tamm, ta-ta-tamm! - Lábával verte a taktust. - Ha-a szii-ivünk kiii-táá-rul, nagy Sztáá-álin dalá-á-ra, bü-űsz-ke a né-é-ép, me-ely vé-le egybeforr! - énekelte a kölyök harsányan.

- Ne idétlenkedj, légy szíves - szólt rá türelmetlenül, de akár a csempézett kék falaknak beszélt volna.

- Itt csak megmondhatom a véleményemet. Te is itt pakoltad ki, ami megnyomta a gyomrod, ugyebár? Kérdezhetek valamit, bratyó?

Választ se várt.

- Ezt az egész murit kitervelted, vagy spontán rögtönözted? Mi?

- Miféle murit?

- Na, ne add a süketet. Amit ma este produkáltál.

- Semmire se emlékszem.

- Haláli. A táncra se?

- Miféle táncra?

- Na, ne játszd meg magad, hát a Zsuzsinak térden állva könyörögtél, tanítson meg rokizni, dültünk a röhögéstől, úgy csörögtél az asztalok között, mint egy búbanatos mackó!

Lehetetlen! Kétkedve nézett Sanyóra, hátha ugratja, de nem. Úgy látszik, van egy pont, amit ha átlép, akkor vége. Amit a Rubikonon túl cselekszik, arról nem tud, azért nem felel.

- Bizalmaskodtam a pincérlánnyal? - kérdezte aggódva, tartott tőle, hogy valami rettentő marhaságot csinált.

- Mi az hogy! Egyetlen szerelmednek nevezted! Virágot vettél neki, piros szegfűt, és mindenáron a fülébe akartad dugni, hogy ne hervadjon el!

- Mást nem csináltam? - nevetett kényszeredetten az öcskösre.

- Sajnos nem. Túl hamar grogy lettél. Mondtam már, nem vagy tréningben. Nagyobb baleset elkerülése végett sürgősen kiszállítottalak.

- Köszönöm. Nem felejttem el - próbálta a beszélgetést férfiasan befejezni, és kihúzni magát. - Lányokkal vagy? Persze. Biztos hiányolnak már - emelte föl a hangját.

- Á, észre se veszik, hogy eljöttem. Nadrág - nadrág. Különben is elegendem van belőlük. Torkig vagyok.

Mutatta.

- Miért? Rosszak a tapasztalataid? - kérdezte, csak hogy kérdezzen valamit.

A fiú belekapaszkodott a szavaiba. - Feri bácsi, ezer bocs, Ferikém, van fogalmad róla, hogy milyenek az itteni csajok? Pfúj! Ennyit mondok, s te ebből mindent megértesz. Igaz? Pfúj! - és az összegyűlt nyálát a kagylóba köpte.

Jól megnézte magának a fiút. A szemei zavarosak voltak, az inge kigombolódott, a nyakkendő csomója félig a gallér alatt. Hát azért ő se úszta meg szárazon! Sanyó azt hitte, az elméletét firtatja. Nekitámaszkodva nyikorgatta a WC-ajtót, cipője sarkával rugdosta, remegő kézzel cigire gyújtott.

- Felzríkálják az embert, aztán kéretik maguk. No nem! Én nem leszek nekik Jancsi bohóc, akit akkor állítanak fejre, amikor nekik tetszik. Ne-e-em! - rázta meg a fejét. - Azt mondják, flegma vagyok, rájuk se bagózom. A haverhoz bújnak, de az asztal alatt az én térdem bökődik.

- Tetszel nekik.

- A fapofám, ühüm. Egyik se kell! Egyik se! Érted? Szerelem? Marhaság! Mi az? Akkor már inkább a pia, no nem igaz? - Röhögött.

- Kösz.

- Na, nem célzásképp mondtam, csak úgy, általában. Mással is megesik az ilyesmi. Rá se ránts, öreg fiú.

- Induljunk?

- Tőlem? Lelécelhetünk a hátsó ajtón.

- Cech!

- Rendeztem - feszített Sanyó.

- Honnan volt pénzed?

- Ne kíváncsiskodj. Volt. - Látta, hogy a válasz nem kielégítő, ráállt hát a magyarázatra. Bohóckodott, választékos, keresett eleganciával kétrét hajolt, aztán az ujját a szájába dugta, mint a cuclit. - Ha nem tudnád, a mama kedvence vagyok.

Mentek az utcán egymás mellett. A póznás lámpák karikásszemű, tüdőbajos, nagy botú éjjeli-örként pislogtak a ködös estében. Vasrács mögé bújtak a vaksi üvegablakok. Az órás is megunt a napi robotot, dübörögve rántotta le a redőnyt. Zárt. Milyen más az este itt, mint a fővárosban! A pesti polgár kinn él az utcán, maga az utca is él, lüktet elevenen. Itt? Poros kőkerítés. Kietlen, ellenséges közeg. Mindenki igyekszik, hogy minél előbb kapun belül legyen.

Tökéletesen kijózanodtak. Szótlanul egymáshoz igazították lépteiket. A válluk összeért. Befordultak a sarkon. Baranyás doktor tudta, hogy a fiú hallgatni fog. A karját megszorította, az udvarban így, egyetlen szó nélkül búcsúztak el. A csengetésre kigyúlt a modern kockalámpa, a mellén a kő újra elnehezült. Odanyúlt, mint aki a szívéhez kap, hogy szétdörzsölje, eloszlassa a nyomasztó fenyegést.

Az inge fölött, a bal belső zsebben figyelmeztetően megzizzent a négyrét hajtott papír. Visszavont jelentése. Halvaszületett világmegváltó javaslatai.

UTÓHANG /EGY ÉVVEL KÉSŐBB/

- Tisztelt konferencia! Szót kérek én is. A munkásság nevében!

Indulatos közbekiáltások, gúnyos megjegyzések: - Nicsak, a főorvosné! - Vagyunk itt jó néhányan! Miért éppen a mi nevünkben?

Hangzavar. Szünet nélkül csörgött az elnöki csengő: - Munkátestvérek! Mi senkibe se fojtjuk bele a szót! Hadd beszéljen.

Magdus, úgy tűnt, megmérgesedett. Éles hangja csendet parancsolt a tanácsteremben. - A hétszentségit, emberek! Én ne szólhatnék a prolik nevében?

A csoportokra bomlott gyűlés minden fókuszában csend lett hirtelen. Csak a széklábak barázdálták a parkettát csihogva, ahogy a dobogó felé fordult a közfigyelem.

- Én ne beszélhetnék? Talán nem ismertek? Az apám a ti apáitokkal együtt volt itt bányász. A legkeservesebb időkben...

- Hagyjuk a régmúltat! Arra a bezzeg-elvtársék szerettek hivatkozni! Pokolba a demagógiá-tokkal! - rikoltotta egy fiatalember, aki a technikum kokárdás egyensapkáját a teremben is a fején hagyta, de lehurrogták innen is, onnan is.

- Én orvosfeleség lettem, ami igaz, az igaz. De az apám kétkezi munkát végzett, míg belé nem szakadt. Odaönt, Pesten is csak zsákolt a nagy jólétben. Akik ismerték, Hórukk bácsinak nevezték. - Magdus elhallgatott egy pillanatra.

- Történelemórát hallgatunk, vagy csináljuk az új magyar történelmet? - kiáltotta ugyanaz a mokány gyerek. A körülötte ülő srácok az ujjukat a szájukba dugták, és fűlsértően füttyülni kezdtek. A csengő újra rezgett az elnök kezében, de a hangja nem hallatszott. A zászlóval letakart hosszú asztalnál zavartan dugták össze a fejüket a szervezők, Plombauer Dezső, a Gépjavító munkástanácsának elnöke és a két bilgericsizmás pesti küldött.

- Forró a hangulat - kiabálta Plombauer, a küldöttek füléhez hajolva. A csengőt, ha nem sok hittel is, de fáradhatatlanul tovább rázta. - Megvonjam a szót?

A szemüveges a fejét vakarta, a kis bajszerű tömzsi, aki az imént a Budapesti Munkástanács üzenetét olvasta fel, egyre csak az ablakok felé tekintgetett, meg az óráját nézte. Az ablak előtt, a gallai főúton, négy vöröscsillagos szovjet páncélos sorakozott, egymásnak háttal, egymást fedezve. A zárt lövegtornyok lassan, figyelmesen forgolódtak. Hol jobbra, hol balra. Két ágyúcső, mint célra tartott két fénykéve, úgyszólván a teremablakokat pásztázta. Mintha állig felfegyverzett robotok felügyeltek volna a Tatabányai Városi Tanácsra. Úgy tűnt, akármelyik pillanatban elszabadulhat újra a pokol.

A gyűlésen uralkodó parázs hangulat csak a kinti visszfénye volt. A városban kósza hírek keringtek arról, hogy odaönt Pesten patakokban ömlik a vér, s a Kádár-kormány egyezkedni próbál a sztrájkolókkal. Bár, igaz, ami igaz, itt Tatabányán eddig még nem volt komolyabb összetűzés. A városban állomásozó szovjetek hangszórón át hirdették programjukat: a politikába nem avatkoznak bele, de ha megtámadják őket, visszalőnek. A legharcosabb honfiak is respektálták a szovjet haditechnikát. Ugyanakkor, amennyire csak lehetett, kihasználták a be nem avatkozást. Tüntetés tüntetést ért. Az aknák és az üzemek egyaránt sztrájkoltak, a választott munkástanácsok mind újabb követelésekkel léptek föl. Az utca még ugyanúgy a technikum diákoké volt, mint a Kádár-kormány megalakulása előtt, amikor pufogó frázisok, rekedt

himnuszénekelgetés közben mindenhol leverték az ötágú csillagot, s feldúlták a szovjet katonai temetőt.

Az imént is ott gyülekezett a kósza, bámész tömeg, vagy százötven méternyire a tankoktól. Egy-egy jelszóra hol fölmordultak, hol meg a ritmus ragadta magával őket. A szabadszájúság újszerű íze. Valahonnét felröppent a jelszó: - Szovjet-magyar barátság! Egyenlőség alapján! - és minden refrén után közelítettek néhány lépéssel a páncélosok felé. Az élen haladók már hurkapálcás nemzeti lobogóikat lengették, és azt képzelték, hogy a tovarisokat a keblükre ölelhetik, a zászlócskákat pedig rátűzhetik a tankjaikra, amikor megszólalt az egyik gépágyú: - Tatata-tatatata! Tamm! - A fejek fölé, a levegőbe lőttek.

Hanyatt-homlok rohant a nép visszafelé, le a Fekete Gyémánt meg a Bányaiipari Technikum irányába. Aki tudott, keresztülgrott a kerítésen, és usgyi, be valamelyik kertbe. Nyúlcipők aritmikus trappolása, nevek ijedt kiáltozása. Hirtelen kiürült a főutca, és feszült, nagy csend támadt.

- Galla felől szabad az út a tanácshoz! - terjedt a hír a rejtőzködők között, és észrevétlen hanyagmozgás támadt. A kertek alatt, az alsó és felső kis utcákon szivárgott a nép a dombhátra.

- Nem mertek ránk löni.

- Mi az, hogy nem mertek? Három sebesültet a Kiskakukkbán ápolnak.

- Most választják a városi munkácsúcstanácsot!

- Gyerünk! Nekünk is ott a helyünk!

- Legalább lássuk, hogy mi lesz!

- Srácok! El kell foglalni az épületet! Ha törik, ha szakad.

- Igyekezzünk!

Pest felől, Gallán át, a lejtőn egy Pobjeda közeledett. A tankok láttán lassított. Egy katonatiszt ugrott ki a sofőr mellől. Oroszul kiáltott valamit a láthatatlan kommandánsnak. Tisztelgett, majd hátat fordított az acélszörnyetegnek, és mint egy forgalmi rendőr, odaterelte a Pobjedát a tanács kapubejáratához. A tankok nem mozdultak, egy lövegtorony sem nyílt ki. Mindenesetre akadályt sem gördítettek a kocsik leparkolása elé.

- Miska! Bejössz, vagy maradsz! - kérdezte Szégner a sofőrt, míg a hátsó ülésről vastag irhabundájában feltápáskodott. Fején kucsma volt, övvel szorított bundájában, fekete bajszával határozottan jól festett. A rejtőző szemek akár utcahosszat láthatták, hogy valami fejes érkezett. A sértetlen Pobjeda a tankok előtt, maga is bátorítóan hatott. Mintegy réseken át, előszivárogtak, s tömörülni kezdtek újra az emberek, de most a dombhát, a pesti út felől.

- Bolond leszek maradni - felelte Miska. - Nagy itt az árnyék. Valahogy nem tetszik, ahogy mocorognak ezek az elefántok. Kicsit kemény az ormányuk.

A felbolydult tanácsterem fokozatosan elcsöndesedett, amint észrevették, hogy Szégnerék beléptek. Az elnökhelyettes döngő, kemény léptekkel vonult be kíséretével, a tányérsapkás katonatiszttal és Miskával, a vágóhíd sofőrjével együtt. Szégner még a kucsmáját se billentette meg, csak odalépett az elnöki asztalhoz. Plombauer felállt, kezét nyújtott. Szégner úgy tett, mintha észre se vette volna. - Mi az ördög?! - ripakodott rájuk. - Látom, még meg se választották a csúcstanácsot. Amíg maguk itt tetvéskednek, a városban anarchia lesz. Gondolják, hogy a szovjetek ezt majd tétlenül tűrik?

- Az előbb már megeresztettek egy sorozatot - szólalt meg a kis bajszú, zömökebb küldött -, nem tudom, hogy jutunk vissza Pestre.

- Ahogy mi jöttünk, uram - mérte végig Szégner. - Hol a kocsijuk?

- A teherautónk továbbment a tatai meg a baji laktanyákhoz. Háromra beszéltük meg a találkozót.

- Csak ne sokat okoskodjanak ott! - szólt közbe a százados. A tatai páncéloslaktanya akár egy megközelíthetetlen erőd. Beásták magukat, és kétszáz méternél senkit sem engednek közelebb a mieink. Vigyázat: élesre töltve hűek a mindenkori kormányhoz.

- És a bajiak? - élénkült föl a kisbajszú. - Ott, ha jól tudom, megbízhatatlanok, segédszolgálatos kulákkatonák vannak.

- A baji laktanya se adott ki fegyvert még senkinek. És nem is fog.

- A békesség a legfontosabb - kottyant közbe Plombauer, akit negyvenkilencben államosítottak, de soha nem lépett be semmilyen pártba. - A békesség meg a demokrácia, ugye, urak? - és kopasz fejéről kockás zsebkendőjével törölte le az izzadságot. - Csak ne lennének benne olyan gyakorlatlanok. Ezek is örökké kiabálnak.

- Kik? - nógatta Szégner.

- Főleg a diákság, a bányaiparisták. Meg akiket a tizennégyes aknától szélnek eresztettek.

- Ja, a foglyok - nyikkant meg Miska. - Azok közt is van ám sokféle ember. Nem mindegyikkel aludnék egy földél alatt.

Szégner ránézett, Miska elhallgatott. Plombauer szólalt meg: - Tudva tudott, uraim, rengetegen voltak itt igazságtalanul bebörtönözve.

- Igen - mondta Szégner. - És most a zsebtolvajokból is hősök lettek.

- Csakhogy megjöttél, Szégner elvtárs! - törtetett feléjük Kutrucz Géza a széksorok közül, kitárt karral, öblös örömmel. Meg kell alakítsuk a karhatalmat itt is - mondta, a többiek meg-
rökönyödésére.

- Ezt épp ön mondja? - kérdezte Plombauer, és a pesti küldötteknek suttogva újságolta, hogy ki is Kutrucz Géza.

- Miért ne? - somolygott sildes børsapkája alatt hamiskásan Kutrucz.

- Hát - hápogott Plombauer. Nem tudta, hogy fejezze ki magát, de aztán kinyögte: - Ha én annyit szenvedtem volna.

- Csakhogy ezt a szenvedélyes szenvedést én már régebben elkezdtem, el én, elvtársak, még az antivilágban, ahogy mondani szokták!

A prémkabátú, szemüveges küldött is megszólalt végre: - Ez a megszólítás, azt hiszem, nem divat most - morogta félhangon, és idegesen rázta a fejét.

Kutrucz felszisszent. - Még divatba jöhet újra. Uram! - hangsúlyozta széles mimikával.

- Rossz az irányzéka, kedves barátom - horkant fel a prémkabátos, mint akinek a lábára léptek, s vézna mellét kifeszítette. - Tájékozatlanságát annak tudom be, hogy önhibáján kívül kivonták a forgalomból. Különben tisztában lenne vele, hogy éppen mi. Na mindegy. A jugoszláv modelltől hallott már egyet-mást, ugye, barátom?

- Valamicskét! - vakkantott Kutrucz. - Mindenesetre kíváncsi volnék, kit tisztelhetek önben?

A prémkabátos sokatmondóan hallgatott, csak a fejét rángatta. A kis bajszú köpcös a tenyere mögé búj, úgy emlegetett valami újságot, értelmiségi bizottságot meg Petőfi Kört.

- Tőlem ugyan! - mordult rá Kutrucz. - Ahány széltoló firkászt már láttam.

- De uraim! Kutrucz elvtárs-izé! - tördelte a kezét Plombauer. - Kérem, uralkodjanak magukon. - Hirtelen ötlettől vezérelve, tar fejére mutatott: - Velem ugyan senki se kaphat hajba - vigyorgott kényszeredetten.

- Plombauernak igaza van - vetett véget a vitának Szégner. - Különben is - rágtá meg minden szavát - kiből szervezkednél? Azt nem mondanád meg, Gézám?

- Baranyással már beszéltem.

- Az egy.

- Ne légy olyan kishitű, Sándor. Rőzler is rámondta az áment.

- Ketten? Hárman?

- Még csak most kezdek tájékozódni - bökött az ujjával Kutrucz az újságíró kettőjük között röpködő, meredt tekintete felé.

- A pártbizottsági tagokra gondolsz?

- A pártbizottságon nincs senki - vetette közbe Miska -, ha én is szólhatok valamit. Esküszöm, ott voltam, amikor tűzre hányták az iratokat meg a pártkönyveket, de egy fia pártbizottsági tagot se láttam!

- Túl vannak azok már a cseh határon, fiatalember - mondta Plombauer. - Jobb is. Itt csak, isten ments, bajuk esne.

- Hát te, Sándor? - folytatta Kutrucz zavartalanul. - Te nem nyilatkoznál?

- Majd erről máskor - csapott a vállára Szégner. - Mindent a maga idejében, Gézám! - nevette el magát. - Légy reálpolitikus. Nem érted, ezt a gyűlést miért csődítettük össze? Most annak van itt az ideje, hogy megválasszuk a forradalmi munkácsúcstanácsot. Világos?

- De minek? - kérdezte Kutrucz.

- Ha a politikus lelkeddel szóba állnék egyáltalán, azt mondanám, hogy a jobbrafordulás megakadályozására. De teszek a politikusokra, ha mégoly becsületes képetek van is. Egyszer már elbaltáztátok ezt az országot.

- Veled együtt!

- Én legalább tanultam belőle! Gézám! Az Istenre kérlek, szállj le a fellegekből, és nézz körül! Abból kell kiindulnunk, ami van!

- Vagy ami nincs.

- Pontosan! Nincs közellátás. Nincs közbiztonság. A pártbizottságról az az igazság, amit Miska mond. Az elnökünk meg tényleg átszökött Cseh-Komáromba. De a városi tanács többi tagját se tudnád még lámpással se előkaparni. Berezelt itt mindenki, komám. Ez a tiszta igazság. És még azt kérdezed, hogy én itt most mit akarok? Hogy mit miért?

- Csak az a kérdés, Sándor - mondta halkán Kutrucz -, kiket fogtok itt megválasztani? Mert-hogy nem a mieinket, arra mérget veszek.

Szégner összecsapta a kezét: - De kemény fejed van!

- Jól meggondoltad, Sándor? Kiknek csinálsz te hatalmi szervet? Még egy győri árnyék-kormányt akarsz?

- Az is jobb, mint a semmi - csapott öklével a tenyerébe Szégner, de indulatosságán el is mosolyodott ugyanakkor. Újra Kutrucz vállára tette súlyos mancsát. - Akár hiszed, akár nem, én most itt megválasztatlak. Punktum.

- Amíg ki nem nyitom a szám.

- Leszel szíves befogni? A cél érdekében. Átmenetileg. Nos? Hé, Plombauer! Úgy is, mint elnök úr! Szót kérek. A teremtsit, hát be szeretnék számolni végre, mit végeztem Pesten! - De a küldöttekhez is volt egy-két szava. - Magukat meg, pesti urak, én se ismerem. Ha még nem is voltam bekasztlizva, legalábbis ez idáig. Mindenesetre szívesen látjuk önöket - emelte fel az ujját -, ha segítenek.

Közben Plombauer egyik kezével az elnöki asztalba fogódzott, a másikat ünnepélyesen fel-emelte: - Bocsánat, főorvosné! Tisztelt munkáskonferencia! - köszörülte a torkát. - Felkérem szólásra a Budapestről, nemzeti forradalmunk fővárosából most visszaérkezett igaz barátunkat, Szégner Sándort!

- Halljuk! - verte össze a tenyerét Magdus, és félreállt. Magában azt gondolta, hogy ha már őt nem hallgatták végig ezek a bumburnyákok, legalább Sándornak sikerüljön feléjük fordítani a hangulatot. Egyébként jobb is, hogy lehurrogták. Mit tudott volna mondani? Hogy emberek, vigyázzatok? Ne hagyjátok magatokat újra befűzni? Ezt minden iskolás gyerek könyv nélkül fűjja, és a könyökén jön ki ma már mindenkinek. Azt, hogy mi volt rossz, nem kunszt megfogalmazni. Arra kéne feleletet adni, hogy most milyen utat válasszanak? Eztán mit tegyenek? Sándor talán már tudja. A pestiekkal is tárgyalt, amióta utoljára találkoztak. Hogy a november negyediki fordulat után egyáltalán milyen program lehetséges? Ő csak egyet tud, de azt biztosan. A lelke mélyéig meg van győződve róla. Ez a város az ő városa. Öröksége. Jussa. És jöhet akármilyen felfordulás, lesz benne bátorság, hogy meglovagolja. Sándorral vagy nélküle. Bárkivel, aki segíti benne. Jaj, akár az ördöggel is szövetkezne! Ezt mégsem vallhatta volna be mindenkinek. Ez nem program. Beszéljen csak Sándor. Ő talán mond valami okosat. - Halljuk Szégner! - eresztette ki a hangját.

Néhányan vele kiáltoztak. Ellenvetése senkinek se volt. Kíváncsi várakozását a terem hangos lábdobogással nyilvánította.

- Tisztelt munkásgyűlés! Barátaim! Most jöttem a romos fővárosból. Tátongó belövések, eltakarítatlan hullák, felhasított, kiégett autók, villamosok. Fenyegető éhínség, járványveszély. Itt-ott még lövöldöznek. Budaörsnél minket is megporoltak. Barátaim! Küldetésem véghezvittem. A Parlamentben voltam, ahol a küldöttségek egymásnak adják a kilincset. Kádár, Apró, Marosán, az új kormány tagjai...

- Kádár, Apró, Dögei! - szellemeskedett a technikum szóvivője, de senki sem nevetett a durva tréfán. Szégner úgy tett, mintha nem is hallotta volna a közbeszólást.

- ...éjjel-nappal bent vannak a Parlamentben, és mindenki bejuthat hozzájuk, akárkik küldték, akárhonnan jön is. Bennünket a széntermelés megindítására kértek.

- Hol vannak Nagy Imréék? - dörrent az első keresztkérdés.

- Változatlanul a jugoszláv követségen. Kádár őt is felszólította, hogy lépjen be a kormányba.

- És a többiek?

- Elég a vérontásból! A Budapesti Munkástanács is kinyilvánította együttműködési szándékát, bizonyos feltételek mellett, de ezt a jelenlevő küldöttek önöknek már biztos elmondták.

- Erről nem volt szó.

- Milyen feltételeket szabtak?
 - Mi mikor választjuk meg a tatabányai csúcstanácsot?
 - Épp erről akartam beszélni - állta a sarat Szégner. Nyugalma imponáló volt.
 - Halljuk! Halljuk! - dobogta a gyűlés.
 - Apuskám, sok a szöveg! - hangzott egy diákbenyögés.
 - Beterjesztem, és mindjárt indokolni is próbálom a névsort. Elsőnek javaslok jómagamat, mint aki a tanácsi közigazgatásból az átmenetet biztosíthatom régi funkciómnal és gyakorlatomnál fogva. Láthatják, nem vagyok szégyenlős. Álszerénységnek nincs helye ilyen időkben... Javaslok továbbá Plombauer Dezsőt, a Gépjavítótól. Dezső bácsi baptista. Istenes ember. Pártatlanságát, igazságszeretetét, szokimondását mindenki ismeri szerte a városban. Kérem, ne szóljanak közbe! Egyszerre szavazunk az egész listára. A következő jelöltem Széchy Pál százados, a tatai páncélosalakulat küldötte. Itt áll mellettem. Javaslok még Kutrucz Gézát. Született bányász. Ma is kommunistának vallja magát, holott meghurcolták, megkínózták. Az ilyen embereknek az igaz ügy mellett a helyük. A magam jelölésétől is elállok, ha az ő nevét kihúzzák. Ez eddig négy fő. Hogy szavazóképes legyen a munkácsúcs-tanács, páratlan számú tagra van szükség. Ki legyen az ötödik? Valaki a Bányaipari Technikumból?
 - Igen! - zúgta a diákok hangos kis kórusa, de kiáltásuknak mintha nem támadt volna visszhangja.
 - Érdemeiket senki sem tagadja. De talán mégis túl fiatalok. Gondolkozzunk. Fontoljuk meg, hogy mit teszünk. Lehet, hogy voksainkon múlik városunk jövője, nyugalma. Baranyás főorvos neve is elhangzott itt, az imént.
 - A felesége szólalt föl.
 - Baranyás doktor kétségtelenül ügyes, tapasztalt fiatal orvos. - Szavaival mintegy kitapintotta a közvélemény hangulatát, és inkább igazodott hozzá, mintsem irányította. - Igaz, a párt feloszlásáig ő is kommunista volt. Jelenlegi nézeteit személyesen kéne, hogy elmondja. De nincs itt. A körülmények meggátolták benne, hogy itt legyen. Azt mondom, ne vegyük föl a listára. Lássuk csak, Fodor doktor, a fogorvos. Nagy politikus hírében áll. Megkérném, mondja el a programját, mielőtt döntenénk, mihez kezdünk vele.
 - Többpártrendszer. Demokrácia. Kisgazdapárt. Éljen Mindszenty hercegprímás! - állt fel, s dörögte Fodor doktor tömören, karját összefonva. Szavait olyan csend fogadta, hogy kintről a tömeg kiáltozása újra behallatszott.
- Szégner ráhelyezte lapáttenyerét az asztalt borító nemzeti zászlóra. - Azt hiszem, Fodor doktor urat sem veszem fel a listámra.
- Magdus szólalt meg: - Nő nem is lesz az egész hétszentségben? Bizottságban?
- Szégner harsány hahotára fakadt: - Tényleg. Erre nem is gondoltam.
- Mi a csudákat? A nő legyen anya! Nem ez a nő dolga!
 - Nana - emelkedett szólásra lassan Miska -, amondó vagyok, hogy a népesség több mint a fele fehérenép. Hogyan hagyhatnánk ki a vezetésből éppen őket? A nőket! - nevette el magát, hogy akaratlanul is szóviccet fabrikált. - Szóval én éppen hogy affélét javaslok ötödik keréknek. Azon már úgyse múlik semmi. Vagy éppen hogy minden. A Baranyás doktor nincs itt, azt mondta az elnökhelyettesünk, akinek minden szava arany, és még egy doktort szeretett volna maga mellé szedni. Kérdem én, egy doktornéval nem elégedne meg? Én az ő helyében biztos

a doktornét választanám! Okos is. Helyes is. Egyszóval beleváló. Tessék már fölvenni a listára!

Dült a nevetéstől az egész terem. A kezek egyszerre emelkedtek a magasba. Szégner is velük kacagott: - Ahogy kívánják.

Plombauer a csengőt rázta. - Ellenpróba? - Alig néhányan voltak. - Tisztelt gyülekezet! Aka-rom mondani munkásgyűlés! A beterjesztett lista nagy szótöbbséggel, demokratikusan meg lett szavazva. Ezennel megválasztottnak nyilvánítom. Elnökét a csúcstanács saját soraiból választja. Helyes? - nézett Szégnerre, aki bólintott. - Befejezésül énekeljük el a Himnuszt. „Isten áldd meg a magyart...” - kezdte.

Iszonyú motorberregés, recsegés, ropogás. Odakint elkezdődött volna a tánc? Az éneklés elfulladt. Némelyek a sarokba húzódtak. Szégner, Kutrucz, Magdus, Széchy és néhányan még, a bátrabbja az ablakhoz szaladt. Volt Pobjeda - nincs Pobjeda. Mozdult az egyik tank a gépkocsi árnyékában közelgő tömeg felé, és az autót összetiporta. Még csak meg se emelkedett a tank eleje. Úgyszólván betaposta a kövezetbe. Egyszerűen kinyújtózta.

- Galla felé! A kiskapun! - csillapította a pánikot Szégner. - Vigyenek hírt a munkástanácsoknak! És oszlassák szét a tömeget, ha lehet! Mi öten - maradunk. És tárgyalni fogunk az oroszokkal... No, Géza - villantott Kutruczra egy kozák tekintetet -, nem megmondtam? Megválasztottunk, egykomám. Mit szólsz hozzá? Hanem... szóba állnak-e a szovjetek velünk egyáltalán? Hm? Meglátjuk. Egy biztos. Akárhogy kapálództál, ugyanabba a pácba kerültél, mint én.

Kutrucz csak hümmögött. Petire gondolt, az kéne most ide. Magdus hangosan elnevette magát.

- Nagy voltál - mondta elismerően, és csettintett hozzá. Majd ágaskodva átkarolta Szégner nyakát, és a fülébe súgott valamit. A férfi lehajolt egy picit, erre átfogta két kézzel. Szégner nevetve megemelte bikanyakát, és tett egy félmozdulatot hátrafeszülve. Magdus kacagva a levegőben kalimpált.

Miska feszültségét is föloldotta a nem várt mutatvány. Ő meg a százados nyakába borult, jobbról-balról megcsókolta a meghökkent Széchy, aztán félrevágta kis vadászkalapját. - Híjnye, a nemjóját! - rikoltotta bokázva. - És ha én is benn maradtam volna? Fene vigye a Pobjedát!

November huszonharmadika. A kormány még mindig tárgyal. Fegyveres ellenállás nincs többé, de a sztrájk még tart. Tatabányán is, akár az egész országban.

Nagygyűlés a bányászligetben, a Népház mellett. Előtte gyászoló felvonulás a városon át, az áldozatok emlékére. A bányászinduló lassú, keserves dallamára bóklásznak a lábak, bólogatnak a kókadt fejek:

- ...Egekbe szállani fel, fel, sze-rencse fel, szerencse fel! Sze-reen-cse fel!

A tankok visszahúzódtak a mellékutcákba.

A szóbeszéd már tízezrekről tud, akiket lemészároltak, vagy börtönbe zártak. Egy biztos, tényleg sokan tűntek el hazulról. Sopron felé egész teherautó-karavánok sorolnak. Csupa fiatal. A Szabad Európa óránként sugároz magyar adást. Szégner Sanyó is lelécelt. Lassan egy hónapja, hogy nyitva az osztrák határ.

És a csúcstanács? Egyelőre a helyén. A felvonulást és a nagygyűlést a híres csúcs szervezte, noha a kormány országos érvénnyel betiltott minden megmozdulást. És a karhatalmisták? Hát részt vesznek benne, nehogy felborítsa a rendet valami provokáció. Kutrucz javaslatára döntöttek így, aki itt is, ott is vezető tisztet tölt be, noha a munkástanácsok tevékenységét vagy inkább tehetetlenségét mind kritikusabban figyeli. Érti, hogy tennie kell valamit, csak nem tudja pontosan, hogy mit. Az MSZMP-nek, az újjáalakult kommunista pártnak csak sejtjei működnek. A bányászok még nem bíznak, nem döntöttek. Városszerte ha van harminc tagjuk.

Baranyás doktor, Rözler meg a sokak által kibeszélt Ibi is ott vonulnak, hátukra vetett géppisztollyal, a sor szélén. A karhatalmi szakaszban meg az MSZMP-ben is alapító tagok. Egyesek szerint ugyan Ibit csak az vonzotta oda, hogy a veteránok a tenyerükön hordozzák, és ő azt, a gyakori lögyakorlatokkal együtt igencsak kedveli.

Magdus jószerint különvált férjétől, lassan már a tanácsban tölti az éjszakáit is. Szégnerrel együtt ők ketten a csúcsbizottság lelke, bár közöttük sem ritkák a nézeteltérések. Szégner szerint az ENSZ, ha eddig nem avatkozott bele, ezután se fog, s a szovjetbarát erők előbb-utóbb minden árnyalatú ellenzéküket megsemmisítik. Következésképp vagy piros színt kell vallani idejében, vagy külföldre kell szökni. De azt is idejében, míg az emigráns státuszok be nem telnek, amíg divat még Magyarországról befogadni valakit. Magdus viszont mindenáron maradni akar, és nem tud, nem képes meghunyászkodni. Az ő tétje a dupla vagy semmi. Szégnerrel lassan már csak a kapcsolatuk tartja a régi mederben s itt. Már csak a tehetetlensége viszi tovább megnyilatkozásait, szónoklatait. A nagy hang mögül a régi határozottság az önbizalommal együtt kiveszett. Mégis elvállalta, hogy Kutruczcal együtt ő lesz a tedeumgyűlés ünnepi szónoka. Elvállalta, mert nem tudott alóla kibújni. De az egész, akár a púp a hátára, úgy kell neki.

- Mondd, Sándor! Minek csinálod? És miért így csinálod? - kérdezte Kutrucz a minap is.

- Semmi mást nem teszek, mint amiben te is részt veszel, Gézám. Mégiscsak jobb, hogy én vagyok itt, mint valami hóbortos. Minden kilengést sikerült megakadályoznunk idáig. A pékek sütik a kenyeret. Villany van. A sztrájkolók bérét rendben kifizetik. A szovjet parancsnokságnak sem lehet semmi kifogása ellenünk.

- Te, Sándor! Te magadnak is hazudsz. Hát mi ebből a te érdemed?

- Nana!

- Meddig lehet meg még az ország szén és munka nélkül? A számla napról napra nő. Egyszer majd benyújtják!

- Minek akartak minket megváltani?

- Sándor! És a munkásszolidaritás?

- A nagyhatalmak érdekszférája szent és sérthetetlen, fogalmazd inkább így.

- Akárhogy csűröd-csavarod, a történelmi helyzet adott. És az erők szükségképp polarizálódnak. Vagy jobbra, vagy balra! Döntened kell! Valahová mindenki tartozik.

- Vagy csatlakozik.

- Hát akkor csatlakozz, te örült! Amíg nem késő! Hát a te nagy eszeddel éppen te ne értenéd, hogy a lavírozás most már az öngyilkosság egyik válfaja csupán?

Dehogynem értette. Minden porcikája tudta és félte, hogy mi a valóság. De hát Magdus ott ült a gatyája korcán, mint tehetetlenségi nyomaték! Legalább el tudott volna futni tőle! De hát el lehet attól az asszonytól? Ugyan. Amióta Erzsi olyan hirtelen meghalt, Magdus egyszerűen

birtokba vette, bekebelezte. Jogos örökségként - no nem? Ami igaz, az igaz, ő se kapálódzott a viszonyuk ellen.

Tulajdonképpen mi kötötte Magdushoz? Ha volt ideje, ezen sokat gondolkodott. A legfurcsábbnak azt találta, hogy viszonyuknak csupán negatívumait tudta felsorolni. Magdust a legmeghittebb pillanatokban sem tartotta különösebben jó nőnek. Fiús formái, szögletes válla, nőiesnek egy cseppet sem nevezhető egyénisége, bizonyos letagadhatatlan és kétségtelen frigiditása, hogy soha, de soha nem adta át magát a gyönyörnek egészen - mi az Isten kötötte hozzá mégis ennyire? Magdus mellett soha nem érezte azt a beteljesülést, önmagából való kiemelkedést, azt a bizonyos isteni érzést, ami egész korábbi életének, élete minden sikerének tartalmat adott. És mégis. Még be se fejezte, máris újra nekigyürkőzött. Egyszerűen nem tudott belenyugodni abba, hogy ez az asszony más, mint a többi: nem lehet leigázni, megigézni, szétszedni és kedve szerint újra összerakni, sohasem sikerül igazán eggyé válni vele! Megértette, hogy hozzá hasonló erős egyéniséggel került szembe, vesztére. Talán mindkettőjük szerencsétlenségére. Csuka fogta róka, róka fogta csuka, s a rohanó idő fogta mindkettőt - torzította magukra a gyerekkori mesét, és sírni szeretett volna, de nem volt kinek.

Ó, hogy irigyelte Plombauert, azt az ájtatos képű életművészt. Annak jó. Az buzi. És mersze is van, akármilyen furcsa, több, mint neki. Hát nem? Mindig is göthös volt. Mindenki tudta róla. Mégis volt benne annyi kurázszi és annyi fifika, hogy az asztmájára hivatkozva, egyszerűen le tudott mondani. Az majd nem kerül börtönbe! Azt nem fogják kivonni a forgalomból soha. Megérzi, mint a patkány, hogy mikor kell lelépni. De hiszen ő is érzi! Nem itt a baj! Az a meztelen igazság, hogy egyszerűen gúzsba köti az a rohadt szajha! De ezt így mégse vallhatja be Kutrucznak. Az volna csak röhej, igaz? Hát inkább szavalt neki, amikor felelősségre vonta, szavalt az emberiség magasztos elveiről, amelyek mellett, amíg csak élünk, mindhalálig illik kitartani. Micsoda marhaság. Öngyilkosság, ahogy Géza mondta. Annak is egy különleges válfaja. Nosza.

- Tisztelt gyászoló gyűlés! Bányászok! Munkátestvérek. „Európa újra csendes, elültek forradalmi”, de „áll a viharban maga a magyar”. Bocsássa meg nekem a költő szelleme, hogy avatatlan kézzel így csoportosítom fennkölt szavait, míg a magunk baján szorongok. Hány elvetélt forradalom a mi történelmünk! Bizony, kopjafák, bitók, kereszttek történelme a mienk. Mennyien lennének mai magyarok, ha őseink nem itt telepedtek volna meg, Kelet és Nyugat határmezsgyéjén! De itt vagyunk. És itt leszünk! És ezért nem hiábavaló és nem értelmetlen soha semmi áldozat.

Szépen kezdte. De lám, a frázisok mind jobban magukkal ragadják. Korábbi megnyilatkozásai, élete kegyetlen logikája nem teszi lehetővé, hogy megfogadja Kutrucz tanácsait.

- Befejezésül csak azt szeretném még mondani, hogy fennen hordjuk az eszmét, amelyért vérüket áldozták ma egy hónapja és azóta is, legjobbbaik, nemzetünk színe-virága, a forradalmi ifjúság. És fennen hirdetjük, hogy nem volt hiába! Nem térhet vissza az átkos Rákosi-rendszer! A zsarnokság!

Gyér taps. Amilyet egy ilyen tószt megérdemel. No igen, egy hónap hosszú idő. És túl közel vannak a tankok. Vagy nemcsak az? Lehet, hogy a tétlenségbe meg a kiabálásba is bele lehet fáradni? Hát igen. A sihtát is jobb szidni, mint naphosszat a lábat lóbálni. Mert szép dolog az a melldöngető nemzeti büszkeség, s a világhírnév megaláztatása, de a békés hétköznapi szürke fáradtsága, álmosító nyugalma se lenne kutya - merül fel mind több emberben.

- Kutrucz Géza, gyűlésünk másik szónoka következne - jelenti be a teherautó-platón elnöklő Széchy százados, civilben -, de Kutrucz barátunk a karhatalmisták tegnapi kiszállása során megfázott, és tüdőgyulladással a városi kórházban ápolják - bizonytalanodik el a hangja.

- Megsebesült - terjed szájról szájra.

- Helyette és megbízásából doktor Baranyás Ferencé a szó. E helyről kérek türelmet és további figyelmet... Csak röviden. Minél rövidebben! - figyelmezteti Széchy a doktort, aki pufajkában, géppisztollyal a vállán kapaszkodik fel a rögtönzött emelvényre.

Szégner is odaszól: - Ne feszítsd túl a húrt, Ferikém!

Baranyás doktor körülnéz, kihúzza magát. Kis termete furcsán hat a milicista öltözékben. Hüvelykujját az övébe dugja, hogy a keze beszéd közben ne zavarja. Megköszörüli a torkát.

- Igen. Megsebesült - mondja akadozva. - A teherautónk épp kifordult a szári híd alól, amikor egy orvlövész... őt találta el. A legderekkabban. Csak eldőlt. A vállamra. Véres habot hörgött. Fuldoklott. Tüdejébe kapta a golyót - dadogja lehajtott fejjel, és elhallgat.

- Maga kereste a bajt! - jajdul fel egy éles női hang a közelében. Baranyás doktor felismeri, összerезzen. Izmai görcsösen megrándulnak, mint akit áramütés ért. Fölnéz. Eszébe sincs Magdusra tekinteni. Farkasszemet néz a tömeggel. Szíve a torkában lüktet. Elszántság érzéssel magát a végső leszámolásra. A képébe dobott kesztyűt felveszi. Végre hisz benne, hogy rajta is múlik valami. Újra a torkát köszörüli. De most már kiereszti a hangját:

- Emberek!

Dobhártyáján dobol a feszültség. A figyelem rászegeződik. Erőt merít belőle. Száguldó gondolatait ostorra fegyelmezi:

- Kutrucz Gézát meg akarták ölni. Pedig csak harminckét éves. Van fia, felesége. Hazavárták, mint akármelyikötöket. És most a kórházban, a műtőben küszködnek érte. Engem nem ő küldött. Nem is tudott volna. Nincs eszméletén.

- Ki hívott? Mi keresnivalód itt? - rivall rá Magdus nekikeseredve, a dühtől csak úgy ágaszkodik. Szégner cibálja vissza a karjánál fogva.

- Emberek! - kiáltja túl a doktor. - Azt akarom elmondani nektek, miért akarták a közülünk való Kutrucz Gézát meggyilkolni!

- Mert fegyverrel járt, akárcsak te! - rikácsolja a megveszekedett némben. Magdus sziszeg és fújtat, arcát gyűlölet torzítja. - Ide, a gyűlésbe se mertél fegyver nélkül jönni! Azt mondd, hány magyar vére szárad a kezeden?!

Halálos csend. A doktor lekapja válláról a géppisztolyt. Magasra tartja, úgy nézi, mint egy zászlót. Meghúzza a ravaszt. A sorozatot visszaveri a Népház, s az épülő új lakótelep emeletes házsora, a felhőtlen kék ég, a Vértes, a Gerecse távoli hegyvonulata, aztán a visszhang is elhal, mint az imádság. De füstöl a fegyver csöve. - Hű társam ez! - mondja a doktor a lélegzetüket is visszafojtó embereknek. - Hívebb hozzám, mint asszony volt valaha is.

Mindenki elérti. Pisszenés se hallik.

- Pedig én orvos vagyok - teszi a szívére a balját, s úgy áll, mint egy szobor. - Ölni, löni, nem hivatásom, tudhatjátok. Emberek! Engem ugyanaz a meggyőződés készített fegyvert fogni, ami Kutrucz Gézát. Amiért ő ezekben a percekben, lehet, hogy...

- Nem tudok rád nézni, amióta fegyverrel hálsz! - sikítja Magdus. Kitépi magát Szégner kezéből, s két karjával csépel mindenkit, csak hogy férje közelébe jusson. Szégner és Széchy alig

tudják újra lefogni. Rúg, harap és karmol, akár egy vadmacska. Baranyás doktor végre hajlandó észrevenni. Sajnálat és utálkozás vegyül a tekintetében. Magdus helyett szégyelli magát. Egy pillanatra csak megcsalt férj, semmi több.

- Engedjétek el. Kérem.

- Te csak ne légy kegyes - nyöszörgi Magdus, és szemén köpi a doktort, vonagló, tehetetlen dühében.

A köpés elég a kijózanodásra. Odalentről Zsú és Ibi összeolvadt arca várakozón tekint rá. Baranyás doktor újra az, aki a gyűlés elé kiállt. Elhivatottságát újra átérzi megfáradt izmaiban, csak már sokkal okosabb, sokkal tapasztaltabb. Anélkül hogy végiggondolná, megérti, hogy ravasznak kell lennie, ha célhoz akar jutni, s hogy nem az egyenes út a legrövidebb.

- Senki nem akadályozhat meg abban, hogy elmondjam, amiért idejöttem - törli meg a képét a keze fejével. - Jó, nem beszélek most többet Kutrucz Gézáról. Kutrucz adott, kapott. Ez tiszta sor. Hanem arról inkább, ami itt elhangzott. Amiért összegyűltetek.

Már-már szikrázik a feszült figyelem.

- Munkások! Bányász testvérek! Válaszoljatok a kérdéseimre. Esküszöm, hogy hitem szerint felelek én is. Első kérdésem, ügyeljete a szavamra: Gyászoljátok-e azokat a mártírokat, magyarokat és nem magyarokat, akik életük virágjában meghaltak ez alatt a szörnyű egy hónap alatt?

Végtelennek tűnő, néma másodpercek, alig egy-két tétova „igen” röppen fel, Baranyás doktor már-már nekikeseredik, a sikertelenségért önmagát hibáztatja, amikor mintha szél kapna a harapódzó lángokba: az igenlő válasz szélében-hosszában elborítja a teret.

- Pojácá! - szakad ki Magdusból egy kétségbeesett sikoly.

- Második kérdésem: Véget kellett-e vetni a személyi kultusznak, a hatalmaskodásnak, amit a Rákosi-rendszer jelent?!

- Igeeeen! De mennyire! - hullámszik az emberek torka, tekintete.

A kontaktus létrejött. A doktor megmámorosodva úgy érzi, hogy többé semmi, de semmi sem szakíthatja félbe. - Pártomnak és a munkás-paraszt kormányának ugyanez a véleménye. A felelősök bíróság elé kerülnek!

- Ne higgyetek nekiii! - visít Magdus. Ronggyá szakadt kabátban, kibomlott sállal toporzékol a sofőrülke tetején. Hogy került oda? Hogy tépte ki magát az erős férfiak kezéből? Akár egy örült papnő! De szakadt gallérján még ott a nemzeti kokárda. Lerángatja. Magasra tartja, s mint egy fúria, üvölti: - Te bérenc! Te senki! Hát ezt is meggyaláznád?!

- Elég legyen! - bömböl rá, türelmét vesztve, Szégner.

- Te is ellenem fordulsz? Mind! Mind jöhettek. Egy védtelen nő ellen. Mondhatom, nagy dicsőség!

A tér fölbolydul. A doktor ismét a levegőbe lő, hogy befejezhesse. A messzebb állók, akik a lövéseket s a zavart nem tudják mire vélni, gyorsan tágulni igyekszenek. A gyengébbeket letiporják. Jajgatás, sivalkodás. Pánik. De a doktor, mintha semmit sem venne észre az egészről, csak beszél, beszél, égnék emelt géppisztollyal, lángoló hittel. Senki se figyel rá, mégis el akarja mondani, hogy a sztrájkot be kell fejezni, hogy le kell szállni a bányába, hogy öngyilkosság a további huzavona, és hogy a kapitalizmus soha többé vissza nem térhet. Magdus is fújja a magáét, de a szörnyű jajveszékelésben, éktelen zsivajban az ő hangja is elvész. De csak a hangja! A kavardást valósággal megkoronázza zilált alakja: hiába inog a teherautó, a

legtetejéről, mint valami bosszúálló angyal, átkozódik, érthetetlen átkokat mond, kinyújtott karja Baranyás doktorra mutat.

Egyedül Szégner fogja fel a veszélyt. Oda verekszi magát a doktor mellé, rángatja, cibálja: - Gyere, Feri. Hagyd abba. Menjünk! - Akár ha a falnak beszélne. Lenéz a tipródó tömeg közé. Valami ijesztőt láthat. Baranyást lapátkarjaival, bő kozák kabátjával úgy borítja be, mint egy fázó gyereket. Háta megfeszül hirtelen. Fejét magasra kapja. Ég, felhők, vér... A teherautó platójáról Baranyás Ferivel együtt bukfencezik le. Köpenye ráterül mindkettőjükre.

A doktor a súlyos test alól alig tud kimászni. Ibi melléje guggol. Tapogatja. Törölgeti. Csókolgatja sírva. Magdus, a halál angyala, még mindig a tetőn, de már égnek emelt kézzel, térdepelve. Imádkozik talán? Nem, most már a mellét veri. Senki sem érti. Senki sem hallja. Az ijedtek szétfutnak. A bátrabbja, józanabbja a sebesült köré csoportosul. Magdus szája habzik. Szeme vérben forog, és két nyomorult mondatot ismételve fuldoklón zokogva:

- Nem így akartam! Nem így...

Hiába. Medúza álmainak - egyszer és mindenkorra -

Vége